

Join the
change

Fortum Oyj

Osavuosisikatsaus

Tammi–syyskuu 2018

Sisällys

Historiallisen alhainen vesivoimatuotanto vaikutti tulokseen; sähköhintojen nousu kompensoi vain osin	3
Toimitusjohtaja Pekka Lundmarkin kommentti	4
Uniper-investointi	5
Taloudellinen tulos	5
Taloudellinen asema ja rahavirta	7
Segmenttikatsaukset	9
Investoinnit käyttömaisuuteen ja osakkeisiin sekä käyttömaisuuden ja osakkeiden myynnit	16
Toiminta- ja sääntely-ympäristö	19
Avaintekijät ja riskit	21
Näkymät	22
Osakkeet ja osakepääoma	26
Konsernin henkilöstö	26
Muutokset Fortumin johdossa	26
Tutkimus ja kehitys	27
Kestävä kehitys	27
Katsauskauden jälkeiset tapahtumat	30

Osavuositarkastuksen taulukot

Lyhennetty konsernin tuloslaskelma	32
Lyhennetty konsernin tase	34
Lyhennetty laskelma konsernin oman pääoman muutoksista	35
Lyhennetty konsernin rahavirtalaskelma	36
Nettovelan muutokset	38
Tunnusluvut	39
Konsernin lyhennetyn osavuositarkastuksen liitetiedot	40
Tunnuslukujen laskentakaavat	61
Markkinatilanne ja saavutetut sähkön tukkumyyntihinnat	65
Fortumin tuotanto- ja myyntivolyymit	66

Sulkeissa esitetyt luvut viittaavat vertailukauteen eli edellisen vuoden vastaavaan ajanjaksoon, ellei toisin mainita.

Historiallisen alhainen vesivoimatuotanto vaikutti tulokseen; sähkönhintojen nousu kompensoi vain osin

Heinä–syyskuu 2018

- Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA) oli 230 (210) miljoonaa euroa, +10 %, mukaan lukien 26 miljoonan euron voitto Fortumin 54 %:n osuuden myynnistä aurinkovoimayhtiöstä Intiassa
- Vertailukelpoinen liikevoitto oli 96 (94) miljoonaa euroa, +2 %, mukaan lukien 26 miljoonan euron voitto Intiassa
- Osakekohtainen tulos oli 0,05 (0,40) euroa, josta -0,01 (0,34) euroa liittyi vertailukelpoisuuteen vaikuttaviin eriin
- Liiketoiminnan rahavirta oli 133 (185) miljoonaa euroa

Tammi–syyskuu 2018

- Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA) oli 1 051 (852) miljoonaa euroa, +23 %
- Vertailukelpoinen liikevoitto oli 654 (516) miljoonaa euroa, +27 %
- Osakekohtainen tulos oli 0,73 (0,70) euroa, josta 0,17 (0,37) euroa liittyi vertailukelpoisuuteen vaikuttaviin eriin, mukaan lukien 0,09 euron osakekohtainen myyntivoitto 10 prosentin Hafslund Produksjon -osuuden myynnistä. Ruotsin veroviranomaisen tuloverotuspäätöksellä oli -0,14 euron vaikutus osakekohtaiseen tulokseen vuonna 2017.
- Liiketoiminnan rahavirta oli 767 (699) miljoonaa euroa

Yhteenveto näkymistä

- Generation-segmentin suojaukset pohjoismaiselle tuotannolle: loppuvuodelle 2018 noin 80 % hintaan 30 euroa/MWh, vuodelle 2019 noin 65 % hintaan 30 euroa/MWh ja vuodelle 2020 noin 35 % hintaan 28 euroa/MWh.
- Fortum arvioi investointien ilman yritysostoja olevan noin 600–700 miljoonaa euroa vuonna 2018. Arvio sisältää vuosittaiset kunnossapitoinvestoinnit.

Taloudelliset avainluvut

	2017	Edelliset 12 kk
Sijoitetun pääoman tuotto, %	7,1	7,0
Vertailukelpoinen nettovelka/käyttökate (EBITDA)	0,8	3,6

Tunnuslukuja

Milj. euroa tai kuten merkitty	III/18	III/17	I–III/18	I–III/17	2017	Edelliset 12 kk
Liikevaihto	971	919	3 643	3 088	4 520	5 075
Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA)	230	210	1 051	852	1 275	1 474
Vertailukelpoinen liikevoitto	96	94	654	516	811	949
Liikevoitto	91	387	829	843	1 158	1 144
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta	12	21	82	114	148	116
Tulos ennen tuloveroja	45	351	779	811	1 111	1 079
Tulos/osake, euroa	0,05	0,40	0,73	0,70	0,98	1,01
Liiketoiminnan rahavirta	133	185	767	699	993	1 061
Oma pääoma/osake, euroa			13,49	14,59	14,69	
Korollinen nettovelka (kauden lopussa)			5 244	1 075	988	

Fortumin toimitusjohtaja Pekka Lundmark:

”Vuoden 2018 kolmannelle neljännekselle oli tunnusomaista lämmin ja kuiva sää. Myös aiempien neljännesten sää oli ollut kuivaa. Pohjoismaiset vesivarastot pienenivät neljänneksen aikana edelleen normaaliin verrattuna. Vaje oli merkittävin Ruotsissa. Tällä oli voimakas vaikutus Fortumin vesivoiman tuotantomääriin, jotka olivat historiallisen alhaiset ja rasittivat tulosta. Neljänneksen viimeisten viikkojen aikana vesivarastot kasvoivat, mutta vain Norjassa.

Sähkön, päästöoikeuksien ja hyödykkeiden hinnat vaihtelivat voimakkaasti neljänneksen aikana. Pohjoismaiset sähköhinnat nousivat kuivan sään sekä hyödykkeiden ja päästöjen hintojen nousun myötä, mutta ne laskivat neljänneksen lopussa lisääntyneiden sateiden myötä. Generation-segmentin saavutettu sähkönhinta nousi, mutta ei riittänyt kompensoimaan kaikkien aikojen matalimman vesivoimat tuotannon vaikutusta. City Solutions- ja Consumer Solutions -segmenttien operatiivinen tulos oli edellisvuoden tasolla, ja Russia-segmentin tulos parani.

Uniperin suurimpana osakkeenomistajana Fortumin tavoitteena on luoda omistaja-arvoa molemmille yhtiölle. Fortumin talousjohtaja Markus Rauramo on aloittanut työnsä Uniperin hallintoneuvoston jäsenenä, ja hänet on valittu hallintoneuvoston varapuheenjohtajaksi.

Lokakuussa hallitustenvälinen ilmastonmuutospaneeli IPCC julkaisi raporttinsa ilmaston lämpenemisen rajoittamisesta 1,5 asteeseen. Raportissa korostettiin päästöjä vähentävien toimien kiireellisyyttä. Viesti oli selkeä: koko maailman tulisi olla hiilineutraali vuoteen 2050 mennessä, energiasektorin on vähennettävä päästöjä 100 %:lla jo hyvissä ajoin ennen vuotta 2050, uusiutuvan sähkön osuutta on nostettava 70–85 %:iin ja ydinvoimalla tulee olemaan entistä merkittävämpi rooli. Fortum peräänkuuluttaa kunniahimoista EU:n ilmastostrategiaa. Tarvitaan vakaa, näkemyksellinen ja pitkäaikainen poliittinen kehys taloudelle, jotta vähähiilisiin teknologioihin sijoittavat eurooppalaiset yritykset pysyvät kilpailukykyisinä maailmanmarkkinoilla. Fortum jatkaa investointejaan uuteen, vähäpäästöiseen energiantuotantoon, kuten sähköä ja lämpöä tuottavaan monipolttoainelaitokseen Puolan Zabzessa sekä Solbergin tuulipuistoon Ruotsissa, jotka molemmat vihittiin käyttöön syyskuussa.

Lopuksi haluaisin toivottaa Fortumin johtoryhmän uuden jäsenen Arun Aggarwalin lämpimästi tervetulleeksi yhtiöön. Arunilla on vakuuttavat näytöt sekä digitaalisesta muutoksesta että IT-johtajuudesta, ja hän auttaa Fortumia kehittymään digitalisaation edelläkävijäksi nopeasti muuttuvalla energiasektorilla.”

Uniper-investointi

Syyskuussa 2017 Fortum ja E.ON allekirjoittivat sopimuksen, jonka mukaan E.ONilla oli oikeus tarjota 46,65 %:n omistusosuutensa Uniperissa Fortumille julkisessa ostotarjouksessa. Fortum teki marraskuussa 2017 vapaaehtoisen julkisen ostotarjouksen kaikille Uniperin osakkeenomistajille. Käteisostotarjous Uniperin osakkeenomistajille oli kokonaisarvoltaan 22 euroa osakkeelta, joka vastasi 36 %:n preemiota suhteessa Uniperin osakkeen hintaan toukokuun 2017 lopussa eli ennen Uniperia koskeneita yrityskauppaspekulaatioita. Helmikuussa 2018 Fortum ilmoitti, että yhtiön Uniper-ostotarjouksen lopullinen hyväksymisaste oli 47,12 %.

Julkisen ostotarjouksen loppuun saattaminen edellytti viranomaishyväksyntöjä useissa maissa. Vuoden 2018 toisella neljänneksellä Fortum sai Uniper-järjestelylleen Venäjän kilpailulainsäädännön ja strategisia investointeja koskevan lain mukaiset viranomaishyväksynät. Näiden päätösten myötä Fortum voi hankkia enintään 50 prosenttia Uniperin osakkeista ja äänioikeuksista. Fortum sai toisella neljänneksellä myös EU:n kilpailulainsäädännön alaisen hyväksynnän Uniper-järjestelylleen Euroopan komissiolta. Viranomainen ei asettanut päätökselleen ehtoja. Tarvittavat hyväksynät Yhdysvalloissa ja Etelä-Afrikassa oli saatu jo aiemmin.

Fortum saattoi ostotarjouksen päätökseen 26.6.2018, jolloin siitä tuli Uniperin suurin osakkeenomistaja 47,35 %:n osuudella. Ostotarjouksessa osakkeensa tarjonneille osakkeenomistajille maksettiin yhteensä 3,7 miljardia euroa (21,31 euroa osakkeelta). Fortumin kokonaisinvestoinnista 1,95 miljardia euroa rahoitettiin kassavaroista ja 1,75 miljardia euroa ostotarjousta varten otetulla lainalla.

Osuus Uniperin tuloksesta kasvattaa Fortumin osakekohtaista tulosta, ja Uniperin osinko kasvattaa Fortumin kassavirtaa. Järjestely nosti Fortumin velkaisuuden yli yhtiön pitkän aikavälin tavoitetason, joka on nettovelan ja käyttökatteen suhteena noin 2,5x. Fortum kuitenkin odottaa, että velkaisuusaste pienenee ajan myötä yhtiön omien toimintojen kassavirran ja Uniperin tulevan osingon yhteisvaikutuksen ansiosta kohti tavoitetasoa.

Uniper on yhdistelty Fortum-konserniin osakkuusyhtiönä 30.6.2018 alkaen. Hankintameno ja siihen liittyvät välittömät kustannukset raportoidaan kohdassa "Osuudet osakkuus- ja yhteisyrityksissä". Lopullinen IFRS:n mukainen hankintamenolaskelma saatetaan päätökseen yhden vuoden kuluessa hankintahetkestä. Fortumin osuus Uniperin tuloksesta raportoidaan neljännesvuoden viiveellä mahdollisine oikaisuihin, koska Uniper julkaisee osavuosikatsauksensa myöhemmin kuin Fortum. Fortumin kolmannen vuosineljänneksen 2018 osavuosikatsaus ei sisällä osuutta Uniperin tuloksesta. Fortumin vuoden 2018 tilinpäätös sisältää Fortumin osuuden vain Uniperin kolmannen vuosineljänneksen tuloksesta (liite 6). Uniper julkistaa kolmannen neljänneksen tuloksensa 13.11.2018.

Taloudellinen tulos

Liikevaihto segmentteittäin

Milj. euroa	III/18	III/17	I-III/18	I-III/17	2017	Edelliset 12 kk
Generation	359	367	1 282	1 243	1 677	1 716
City Solutions	174	179	736	674	1 015	1 077
Consumer Solutions	332	238	1 204	644	1 097	1 657
Russia	200	200	764	786	1 101	1 079
Muut toiminnot	30	25	94	72	102	124
Nord Poolissa tehtyjen ostojen ja myyntien netotus	-105	-73	-358	-264	-367	-461
<i>Eliminoinnit</i>	-18	-17	-78	-69	-103	-112
Yhteensä	971	919	3 643	3 088	4 520	5 075

Vertailukelpoinen käyttökate segmenteittäin

Milj. euroa	III/18	III/17	I–III/18	I–III/17	2017	Edelliset 12 kk
Generation	103	134	538	412	603	729
City Solutions	21	21	171	152	262	281
Consumer Solutions	22	10	79	32	57	104
Russia	76	61	291	317	438	412
Muut toiminnot	10	-17	-26	-61	-83	-48
Yhteensä	230	210	1 051	852	1 275	1 474

Vertailukelpoinen liikevoitto segmenteittäin

Milj. euroa	III/18	III/17	I–III/18	I–III/17	2017	Edelliset 12 kk
Generation	70	104	442	317	478	603
City Solutions	-22	-20	44	37	98	105
Consumer Solutions	7	5	36	23	41	54
Russia	40	26	182	211	296	267
Muut toiminnot	1	-21	-49	-73	-102	-78
Yhteensä	96	94	654	516	811	949

Liikevoitto segmenteittäin

Milj. euroa	III/18	III/17	I–III/18	I–III/17	2017	Edelliset 12 kk
Generation	45	74	554	338	501	717
City Solutions	-23	-20	52	38	102	116
Consumer Solutions	26	15	64	14	39	89
Russia	41	26	183	211	295	267
Muut toiminnot	1	293	-25	242	221	-46
Yhteensä	91	387	829	843	1 158	1 144

Heinä–syyskuu 2018

Fortumin liikevaihto kasvoi 6 % pääasiassa Hafslundin yhdistelemisen seurauksena. Vertailukelpoinen liikevoitto parani 2 %. Kasvu oli seurausta saavutettujen sähkönhintojen noususta, Ruotsin vesi- ja ydinvoimaloiden kiinteistö- ja kapasiteettiverojen laskusta sekä voitosta, joka saatiin Fortumin aurinkovoimayhtiön 54 %:n osuuden myynnistä Intiassa. Kaikkien aikojen matalin vesivoimatuotanto rasitti tulosta merkittävästi.

Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät, mukaan lukien suojauslaskennan ulkopuolisten johdannaisten käyvän arvon muutos ja ydinjätehuoltorahastoon liittyvät oikaisut (liite 4), heikensivät liikevoittoa -5 (293) miljoonaa euroa. Vuonna 2017 vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät sisälsivät 324 miljoonan euron kertaluonteisen osakekohtaisen myyntivoiton Hafslund ASA:n myynnistä (liite 4).

Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta oli 12 (21) miljoonaa euroa, josta Stockholm Exergin (aiemmin Fortum Värme) osuus oli 3 (-5) miljoonaa euroa ja TGC-1:n osuus 9 (8) miljoonaa euroa. TGC-1:n osuus tuloksesta perustuu yhtiön julkaisemaan vuoden 2018 toisen neljänneksen osavuositarkastukseen (liite 11). Vertailukaudella osuus elokuussa 2017 myydyn Hafslund ASA:n tuloksesta oli 9 miljoonaa euroa.

Tammi–syyskuu 2018

Fortumin liikevaihto kasvoi 18 % pääasiassa Hafslundin yhdistelemisen myötä. Vertailukelpoinen liikevoitto parani 27 %. Kasvu oli seurausta pääasiassa saavutettujen sähkönhintojen noususta, Hafslund-järjestelyjen yhdistelemisen positiivisesta vaikutuksesta, Ruotsin vesi- ja ydinvoimaloiden kiinteistö- ja kapasiteettiverojen laskusta, saatujen CSA-maksujen (Capacity Supply Agreement) kasvusta Venäjällä sekä voitosta, joka saatiin Fortumin aurinkovoimayhtiön 54 %:n osuuden myynnistä Intiassa. Erittäin matala vesivoimat tuotanto kolmannella neljänneksellä sekä Venäjän ruflan heikkeneminen pienensivät tulosparannuksen vaikutusta.

Vertailukelpoisuuteen vaikuttavilla erillä, mukaan lukien suojauslaskennan ulkopuolisten johdannaisten käyvän arvon muutos, myyntivoitot ja ydinjätehuoltorahastoon liittyvät oikaisut (liite 4), oli 175 (327) miljoonan euron positiivinen vaikutus liikevoittoon. Vuonna 2017 vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät sisälsivät 324 miljoonan euron kertaluonteisen osakekohtaisen myyntivoiton Hafslund ASA:n myynnistä (liite 4).

Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta oli 82 (114) miljoonaa euroa, josta Stockholm Exergin (aiemmin Fortum Värme) osuus oli 40 (40) miljoonaa euroa ja TGC-1:n osuus 38 (28) miljoonaa euroa. TGC-1:n osuus tuloksesta perustuu yhtiön julkaisemiin vuoden 2017 neljännen neljänneksen ja vuoden 2018 ensimmäisen ja toisen neljänneksen osavuositarkastuksiin (liite 11). Vertailukaudella osuus elokuussa 2017 myydyin Hafslund ASA:n tuloksesta oli 40 miljoonaa euroa.

Nettorahoituskulut olivat 132 (146) miljoonaa euroa.

Tulos ennen tuloveroja oli 779 (811) miljoonaa euroa.

Katsauskauden verot olivat 118 (186) miljoonaa euroa. Tuloslaskelman efektiivinen tuloverokanta oli 15,1 % (22,9 %). Vertailukelpoinen efektiivinen tuloverokanta oli 21,2 % (19,1 %), kun osuutta osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta, verovapaita myyntivoittoja, verokantojen muutoksia ja muita merkittäviä kertaluonteisia tuloverotuspäätöksiä ei oteta huomioon (liite 7).

Kauden tulos oli 661 (625) miljoonaa euroa. Osakekohtainen tulos oli 0,73 (0,70) euroa, josta 0,17 (0,37) euroa liittyi vertailukelpoisuuteen vaikuttaviin eriin, mukaan lukien 0,09 euron osakekohtainen myyntivoitto 10 prosentin Hafslund Produksjon -osuuden myynnistä. Ruotsin tuloverotuspäätöksellä oli -0,14 euron vaikutus osakekohtaiseen tulokseen vertailukaudella vuonna 2017.

Taloudellinen asema ja rahavirta

Rahavirta

Tammi–syyskuussa 2018 liiketoiminnan rahavirta kasvoi 68 miljoonalla eurolla ja oli 767 (699) miljoonaa euroa. Muutosta selittävät pääasiassa 199 miljoonaa euroa korkeampi vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA) ja 277 miljoonaa euroa suuremmat toteutuneet valuuttakurssierot, joiden vaikutusta tasoitti käyttöpääoman 389 miljoonan euron kasvun negatiivinen vaikutus. Toteutuneet valuuttakurssierot olivat 205 (-72) miljoonaa euroa, ja ne liittyivät Fortumin ruotsalaisten ja venäläisten tytäryhtiöiden lainoja suojaavien valuuttavaihtosopimusten jatkamiseen. Käyttöpääoman -263 (126) miljoonan euron muutos johtui pääasiassa päivittäin selvitettävien futuuripositioiden kassavaikutuksesta Nasdaq OMX Europe Commodities -kauppapaikassa (Rahavirtalaskelman lisätietoja).

Käyttöomaisuusinvestoinnit pienenevät 76 miljoonalla eurolla ja olivat 394 (470) miljoonaa euroa. Osakehankinnat olivat 3 913 (929) miljoonaa euroa ja liittyivät pääasiassa Uniper-investointiin (liite 6). Osakemyyntien vaikutus oli 258 (740) miljoonaa euroa, ja se liittyi 10 %:n osuuden myyntiin Hafslund

Produksjonista sekä 54 %:n osuuden myyntiin aurinkovoimayhtiöstä Intiassa. Vuonna 2017 hankinnat ja myynnit liittyivät pääasiassa Hafslund-yritysjärjestelyyn. Investointien rahavirta kasvoi 4 107 (611) miljoonaan euroon. Muutos sisältää hyödykejohdannaiskaupassa käteisvakuuksina käytettyjen pankkitalletuksien 87 (24) miljoonan euron muutoksen vaikutuksen.

Rahavirta ennen rahoitusta oli -3 340 (88) miljoonaa euroa.

Pitkäaikaisten lainojen nostot olivat 1 764 (35) miljoonaa euroa, Uniper-ostotarjousta varten otettu laina mukaan lukien. Pitkäaikaisia lainoja maksettiin yhteensä 553 (467) miljoonaa euroa, mikä sisälsi 413 miljoonaa euroa joukkovelkakirjalainojen takaisinmaksuja. Osingonmaksu vuodelta 2017 oli 977 miljoonaa euroa. Likvidit varat pienenevät 3 138 (1 261) miljoonaa euroa.

Yhtiön varat ja sijoitettu pääoma

Taseen loppusumma raportointikauden lopussa oli 22 082 miljoonaa euroa (21 753 milj. euroa vuoden 2017 lopussa). Likvidit varat raportointikauden lopussa olivat 731 miljoonaa euroa (3 897 milj. euroa vuoden 2017 lopussa). Sijoitettu pääoma oli 18 201 miljoonaa euroa (18 172 milj. euroa vuoden 2017 lopussa).

Oma pääoma

Emoyhtiön omistajille kuuluva oma pääoma oli 11 986 miljoonaa euroa (13 048 milj. euroa vuoden 2017 lopussa). Emoyhtiön omistajille kuuluvan pääoman 1 062 miljoonan euron lasku johtui pääasiassa vuodelta 2017 maksetusta 977 miljoonan euron osingosta, kassavirran suojausten käypään arvoon arvostamisen -374 miljoonan euron vaikutuksesta ja -390 miljoonan euron muuntoeroista, joiden vaikutusta osittain tasoitti kauden 651 miljoonan euron tulos. Osinko vuodelta 2017 oli 1,10 euroa osakkeelta. Yhtiökokous hyväksyi osingon 28.3.2018, ja osinko maksettiin 10.4.2018.

Rahoitus

Nettovelka kasvoi 4 256 miljoonalla eurolla ja oli 5 244 miljoonaa euroa (988 milj. euroa vuoden 2017 lopussa). Kasvu johtui pääasiassa Uniper-ostotarjouksen päätökseen saamisesta toisen neljänneksen lopussa.

Raportointikauden lopussa konsernin likvidit varat olivat 731 miljoonaa euroa (3 897 milj. euroa vuoden 2017 lopussa). Likvidit varat sisältävät PAO Fortumin rahat ja pankkisaamiset, joiden yhteenlaskettu arvo oli 289 miljoonaa euroa (246 milj. euroa vuoden 2017 lopussa). Likvidien varojen lisäksi Fortumilla oli 1,8 miljardia euroa nostamattomia valmiusluottoja (liite 13).

Konsernin nettorahoituskulut olivat 132 (146) miljoonaa euroa, josta 84 (96) miljoonaa euroa oli nettokorkokuluja.

Nasdaq Commodities -selvitysyhtiö ilmoitti 12.9.2018 sulkeneensa yhden jäsenensä position ja käyttäneensä vakuusrahaston varoja tappion kattamiseksi. Fortum on vakuusrahaston jäsen, sillä yhtiö käy kauppaa Nasdaq Commodities -kauppapaikalla. Nasdaq pyysi 13.9.2018 vakuusrahaston jäseniä täydentämään rahastoa. Fortumin osuus vakuusrahastossa oli noin 30 miljoonaa euroa, ja vaadittu täydennys on noin 20 miljoonaa euroa. Tapahtuman vuoksi Fortum kirjasi kolmannen vuosineljänneksen tulokseensa noin 20 miljoonan euron rahoituskulun.

Tammikuussa 2018 Standard & Poor's laski Fortumin pitkäaikaisen luottoluokituksen tasolta BBB+ tasolle BBB negatiivisin näkymin. Lyhyen ajan luokitus pysyi tasolla A-2. Kesäkuussa 2018 Fitch Ratings laski Fortumin pitkäaikaisen luottoluokituksen tasolta BBB+ tasolle BBB vakain näkymin. Lyhyen ajan luokitus laski tasolle F3.

Tunnuslukuja

Katsauskauden lopussa vertailukelpoisen nettovelan ja käyttökateen (EBITDA) suhde viimeisen 12 kuukauden ajalta oli 3,6x (0,8x vuoden 2017 lopussa) eli korkeampi kuin pitkän aikavälin tavoite, joka on noin 2,5x yli suhdannesyklin.

Velkaantumisaste oli 43 % (7 % vuoden 2017 lopussa), ja omavaraisuusaste oli 55 % (61 % vuoden 2017 lopussa). Osakekohtainen oma pääoma oli 13,49 euroa (14,69 euroa vuoden 2017 lopussa). Sijoitetun pääoman tuotto viimeisen 12 kuukauden ajalta oli 7,0 % (7,1 % vuoden 2017 lopussa). Fortumin pitkän aikavälin tavoite sijoitetun pääoman tuotoksi on vähintään 10 % yli suhdannesyklin.

Segmenttikatsaukset

Generation

Generation-segmentti vastaa Fortumin sähköntuotannosta Pohjoismaissa. Siihen kuuluvat ydinvoima-, vesivoima- ja lämpövoimatuotanto, sähköntuotannon optimointi, sähkökauppa, markkina-analyysi sekä globaalisti ydinvoiman asiantuntijapalvelut.

Milj. euroa	III/18	III/17	I-III/18	I-III/17	2017	Edelliset 12 kk
Liikevaihto	359	367	1 282	1 243	1 677	1 716
- sähkönmyynti	348	358	1 253	1 221	1 649	1 681
- josta sähkön tukkumyynti Pohjoismaissa*	251	299	1 006	992	1 342	1 356
- muu myynti	11	10	29	22	28	35
Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA)	103	134	538	412	603	729
Vertailukelpoinen liikevoitto	70	104	442	317	478	603
Liikevoitto	45	74	554	338	501	717
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksista (liite 11)**	1	5	-5	-2	-1	-4
Vertailukelpoinen sidottu pääoma (kauden lopussa)			5 912	5 727	5 672	
Vertailukelpoinen sidotun pääoman tuotto, %					8,4	10,3
Investoinnit käyttöomaisuuteen ja bruttoinvestoinnit osakkeisiin	47	141	123	207	264	180
Henkilöstön lukumäärä			1 121	1 065	1 035	

* Sähkön tukkumyyntitulot ja -volyymit Pohjoismaissa sisältävät vesi- ja ydinvoimatuotannon. Ne eivät sisällä lämpövoimatuotantoa, vähemmistöosuuksia, asiakaskauppaa tai muita ostoja.

** Voimalaitokset rakennetaan usein yhdessä muiden energiantuottajien kanssa, ja omistajat ostavat sähköntuotannon hinnalla, joka vastaa tuotannon kustannuksia korkokuluineen ja tuotantoveroineen. Osuus tuloksesta koostuu pääasiassa IFRS-oikaisista (esim. ydinvoimaan liittyvien varojen ja velkojen kirjanpidosta) ja poistojen kirjaamisesta alkuperäisistä kauppahinnan kohdistuksista konsernin taseessa (liite 18 vuoden 2017 tilinpäätöksessä).

Sähköntuotanto energialähteittäin

TWh	III/18	III/17	I-III/18	I-III/17	2017	Edelliset 12 kk
Vesivoima Pohjoismaissa	2,9	5,0	14,5	15,2	20,9	20,2
Ydinvoima Pohjoismaissa	4,7	4,6	16,6	17,4	23,0	22,2
Lämpövoima Pohjoismaissa	0,0	0,0	0,1	0,5	0,5	0,1
Yhteensä	7,6	9,5	31,0	32,9	44,2	42,3

Pohjoismainen myynti

TWh	III/18	III/17	I-III/18	I-III/17	2017	Edelliset 12 kk
Myynti Pohjoismaissa	9,2	11,3	35,6	38,6	51,8	48,9
josta sähkön tukkumyynti Pohjoismaissa*	7,3	9,2	29,9	31,3	42,2	40,8

* Sähkön tukkumyyntitulot ja -volyymit Pohjoismaissa sisältävät vesi- ja ydinvoimatuotannon. Se ei sisällä lämpövoimatuotantoa, vähemmistöosuuksia, asiakaskauppaa tai muita ostoja.

Myyntihinta

EUR/MWh	III/18	III/17	I-III/18	I-III/17	2017	Edelliset 12 kk
Segmentin sähkön tukkumyyntihinta Pohjoismaissa*	34,6	32,5	33,7	31,7	31,8	33,2

* Sähkön tukkumyyntitulot ja -volyymit Pohjoismaissa sisältävät vesi- ja ydinvoimatuotannon. Ne eivät sisällä lämpövoimatuotantoa, vähemmistöosuuksia, asiakaskauppaa tai muita ostoja.

Heinä–syyskuu 2018

Generation-segmentin sähköntuotanto Pohjoismaissa pieneni selvästi, kun vesivoimatuotanto laski 2,1 TWh erittäin alhaisten tulovirtaamien ja vesivarastojen seurauksena. Vesivoimatuotanto oli pienintä Fortumin nykyisen tuotantoportfolion aikana. Ydinvoimatuotanto kasvoi hieman. Sähköntuotannosta 100 % (100 %) oli hiilidioksidipäästötöntä.

Generation-segmentin saavutettu sähkön tukkumyyntihinta nousi 6 % spot-hintojen ja suojaushintojen nousun myötä.

Vertailukelpoinen liikevoitto pieneni 33 % erittäin matalan vesivoimatuotannon seurauksena. Saavutettujen sähkönhintojen nousu ja vesivoimalaitosten kiinteistöveron lasku Ruotsissa tasoittivat osittain tuotantomäärien laskun vaikutusta.

Liikevoittoa heikensivät suojauslaskennan ulkopuolisten johdannaisten käyvän arvon -25 (-30) miljoonan euron muutos ja ydinjätehuoltorahastoon liittyvät oikaisut (liite 4).

Tammi–syyskuu 2018

Generation-segmentin sähköntuotanto Pohjoismaissa laski, koska vesivoimatuotanto pieneni kolmannella neljänneksellä ja koska Oskarshamn 1 -ydinvoimalaitos suljettiin kesäkuussa 2017. Sähköntuotannosta 100 % (98 %) oli hiilidioksidipäästötöntä.

Generation-segmentin saavutettu sähkön tukkumyyntihinta nousi 6 % spot-hintojen ja suojaushintojen nousun myötä.

Vertailukelpoinen liikevoitto parani 39 % pääasiassa saavutettujen sähkönhintojen nousun ja Ruotsin vesi- ja ydinvoimaloiden kiinteistö- ja kapasiteettiverojen laskun myötä. Vesivoiman ja ydinvoiman tuotantomäärien lasku kumosi osan positiivisesta vaikutuksesta.

Liikevoittoa vahvistivat 112 (21) miljoonan euron myyntivoitot, suojauslaskennan ulkopuolisten johdannaisten käyvän arvon muutos ja ydinjätehuoltorahastoon liittyvät oikaisut (liite 4).

Kesäkuussa 2018 Fortum myi 10 prosentin omistusosuutensa Hafslund Produktionsjonista ja kirjasi myynnistä 77 miljoonan euron kertaluonteisen verovapaan myyntivoiton Generation-segmentin tulokseen.

City Solutions

City Solutions -segmentti kehittää kestävästä kaupunkiratkaisuista kasvavaa liiketoimintaa Fortumille. Segmenttiin kuuluvat kaukolämpö ja -kylmä, jätteen energiahyötykäyttö, käyttö- ja kunnossapitopalvelut, biopolttoaineet sekä muut kiertotalouden ratkaisut. Segmentillä on liiketoimintaa Pohjoismaissa, Baltiassa ja Puolassa. Segmenttiin kuuluvat myös Fortumin 50 %:n omistusosuus Stockholm Exergistä (aiemmin Fortum Värme), joka on yhteisyritys ja yhdistellään pääomaosuusmenetelmällä.

Milj. euroa	III/18	III/17	I–III/18	I–III/17	2017	Edelliset 12 kk
Liikevaihto	174	179	736	674	1 015	1 077
- lämmönmyynti	60	64	410	330	523	603
- sähkönmyynti	19	19	69	87	121	103
- jätteiden käsittelyn myynti*	52	48	149	136	195	208
- muu myynti**	43	48	108	122	175	161
Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA)	21	21	171	152	262	281
Vertailukelpoinen liikevoitto	-22	-20	44	37	98	105
Liikevoitto	-23	-20	52	38	102	116
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksista (liite 11)	6	-1	50	49	80	81
Vertailukelpoinen sidottu pääoma (kauden lopussa)			3 688	3 705	3 728	
Vertailukelpoinen sidotun pääoman tuotto, %					5,5	5,0
Investoinnit käyttöomaisuuteen ja bruttoinvestoinnit osakkeisiin	59	422	142	485	556	213
Henkilöstön lukumäärä			1 932	1 925	1 907	

* Jätteiden käsittelyn myynti koostuu jätteiden vastaanottomaksuista jätteiden käsittelylaitoksilla ja ympäristörakentamisen palvelumyynnistä.

** Muu myynti koostuu pääasiassa käyttö- ja kunnossapitopalveluista sekä polttoaineiden myynnistä.

Lämmönmyynti maittain

TWh	III/18	III/17	I–III/18	I–III/17	2017	Edelliset 12 kk
Suomi	0,4	0,4	2,6	2,7	3,9	3,8
Puola	0,2	0,2	2,2	2,4	3,7	3,5
Norja	0,1	0,1	1,1	0,1	0,7	1,6
Muut maat	0,2	0,2	1,2	1,2	1,8	1,8
Yhteensä	0,9	1,0	7,2	6,4	10,0	10,7

Sähkönmyynti maittain

TWh	III/18	III/17	I–III/18	I–III/17	2017	Edelliset 12 kk
Suomi	0,1	0,1	0,9	1,1	1,5	1,5
Puola	0,1	0,0	0,3	0,3	0,4	0,5
Muut maat	0,2	0,2	0,5	0,5	0,7	0,6
Yhteensä	0,4	0,4	1,7	1,8	2,6	2,5

Fortum sai Hafslundin omistusjärjestelyt päätökseen 4.8.2017. Hafslund Heat -liiketoiminnasta ja Klemetsrudanleggetista (KEA) muodostuva Fortum Oslo Varme on yhdistelty tytäryhtiönä City Solutions -segmentin tulokseen 1.8.2017 alkaen. Fortumin omistusosuus Fortum Oslo Varmesta on 50 %.

Heinä–syyskuu 2018

Lämmönmyynti laski 10 %, koska sää oli tavanomaista lämpimämpi kaikilla kaukolämpöalueilla.

Suomessa siirryttiin lämmön kausihinnoitteluun, minkä seurauksena vertailukelpoinen liiketappio kasvoi hieman. Kolmas neljännes on City Solutions -segmentille tyypillisesti muita heikompi neljännes, koska lämpövolyymit ovat pieniä. Fortum Oslo Varmen yhdistelemisen vaikutus oli -11 (-6) miljoonaa euroa. Operatiivisen tuloksen paraneminen kumosi osan negatiivisista vaikutuksista.

Fortum Oslo Varmen yhdistelemisellä oli -3 (-1) miljoonan euron vaikutus vertailukelpoiseen käyttökatteeseen.

Liikevoittoa heikensi suojauslaskennan ulkopuolisten johdannaisten käyvän arvon -1 (0) miljoonan euron muutos (liite 4).

Tammi–syyskuu 2018

Lämmönmyynti kasvoi 13 % pääasiassa Fortum Oslo Varmen yhdistelemisen seurauksena. Toisen neljänneksen lämpimän sään negatiivinen vaikutus kumosi ensimmäisen neljänneksen kylmän sään positiiviset vaikutukset.

Vertailukelpoinen liikevoitto kasvoi 19 %. Fortum Oslo Varmen yhdistelemisen positiivinen vaikutus oli 19 (-6) miljoonaa euroa. Yhdistelemisen sekä ensimmäinen vuosineljänneksen positiivista vaikutusta tasoittivat osittain polttoainehintojen nousu ensimmäisellä neljänneksellä, lämmön- ja sähkönmyynnin lasku toisella neljänneksellä, kausihinnoitteluun siirtyminen Suomessa sekä kierrätys- ja jätehuolto liiketoiminnan tuloksen heikentyminen toisella neljänneksellä.

City Solutions -liiketoiminnan kausiluonteisuus on lisääntynyt Fortum Oslo Varmen yhdistelemisen ja uuden kausihinnoittelun vuoksi. Kausihinnoittelun vuotuisen vaikutuksen odotetaan olevan neutraali.

Fortum Oslo Varmen yhdistelemisellä oli 43 (-1) miljoonan euron positiivinen vaikutus vertailukelpoiseen käyttökatteeseen.

Liikevoittoa vahvisti suojauslaskennan ulkopuolisten johdannaisten käyvän arvon 8 (1) miljoonan euron muutos (liite 4).

Consumer Solutions

Consumer Solutions -segmentti kattaa sähkö- ja kaasutuotteiden vähittäismyynnin Pohjoismaissa ja Puolassa, mukaan lukien asiakaspalvelun, laskutuksen sekä perinnän. Fortum on Pohjoismaiden suurin sähkön vähittäismyyjä, ja yhtiöllä on noin 2,5 miljoonaa asiakasta ja useita tuotemerkkejä Suomessa, Ruotsissa, Norjassa ja Puolassa. Consumer Solutions tarjoaa sähkötuotteita ja niihin liittyviä palveluja sekä uusia digitaalisia kuluttajaratkaisuja.

Milj. euroa	III/18	III/17	I-III/18	I-III/17	2017	Edelliset 12 kk
Liikevaihto	332	238	1 204	644	1 097	1 657
- sähkönmyynti	285	190	1 045	481	862	1 426
- muu myynti	46	48	159	163	235	231
Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA)	22	10	79	32	57	104
Vertailukelpoinen liikevoitto	7	5	36	23	41	54
Liikevoitto	26	15	64	14	39	89
Vertailukelpoinen sidottu pääoma (kauden lopussa)			631	661	638	
Investoinnit käyttöomaisuuteen ja bruttoinvestoinnit osakkeisiin	12	488	33	491	493	35
Henkilöstön lukumäärä			1 406	1 525	1 543	

Myynti

TWh	III/18	III/17	I-III/18	I-III/17	2017	Edelliset 12 kk
Sähkö*	4,8	4,1	21,4	10,1	18,8**	30,1
Kaasu*	0,7	0,7	2,8**	2,8	4,0	4,0**

* Ei sisällä tukkumyyntiä.

** Korjattu luku. Vuoden 2018 puolivuosisikatsauksessa julkaistiin virheellinen luku. Kaasun myyntimäärä vuoden 2018 toisella neljänneksellä oli 0,7 TWh.

Asiakkaiden määrä

Tuhatta*	III/18	III/17	2017
Sähkö	2 450	2 470	2 470
Kaasu	20	10	20
Yhteensä	2 470	2 480	2 490

* Pyöristettyä lähimpään 10 000:een.

Fortum sai Hafslundin omistusjärjestelyt päätökseen 4.8.2017. Hafslund Markets on yhdistelty Consumer Solutions -segmentin tulokseen 1.8.2017 alkaen.

Heinä–syyskuu 2018

Sähkön myyntimäärä kasvoi 17 % pääasiassa Hafslundin yhdistelemisen seurauksena. Myynti kasvoi pääasiassa spot-hintojen nousun myötä. Kilpailu ja asiakasvaihtuvuus Pohjoismaiden markkinoilla olivat edelleen haasteita.

Vertailukelpoinen liikevoitto kasvoi hiukan. Hafslundin yhdisteleminen kasvatti vertailukelpoista liikevoittoa 4 (1) miljoonalla eurolla.

Hafslundin yhdistelemisellä oli 14 (5) miljoonan euron positiivinen vaikutus vertailukelpoiseen käyttökatteeseen. IFRS 15 -standardin käyttöönotolla oli 9 miljoonan euron positiivinen vaikutus vertailukelpoiseen käyttökatteeseen myyntiprovisioiden käsittelyn muutoksen myötä. IFRS 15-vaikutuksesta 6 miljoonaa euroa liittyi Hafslundin toimintoihin.

Liikevoittoa vahvisti suojauslaskennan ulkopuolisten johdannaisten käyvän arvon 19 (10) miljoonan euron muutos (liite 4).

Tammi–syyskuu 2018

Hafslundin yhdisteleminen sekä helmi- ja maaliskuun kylmä sää kasvattivat sähkönmyyntiä ja sen myötä segmentin liikevaihtoa. Kilpailu ja asiakasvaihtuvuus Pohjoismaiden markkinoilla olivat edelleen haasteita.

Vertailukelpoinen liikevoitto kasvoi 57 %. Hafslundin yhdistelemisen vaikutus oli 24 (1) miljoonaa euroa. Kannattavuutta rasittivat myyntikatteiden lasku ja myytyjen sähkönjakeluyhtiöiden palvelusopimusten muutokset.

Hafslundin yhdistelemisellä oli 54 (5) miljoonan euron positiivinen vaikutus vertailukelpoiseen käyttökatteeseen. IFRS 15 -standardin käyttöönotolla oli 23 miljoonan euron positiivinen vaikutus vertailukelpoiseen käyttökatteeseen myyntiprovisioiden käsittelyn muutoksen myötä. IFRS 15 -standardin vaikutuksesta 16 miljoonaa euroa liittyi Hafslundin toimintoihin.

Liikevoittoa vahvisti suojauslaskennan ulkopuolisten johdannaisten käyvän arvon 28 (-9) miljoonan euron muutos (liite 4).

Russia

Russia-segmentti koostuu sähkön ja lämmön tuotannosta ja myynnistä Venäjällä. Segmentti sisältää myös Fortumin yli 29 prosentin omistusosuuden TGC-1:ssä. TGC-1 on osakkuusyhtiö, joka yhdistellään pääomaosuusmenetelmällä.

Milj. euroa	III/18	III/17	I–III/18	I–III/17	2017	Edelliset 12 kk
Liikevaihto	200	200	764	786	1 101	1 079
- sähkönmyynti	192	183	635	611	837	861
- lämmönmyynti	8	15	129	171	258	216
- muu myynti	0	2	1	5	6	2
Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA)	76	61	291	317	438	412
Vertailukelpoinen liikevoitto	40	26	182	211	296	267
Liikevoitto	41	26	183	211	295	267
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksista (liite 11)	5	8	36	28	31	39
Vertailukelpoinen sidottu pääoma (kauden lopussa)			2 853	3 117	3 161	
Vertailukelpoinen sidotun pääoman tuotto, %					10,1	10,1
Investoinnit käyttöomaisuuteen ja bruttoinvestoinnit osakkeisiin	11	37	51	110	277	218
Henkilöstön lukumäärä			3 471	3 738	3 495	

Sähkön- ja lämmöntuotanto Venäjällä

TWh	III/18	III/17	I-III/18	I-III/17	2017	Edelliset 12 kk
Sähköntuotanto Venäjällä	6,5	6,1	21,5	19,1	26,3	28,7
Lämmöntuotanto Venäjällä	1,5	1,7	14,0	13,0	20,0	21,0

Fortumin keskeiset sähkön kapasiteetin ja kaasun hinnat Venäjällä

	III/18	III/17	I-III/18	I-III/17	2017	Edelliset 12 kk
Sähkön spot-hinta (markkinahinta) Uralin alueella, RUB/MWh	1 059	1 080	1 025	1 042	1 041	1 028
Keskimääräinen säännelty kaasun hinta Uralin alueella, RUB/1000 m ³	3 812	3 755	3 774	3 661	3 685	3 769
Keskimääräinen kapasiteettihinta CCS ja muut, tRUB/MW/kk* **	138	139	144	145	148	147
Keskimääräinen kapasiteettihinta CSA, tRUB/MW/kk**	993	808	1 033	870	899	1 021
Keskimääräinen kapasiteettihinta, tRUB/MW/kk	556	484	585	521	535	583
Fortumin saavuttama sähkönhinta Venäjällä, RUB/MWh	1 884	1 790	1 854	1 801	1 813	1 852
Fortumin saavuttama sähkönhinta Venäjällä, EUR/MWh***	24,8	25,8	25,4	27,6	27,5	25,8

* Sisältää forced mode -statuksen kapasiteettimaksut, säännellyt tariffit ja kahdenväliset sopimukset.

** Kapasiteettihinnat maksettu kapasiteettivolyymeille, pois lukien suunnittelemattomat seisokit, huollot ja oma käyttö.

*** Muunnettu käyttämällä keskikursssia.

Chelyabinsk GRES:n 3-yksikkö otettiin käyttöön marraskuussa 2017 ja Ulyanovskin 35 megawatin tuulivoimala tammikuussa 2018. Fortumin ostamat, yhteisteholtaan 35 MW:n aurinkovoimalat on yhdistelty joulukuusta 2017 alkaen.

Heinä–syyskuu 2018

Sähköntuotanto kasvoi Chelyabinsk GRES:n 3-yksikön käyttöönoton ja hyvän käytettävyyden myötä.

Myynti pysyi vakaana. Saatujen CSA-maksujen ja sähkönmyynnin kasvu kumosivat Venäjän ruplan heikkenemisen vaikutuksen. Lisätietoja CSA-maksuista on kohdissa ”Avaintekijät ja riskit” ja ”Näkymät”.

Vertailukelpoinen liikevoitto kasvoi 54 %. Tulos parani CSA-maksujen kasvun, saatavien perinnän tehostumisen ja uusien tuotantoyksiköiden myötä. Venäjän ruplan kurssimuutos ja sähkön myyntikatteen lasku tasoittivat osittain positiivisia vaikutuksia. Saatujen CSA-maksujen nousuun olivat syinä Nyagan 1:n ja Nyagan 2:n CSA-maksujen korotus maksujakson viimeisinä vuosina, positiiviset spot-markkinakorjaukset ja uusiutuvan energian CSA-maksut. Valtionobligaatioiden tuottojen lasku kumosi osan CSA-maksujen nousun vaikutuksesta. Venäjän ruplan kurssimuutoksen vaikutus oli -4 miljoonaa euroa.

Tammi–syyskuu 2018

Sähköntuotanto kasvoi Chelyabinsk GRES:n 3-yksikön käyttöönoton ja hyvän käytettävyyden myötä.

Lämmöntuotanto kasvoi kylmän sään seurauksena. Vuoden 2017 ensimmäisen neljänneksen pienemmät sähkön tuotantomäärät johtuivat Nyaganin voimalaitoksen huoltoseisokista.

Liikevaihto laski Venäjän ruplan heikkenemisen seurauksena. Saatujen CSA-maksujen sekä lämmön- ja sähkönmyynnin kasvu kumosi osan negatiivisesta vaikutuksesta.

Vertailukelpoinen liikevoitto laski 14 %. Uusilla tuotantoyksiköillä ja saatujen CSA-maksujen kasvulla oli positiivinen vaikutus tulokseen. Tulosta heikensivät luottotappiovaraukset ja sähkön myyntikatteiden lasku. Saatujen CSA-maksujen nousuun olivat syinä Nyagan 1:n ja Nyagan 2:n CSA-maksujen korotus maksujakson viimeisinä vuosina, positiiviset spot-markkinakorjaukset ja uusiutuvan energian CSA-maksut. Valtionobligaatioiden tuottojen lasku kumosi osan CSA-maksujen nousun vaikutuksesta. Vertailukauden 2017 tulosta paransi saatavien perinnän tehostumiseen liittynyt kertaerä. Venäjän ruplan kurssimuutoksen vaikutus oli -22 miljoonaa euroa.

Muut toiminnot

Muut toiminnot -segmentti koostuu kahdesta kehitysyksiköstä (M&A and Solar & Wind Development sekä Technology and New Ventures) ja konsernitoiminnoista. Lisäksi segmentti sisältää Fortumin omistusosuuden Uniperista, joka on yhdistelty Fortum-konserniin osakkuusyhtiönä 30.6.2018 alkaen (liite 6).

Uniperin hankintameno ja siihen liittyvät välittömät kustannukset raportoidaan kohdassa ”Osuudet osakkuus- ja yhteisyryyksissä”. Lopullinen IFRS:n mukainen hankintamenolaskelma saatetaan päätökseen yhden vuoden kuluessa hankintahetkestä. Fortumin osuus Uniperin tuloksesta raportoidaan neljännesvuoden viiveellä mahdollisine oikaisuneen, koska Uniper julkaisee osavuositarkastuksensa myöhemmin kuin Fortum. Fortumin kolmannen vuosineljänneksen 2018 osavuositarkastus ei sisällä osuutta Uniperin tuloksesta. Fortumin vuoden 2018 tilinpäätös sisältää Fortumin osuuden vain Uniperin kolmannen vuosineljänneksen tuloksesta (liite 6). Uniper julkistaa kolmannen neljänneksen tuloksensa 13.11.2018.

Kesäkuussa 2018 Fortum allekirjoitti sopimuksen, jolla se myi 54 prosentin osuuden aurinkovoimayhtiöstään Intiassa. Järjestely saatiin päätökseen elokuussa 2018. Kaupan kohteena olevalla yhtiöllä on neljä toiminnassa olevaa aurinkovoimalaitosta. Kaupan velaton kokonaisarvo, mukaan lukien Fortumin vähemmistöosuus nettovelasta, joka ei kaupan myötä enää sisälly Fortum-konserniin, oli 147 miljoonaa euroa. Myynnillä oli noin 26 miljoonan euron positiivinen vaikutus Fortumin kolmannen neljänneksen vertailukepoiseen liikevoittoon. Fortumin pääoman kierrätykseen tähtäävä liiketoimintamalli mahdollistaa lisäinvestoinnit uusiutuviin energialähteisiin hyödyntämällä Fortumin ydinosaamista voimalaitosten kehittämisessä, rakentamisessa ja käytössä, samalla kun kumppanuussopimukset ja muut yhteistyömuodot mahdollistavat kevyen taserakenteen. Liiketoimintamallin voitto raportoidaan vertailukelpoisessa liikevoitossa, koska liiketoiminnan tulokset toteutuvat osittain tai kokonaan osakkeiden myynnillä.

Investoinnit käyttöomaisuuteen ja osakkeisiin sekä käyttöomaisuuden ja osakkeiden myynnit

Investoinnit käyttöomaisuuteen ja osakkeisiin vuoden 2018 kolmannella neljänneksellä olivat 316 (1 124) miljoonaa euroa, mukaan lukien Uniper-osakkeiden osto (liite 6). Investoinnit käyttöomaisuuteen olivat 160 (174) miljoonaa euroa (liite 4).

Investoinnit käyttöomaisuuteen ja osakkeisiin tammi–syyskuussa 2018 olivat 4 305 (1 484) miljoonaa euroa. Nousu johtui pääasiassa Uniper-osakkeiden ostosta. Investoinnit käyttöomaisuuteen olivat 385 (482) miljoonaa euroa (liite 4).

Fortum suunnittelee ottavansa käyttöön uutta sähkön- ja lämmöntuotantokapasiteettia ja suorittavansa perusparannuksia olemassa oleviin laitoksiin seuraavasti:

	Tyyppi	Sähköntuotanto- kapasiteetti, MW	Lämmöntuotanto- kapasiteetti, MW	Toimitus alkoi/alkaa
Generation				
Loviisa, Suomi	Ydinvoima	6		2018
Vesivoimaloita Ruotsissa ja Suomessa	Vesivoima	~12		2018
City Solutions				
Zabrze, Puola	CHP	75	145	Q4/2018
Kivenlahti, Suomi	Biolämpö- laitos		58	2020
Russia				
Ulyanovsk	Tuuli	35		Tammikuu 2018
Aurinko*	Aurinko	110		2021-2022
Muut toiminnot				
Ånstadblåheia, Norja	Tuuli	50		Q4/2018
Sørfjord, Norja	Tuuli	97		2019
Pavagada 2, Intia	Aurinko	250		2019

* Edellyttää erillistä investointipäätöstä.

Generation

Fortum osallistuu 1 600 MW:n Olkiluoto 3 (OL3) -ydinvoimalaitosyksikön rakentamiseen Suomessa Teollisuuden Voima Oyj (TVO) -omistusosuutensa kautta. Laitoksen toimittava AREVA-Siemens-yhteenliittymä päivitti aikataulun kesäkuussa 2018. Tuolloin päivitetyn aikataulun mukaan yksikön säännöllisen sähköntuotannon odotetaan alkavan syyskuussa 2019. TVO:n mukaan toimittaja päivittää aikataulun joulukuussa 2018. TVO ei pysty arvioimaan, vaikuttaako aikataulu säännöllisen sähköntuotannon aloitukseen. OL3-ydinvoimalaa rahoitetaan ulkoisilla lainoilla, osakeanneilla ja osakaslainoilla TVO:n osakkeenomistajien välisten osakassopimusten perusteella. Fortum omistaa 25 % OL3 -ydinvoimalaitosyksiköstä ja on sitoutunut rakentamisen rahoitukseen omistusosuutensa suhteessa. Syyskuun 2018 lopussa Fortumin saatavat OL3:n osalta olivat 170 miljoonaa euroa. Fortumin jäljellä oleva sitoumus OL3-yksikköön oli 63 miljoonaa euroa (liite 12). Maaliskuussa 2018 TVO ja laitostoimittajayhtiöt allekirjoittivat kattavan sovintosopimuksen, jonka mukaan laitostoimittajien yhteenliittymään kuuluvat yhtiöt maksavat TVO:lle 450 miljoonaa euroa korvauksena OL3-hankkeen viivästymisestä. TVO arvioi projektaikataulun ja sovintosopimuksen perusteella OL3-hankkeen kokonaiskustannukseksi noin 5,5 miljardia euroa.

Kesäkuussa 2018 Fortum myi 10 %:n omistusosuutensa Hafslund Produksjon Holding AS:sta Svartisen Holding AS:lle. Fortum osti osuutensa Hafslund-omistusjärjestelyn yhteydessä vuonna 2017. Osakkeiden myyntihinta oli 160 miljoonaa euroa. Fortum kirjasi kaupasta vuoden 2018 toisella neljänneksellä 77 miljoonan euron myyntivoiton Generation-segmenttiin.

City Solutions

23.10.2018 Fortum tiedotti rakentavansa Espoon Kivenlahteen biolämpölaitoksen, joka korvaa osan yhtiön hiilipohjaisesta lämmöntuotannosta. Rakennettava laitos käyttää puuperäisiä polttoaineita. Investoinnin arvo on yli 40 miljoonaa euroa. Laitoksen lämpöteho on parhaimmillaan 58 MW. Laitoksen rakentaminen on merkittävä askel kohti Espoon hiilineutraalia kaukolämmön tuotantoa, sillä laitos mahdollistaa vanhan hiililämpökattilan poistamisen käytöstä Suomenojalla. Uuden laitoksen rakennustyöt käynnistyvät tämän vuoden marraskuussa, ja lämmöntuotanto on suunniteltu aloitettavaksi vuonna 2020.

Fortumin ja Lietuvos Energijan yhteisyritys Kauno Kogeneracinė Jėgainė rakentaa jätepolttoainetta käyttävän sähkön ja lämmön yhteistuotantolaitoksen Liettuan Kaunasiin. Voimalan sähköntuotantokapasiteetti on 24 MW ja lämmöntuotantokapasiteetti noin 70 MW. Fortumin omistusosuus yhteisyrityksestä on 49 %. Voimala on määrä ottaa käyttöön vuoden 2020 puolivälissä.

Fortum päätti vuonna 2015 uuden sähkön ja lämmön monipolttolaitoksen rakentamisesta Zabrzeen, Puolaan. Voimalaitos käyttää polttoaineenaan pääosin jäteteräistä polttoainetta (RDF) ja hiiltä, mutta voi käyttää myös biomassaa ja polttoaineiden seoksia. Voimalaitos korvaa aiemmat, pelkkää hiiltä käyttävät, vanhentuneet yksiköt Zabrzessa ja Bytomissa. Voimalaitoksen tuotantokapasiteetti on 145 MW lämpöä ja 75 MW sähköä ja sen tuotannon on määrä alkaa vuoden 2018 loppuun mennessä.

Russia

Kesäkuussa 2018 Fortum voitti CSA-huutokaupassa oikeuden rakentaa 110 MW aurinkovoimakapasiteettia. Voimalaitokset on määrä ottaa käyttöön vuosina 2021-2022.

Kesäkuussa 2018 Fortumin ja Rusnanon tuulivoimasijoitusrahasto (Fortumin osuus 50 %) voitti CSA-huutokaupassa oikeuden rakentaa 823 MW tuulivoimakapasiteettia. Tuulivoimalat otetaan käyttöön vuosina 2019–2023.

Kesäkuussa 2017 Fortumin ja Rusnanon tuulivoimasijoitusrahasto voitti CSA-huutokaupassa oikeuden rakentaa 1 000 MW tuulivoimakapasiteettia. Tuulipuistot oli tarkoitus ottaa käyttöön vuosina 2018–2022. Lokakuussa 2017 sijoitusrahasto teki päätöksen ensimmäisen 50 MW ja lokakuussa 2018 toisen 200 MW tuulipuiston rakentamisesta. 50 MW tuulipuiston sähköntuotannon odotetaan käynnistyvän vuoden 2019 ensimmäisellä puoliskolla ja 200 MW tuulipuiston vuoden 2020 ensimmäisellä puoliskolla.

Fortumin sekä Fortumin ja Rusnanon tuulivoimasijoitusrahaston vuosina 2017 ja 2018 voittamiin uusiutuvan energian tuotantokapasiteetteihin liittyvät investointipäätökset tehdään tapauskohtaisesti. Fortumin sijoittama oma pääoma on enintään 15 miljardia ruplaa. Pitkällä aikavälillä Fortum pyrkii ylläpitämään kevyttä taserakennetta mahdollisten kumppanuuksien ja muiden yhteistyömuotojen avulla.

Muut toiminnot

Kesäkuussa 2018 Fortum voitti oikeuden rakentaa 250 MW aurinkovoimaa Pavagadan tuulipuistoon Intian Karnatakaan. Investoinnin arvioidaan olevan noin 120 miljoonaa euroa. Voimalaitos arvioidaan otettavan käyttöön vuonna 2019. Fortum operoi 100 megawatin aurinkovoimalaitosta Pavagadan aurinkopuistossa.

Kesäkuussa 2018 Fortum allekirjoitti sopimuksen, jolla se myi 54 prosentin osuuden aurinkovoimayhtiöstään UK Climate Investmentsille (40 %) ja Elite Alfred Bergille (14 %). Kaupan kohteena olevalla yhtiöllä on neljä toiminnassa olevaa aurinkovoimalaitosta Intiassa. Elite Alfred Bergillä on optio ostaa enintään 16 prosentin lisäosuus Fortumilta. Neljän aurinkovoimalaitoksen kokonaiskapasiteetti on 185 megawattia. Fortum aikoo säilyttää merkittävän vähemmistöosuuden yhtiöstä ja vastata edelleen laitosten käyttö- ja kunnossapitopalveluista pitkäaikaisen sopimuksen mukaisesti. Kaupan velaton kokonaisarvo mukaan lukien Fortumin vähemmistöosuus nettovelasta, joka ei kaupan myötä enää sisälly Fortum-konserniin, oli 147 miljoonaa euroa. Myynnillä oli noin 26 miljoonan euron positiivinen vaikutus Fortumin kolmannen neljänneksen vertailukelpoiseen liikevoittoon. Järjestely saatiin päätökseen elokuussa 2018.

Tammikuussa 2017 Fortum sai päätökseen kolmen tuulivoimaprojektin oston norjalaiselta Nordkraft-yhtiöltä. Kauppaan kuuluvat jo toiminnassa oleva Nygårdsfjellet-tuulipuisto ja kaikki tarvittavat luvat saaneet Ånstadblåheia- ja Sørfjord-projektit. Tuulipuistot on tarkoitus ottaa käyttöön vuosina 2018 ja 2019, ja niiden suunniteltu tuotantokapasiteetti on yhteensä noin 180 MW. Fortum ilmoitti maalisi- ja syyskuussa 2017 aloittavansa Ånstadblåheian ja Sørfjordin tuulivoimapuistojen rakentamiseen.

Vuonna 2016 Fortum teki lopullisen päätöksen investoida 75 MW:n tuulipuistoprojektiin Solbergissa Pohjois-Ruotsissa. Skellefteå Kraft osallistuu projektiin 50 %:n osuudella. Tuulipuisto otettiin käyttöön vuoden 2018 ensimmäisellä neljänneksellä.

Toiminta- ja sääntely-ympäristö

Pohjoismaat

Alustavien tilastotietojen mukaan Pohjoismaissa kulutettiin sähköä 82 (82) TWh vuoden 2018 kolmannella neljänneksellä. Sähkötulutus Pohjoismaissa tammi–syyskuussa 2018 oli 291 (283) TWh. Kulutuksen kasvu johtui pääasiassa vuoden 2018 ensimmäisen neljänneksen vertailukautta kylmemmästä säästä ja jonkin verran suuremmasta teollisuuden kulutuksesta.

Vuoden 2018 alussa Pohjoismaiden vesivarannot olivat 86 TWh eli 3 TWh pitkän ajan keskiarvoa suuremmat ja 11 TWh suuremmat kuin vuotta aikaisemmin. Vuoden 2018 kolmannen neljänneksen lopussa vesivarannot olivat 89 TWh eli 13 TWh alle pitkän aikavälin keskiarvon ja 10 TWh edellisvuotta pienemmät. Sademäärä oli Ruotsissa tavanomaista pienempi mutta Norjassa selvästi tavanomaista suurempi vuoden 2018 kolmannella neljänneksellä.

Vuoden 2018 kolmannella neljänneksellä sähkön keskimääräinen systeemihinta Nord Poolissa oli 50,5 (28,5) euroa/MWh. Keskimääräinen sähkön aluehinta oli 53,5 (35,9) euroa/MWh Suomessa ja 52,2 (33,6) euroa/MWh Ruotsissa (SE3-alue, Tukholma). Hintoja nostivat pääasiassa heikko vesitilanne ja vertailuvuotta selvästi korkeammat hiililauhdetuotannon marginaalikustannukset. Tammi–syyskuussa 2018 keskimääräinen spot-systeemihinta Nord Poolissa oli 42,8 (29,0) euroa/MWh ja keskimääräinen aluehinta Suomessa 45,9 (33,3) euroa/MWh ja Ruotsin SE3-alueella (Tukholma) 43,3 (30,3) euroa/MWh.

Saksassa keskimääräinen spot-hinta vuoden 2018 kolmannella neljänneksellä nousi 53,5 (32,7) euroon/MWh. Tammi–syyskuussa 2018 keskimääräinen spot-hinta oli 41,7 (34,6) euroa/MWh.

CO₂-päästöoikeuksien (EUA = EU Emission Allowance) markkinahinta nousi kolmannen neljänneksen alun 15 eurosta 21 euroon tonnilta vuoden 2018 kolmannen neljänneksen lopussa ja oli korkeimmillaan 25 euroa tonnilta syyskuun puolivälissä.

Venäjä

Fortum toimii Länsi-Siperiassa pääasiassa Tjumenin ja Hanti-Mansian alueilla, joilla teollinen tuotanto on keskittynyt öljyyn ja kaasuun, sekä Uralilla metalliteollisuuteen keskittyneellä Tšeljabinskin alueella. Venäjän markkinat on jaettu kahteen hintavyöhykkeeseen, ja Fortum toimii hintavyöhykkeellä 1 (Venäjän Euroopan puoleinen alue ja Uralin alue).

Alustavien tilastotietojen mukaan Venäjän sähkönkulutus vuoden 2018 kolmannella neljänneksellä oli 238 (235) TWh. Vastaava luku hintavyöhykkeellä 1 oli 184 (182) TWh. Tammi–syyskuussa 2018 Venäjän sähkönkulutus oli 770 (756) TWh ja vastaava luku hintavyöhykkeellä 1 oli 591 (587) TWh.

Keskimääräinen sähkön spot-hinta (kapasiteettihinta pois lukien) nousi vuoden 2018 kolmannella neljänneksellä ja oli 1 302 (1 269) ruplaa/MWh hintavyöhykkeellä 1. Uralin alueella spot-hinta laski ja oli 1 059 (1 080) ruplaa/MWh. Tammi–syyskuussa 2018 keskimääräinen sähkön spot-hinta (kapasiteettihinta pois lukien) nousi 1 227 (1 198) ruplaan/MWh hintavyöhykkeellä 1 ja laski 1 025 (1 042) ruplaan/MWh Uralin alueella.

Tarkemmat markkinatiedot on esitetty taulukoissa katsauksen lopussa (sivut 65-67).

Euroopan sääntely-ympäristö

IPCC:n erikoisraportti

Yhdistyneiden kansakuntien hallitustenvälinen ilmastomuutospaneeli IPCC julkaisi lokakuun alussa erikoisraporttinsa ilmaston lämpenemisen rajoittamisesta 1,5 asteeseen. IPCC:n mukaan tämä edellyttää ”nopeita ja kauaskantoisia muutoksia”, kuten hiilidioksidin poistamista ilmakehästä. CO₂-päästöjen on laskettava maailmanlaajuisesti 45 % vuodesta 2010 vuoteen 2030 ja nettopäästöjen on laskettava nolnaan vuoteen 2050 mennessä. Raportin mukaan energiasektorin tulisi pienentää päästöjään 100 % jo hyvissä ajoin ennen vuotta 2050. Sähköstä 70–85 % tulisi tuottaa uusiutuvista lähteistä. Ydinvoiman osuus kasvaa kaikissa skenaarioissa. IPCC viittaa raportissaan yksiselitteisesti hiilidioksidin hinnoitteluun työkaluna, jolla voidaan tasapainottaa energian hintojen nousun vaikutusta hiilirajoitetussa maailmassa.

EU:n pitkän aikavälin ilmastostrategia julkaistaan marraskuussa

Euroopan komission odotetaan julkaisevan pitkän aikavälin strategiansa kasvihuonekaasupäästöjen pienentämiseksi marraskuussa 2018. Strategia sisältää kokonaisvaltaisen analyysin eri kehityspoluista tasapainon saavuttamiseksi kasvihuonekaasupäästöjen ja hiilinielujen välillä talouden kaikilla keskeisillä sektoreilla. Sen ei kuitenkaan odoteta sisältävän konkreettisia päästöjen vähennystavoitteita eikä ehdotuksia politiikkatoimista. Fortum kehottaa EU:ta mukauttamaan pitkän aikavälin ilmastotavoitteensa Pariisin ilmastopöytäkirjaan, jonka tavoitteena on hiilineutraalius vuoteen 2050 mennessä. Fortumin näkemyksen mukaan hiilidioksidin hinnoittelu on keskeistä hiilineutraaliuden saavuttamisessa ja EU:n tulisi kehittää markkinamekanismi, jolla kannustetaan myös hiilidioksidin talteenottoon suoraan ilmasta tai savukaasuista.

EU:n päästöoikeuksien hintakehitys

EU:n päästöoikeuksien hinta on nousseet merkittävästi 12 viime kuukauden aikana. Niiden hinta on yli kolminkertaistunut ja saavuttanut vuoden 2008 tason. Viimeaikaisen hinnannousun myötä on kiinnitetty yhä enemmän huomiota päästöoikeusjärjestelmän parantamista koskevaan direktiiviin (2009/29/EY), jossa määritetään toimenpiteet liiallisten hinnanvaihtelujen varalta. Direktiivin 29 artiklan mukaan komission on alettava tutkia asiaa, jos päästöoikeuksien hinta on yli kuutena peräkkäisenä kuukautena yli kolminkertainen verrattuna päästöoikeuksien keskimääräiseen hintaan kahtena edeltävänä vuonna. Komissio voi ryhtyä toimenpiteisiin, jos hintojen kehitys ei vastaa markkinoiden perustekijöiden muutoksia. Syyskuussa Puola esitti komissiolle virallisen tutkintapyyntöön päästöoikeuksien hinnannoususta, mutta komissio ei ole vielä vastannut pyyntöön. Lokakuun puoliväliin mennessä päästöoikeuksien hinta ei ollut noussut yli kolminkertaiseksi 24 kuukauden keskiarvoon verrattuna yli kuuden kuukauden ajaksi. Lisäksi Fortumin näkemyksen mukaan hinnan kehitys perustuu pääasiassa markkinoiden perustekijöihin.

Energiaverotukseen muutoksia vuoden 2019 alusta Suomessa

Valmistellessaan vuoden 2019 budjettia Suomen hallitus päätti useista veromuutoksista, jotka koskevat pääasiassa fossiilisia lämmityspolttoaineita. Yhdistetyn sähkön- ja lämmöntuotannon nykyinen hiilidioksidiveron puolitus poistetaan ja polttoaineeveron rakennetta muutetaan niin, että se parantaa maakaasun kilpailukykyä hiileen verrattuna. Samalla hallitus päätti kiristää lämmityspolttoaineiden verotusta, turve mukaan lukien. Lisäksi hallitus aikoo luopua varastoidun sähkön kaksinkertaisesta verotuksesta. Suurin osa muutoksista tulee voimaan 1.1.2019. Muutoksilla odotetaan olevan vähäinen vaikutus Fortumin tulokseen.

Kivihiilen käytön kieltävä lainsäädäntö Suomessa

Suomen hallitus on esittänyt, että kivihiilen käyttö energiantuotannossa kielletään toukokuusta 2029 alkaen. Fortum käyttää hiiltä kaukolämmön tuotantoon Suomenojan yhdistetyssä sähkön- ja lämmöntuotantolaitoksessa. Fortum on jo aiemmin päättänyt siirtyä kohti hiilineutraalia kaukolämpöä Espoossa 2020-luvulla. Vaikka hiilen käytöstä luopuminen on perusteltua ilmastoon liittyvistä syistä, Fortum pitää yksittäisten teknologioiden tai polttoaineiden käytön kieltäviä kansallisia lakeja ongelmallisina.

Norjan hallitus myönsi rahoitusta Fortumin hiilidioksidin talteenoton ja varastoinnin pilottihankkeelle

Norjan hallitus päätti elokuussa 2018 myöntää rahoitusta Fortum Oslon Varmen hiilidioksidin talteenoton ja varastoinnin pilottihankkeelle osana alkuvaiheen teknisiä ja konseptiselvityksiä. Hanke sisältää pilottiyksikön rakentamisen ja käytön Klemetsrudin voimalaitoksella Oslolla. Pilottiyksikössä testataan hiilidioksidin talteenottoa savukaasuista. Selvitystyö saadaan päätökseen elokuun loppuun 2019 mennessä. Norjan hallitukselta odotetaan vuonna 2020 tukipäätöstä täysimittaiselle hiilidioksidin talteenotto- ja varastointilaitokselle Klemetsrudissa.

Avaintekijät ja riskit

Fortumin taloudellinen tulos altistuu useille taloudellisille, strategisille, energiapolitiikkaan ja -sääntelyyn liittyville, yritystaloudellisille sekä operatiivisille riskeille.

Sähkön tukkuhinta Pohjoismaissa on Fortumin liiketoiminnan tuloksen kannalta tärkeimpiä tekijöitä. Tukkuhinnan lyhyen aikavälin kehityksen avaintekijöitä Pohjoismaissa ovat polttoaineiden ja CO₂-päästöoikeuksien hinnat, hydrologinen tilanne, lämpötila, taloudellinen kehitys sekä sähkön tuonnin ja viennin tasapaino.

Yleinen talouskasvu vaikuttaa raaka-aineiden ja CO₂-päästöoikeuksien hintoihin ja niiden myötä sähkön tukkuhintoihin Pohjoismaissa. Polttoaineiden hinnat ja voimalaitosten käytettävyyden vaikuttavat kannattavuuteen kaikilla alueilla. Lisäksi valuuttakurssivaihtelujen kasvulla on muunto- ja transaktiovaikutuksia Fortumin tulokseen etenkin Venäjän ruplan ja Ruotsin kruunun osalta.

Pohjoismaissa muutokset sääntely- ja verotusympäristössä lisää energia- ja ympäristöhuoltotoimialojen riskejä. Suurin strateginen riski on sääntely- ja markkinaympäristön kehittyminen suuntaan, jota emme ole pystyneet ennakoimaan ja valmistautumaan. Fortum on varautunut näihin epävarmuustekijöihin analysoimalla ja arvioimalla lukuisia energiamarkkinoiden ja sääntelyn tulevaisuuden kehityskulkuja ja niiden vaikutuksia eri tuotantomuotoihin ja teknologioihin. Tämän työn seurauksena Fortumin strategia uudistettiin vuonna 2016. Strategiauudistuksen painopistealueina olivat tulopohjan laajentaminen sekä toiminnan suuntaaminen uusiin liiketoimintoihin, teknologioihin ja markkinoihin. Ympäristönsuojelu luo ympäristöhuoltoliiketoiminnan perustan ja mahdollisuudet. Keskeistä on kyky vastata asiakkaiden tarpeisiin kiristyvässä sääntely-ympäristössä.

Fortumin Venäjän liiketoiminnan kannalta keskeisiä tekijöitä ovat talouskasvu, ruplan kurssi, lämmöntuotannon sääntely sekä sähkön tukku- ja kapasiteettimarkkinoiden kehitys. Saadut takuuhintaiset kapasiteettimaksut uudelle (CSA) ja vanhalle (Competitive Capacity Selection, CCS) kapasiteetille ovat keskeisiä kannattavuustekijöitä. Suurin osa Fortumin vuoden 2007 jälkeen rakennetusta kapasiteetista kuuluu CSA-järjestelmän piiriin. Jokaiselle takuuhinnan piirissä olevalle uudelle laitokselle maksetaan Venäjän valtion takaamaa takuuhintaa noin 10 vuoden ajan käyttöönotosta lähtien (uusiutuvalla energiantuotannolle noin 15 vuoden ajan). Saadut kapasiteettimaksut vaihtelevat voimalaitosten iän, sijainnin, tyyppin ja koon mukaan. Myös kausivaihtelut ja käytettävyyden vaikuttavat kapasiteettimaksuihin. CSA-maksuihin vaikuttavat muun muassa painotettu pääoman keskimääräinen kustannus (WACC), kuluttajahintaindeksi (CPI) sekä yhtiöiden sähkön spot-markkinoilta saamat tuotot (tuottoja tarkastellaan kolmen ja kuuden vuoden kuluttua laitoksen käyttöönotosta). Lisäksi lämpövoimalat saavat selkeästi korotettuja CSA-maksuja alkaen noin kuusi vuotta käyttöönotosta.

Lisätietoja Fortumin riskeistä on luettavissa yhtiön vuosikertomuksessa.

Näkymät

Suojaukset

Syyskuun 2018 lopussa noin 80 % Generation-segmentin arvioidusta sähkön tukkumyynnistä Pohjoismaissa oli suojattu hintaan 30 euroa/MWh loppuvuodelle 2018 (75 % hintaan 29 euroa/MWh toisen neljänneksen lopussa), noin 65 % hintaan 30 euroa/MWh vuodelle 2019 (60 % hintaan 28 euroa/MWh toisen neljänneksen lopussa) ja noin 35 % hintaan 28 euroa/MWh vuodelle 2020.

Raportoidut suojausasteet voivat vaihdella huomattavasti Fortumin sähköjohdannaismarkkinoilla tekemien toimenpiteiden mukaan. Suojaukset tehdään pääasiassa johdannais sopimuksilla, joista suurin osa on Nasdaq Commodities -termiinejä.

Käyttöomaisuusinvestoinnit ja myynnit

Tällä hetkellä Fortum arvioi investointien ilman yritysostoja olevan noin 600-700 miljoonaa euroa vuonna 2018. Arvio sisältää vuosittaiset kunnossapitoinvestoinnit. Kunnossapitoinvestointien arvioidaan olevan noin 300 miljoonaa euroa vuonna 2018 eli selkeästi alle poistojen tason.

Pohjoismaiset markkinat

Sähkön osuuden energian kokonaiskulutuksesta odotetaan kasvavan edelleen. Sähkönkulutuksen odotetaan kasvavan Pohjoismaissa keskimäärin noin 0,5 % vuodessa. Tulevien vuosien kasvu riippuu pitkälti Euroopan ja etenkin Pohjoismaiden talouskasvusta.

Öljyn, hiilen ja päästöoikeuksien hinnat nousivat vuoden 2018 kolmannella neljänneksellä. Lokakuun 2018 puolivälissä hiilen termiinihintaa (ICE Rotterdam) loppuvuodelle 2018 oli noin 100 Yhdysvaltain dollaria tonnilta ja päästöoikeuksien markkinahinta vuodelle 2018 noin 20 euroa tonnia kohti. Pohjoismainen sähkön termiinihintaa Nasdaq Commodities -markkinapaikalla oli noin 45 euroa/MWh loppuvuodelle 2018, noin 37 euroa/MWh vuodelle 2019 ja noin 34 euroa/MWh vuodelle 2020. Saksassa sähkön termiinihintaa oli noin 57 euroa/MWh loppuvuodelle 2018 ja noin 53 euroa/MWh vuodelle 2019. Pohjoismaiden vesivarannot olivat noin 11 TWh pitkän ajan keskiarvon alapuolella ja 10 TWh vertailukautta pienemmät.

Generation

Generation-segmentin saavutettuun sähkönhintaan Pohjoismaissa vaikuttavat muun muassa suojausasteet, suojaushinnat, spot-hinnat, Fortumin joustavan tuotantorakenteen käytettävyys ja käyttö sekä valuuttakurssivaihtelut. Jos sähköntuotantolähteiden suhteellisten osuuksien muutoksista mahdollisesti johtuvia vaikutuksia ei oteta huomioon, 1 euron muutos megawattituntia kohti segmentin saavuttamassa sähkön tukkumyyntihinnassa Pohjoismaissa tarkoittaisi noin 45 miljoonan euron muutosta Fortumin vuotuisessa vertailukelpoisessa liikevoitossa. Segmentin saavuttama sähkön tukkumyyntihinta sisältää myös lisäarvon, joka saavutetaan vesivoima- ja ydinvoimatuotannon optimoinnilla sekä kaupankäynnin hyödykemarkkinoilla.

EU:ssa tehtävien stressitestien perusteella Ruotsin ydinvoimaviranomainen (Strålsäkerhetsmyndigheten, SSM) on päättänyt uusista ruotsalaisia ydinreaktoreita koskevista säännöksistä. Operaattorien on tehtävä uudet turvallisuusinvestoinnit vuoteen 2020 mennessä.

Ydinjätemaksut tarkistetaan Ruotsissa kolmen vuoden välein. Maaliskuussa 2017 Ruotsin hallitus päätti uusista ydinjätemaksuista vuosille 2018-2020. Lokakuussa 2017 Ruotsin valtiopäivät päättivät muutoksista ydinjätemaksun laskentaperusteisiin sekä ydinjäterahaston investointilupiin. Ehdotuksen mukaan ydinjätemaksun laskentaperuste muuttui 40 käyttövuodesta 50 käyttövuodeksi. Lisäksi ydinjäterahasto voi nyt sijoittaa myös muihin instrumentteihin kuin valtion velkakirjoihin. Näiden muutosten myötä Fortumin vuosittaisten ydinjätemaksujen arvioidaan nousevan noin 8 miljoonaa euroa.

Tukholman valitustuomioistuimien antoi 11.6.2018 päätöksensä Fortum Sverige AB:n vesivoiman kiinteistöveron oikaisuhakemuksesta vuosilta 2009–2014. Oikeuden päätös oli Fortumille kielteinen ja aiemman hallinto-oikeuden päätöksen vastainen. Fortum on hakenut valituslupaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Kiistanalainen kiinteistövero kyseiseltä ajanjaksolta on korkoineen yhteensä 520 miljoonaa Ruotsin kruunua (51 miljoonaa euroa). Päätöksellä ei ole vaikutusta Fortumin tulokseen, vaikka päätös jäisi voimaan valituksen jälkeen. Vesivoimalaitosten kiinteistöverotus Ruotsissa on ollut noin 12 kertaa suurempi kilowattituntia kohti kuin muiden energiantuotantomuotojen. Tämä on johtunut eri kiinteistöveroprosenteista ja erilaisista arvostusperusteista.

Ruotsin hallitus teki 12.4.2018 valtiopäiville vesivoiman tulevaisuutta koskevan lakiehdotuksen valtiopäivien energiatoimikunnan viimevuotisen työn perusteella. Lakiehdotuksen mukaan kaikki vesivoimatuotannon luvat tulisi uudistaa, mutta olemassa olevaa tuotantoa on kuitenkin suojeltava, jotta sillä on keskeinen rooli myös tulevaisuuden energijärjestelmässä. Ehdotuksessa otetaan huomioon myös vesistöjen luokittelu, joka tulisi tehdä vesivoimatuotantoa ja muuta infrastruktuuria suojellen. Lisäksi hallituksen ehdotuksessa todetaan, että toimialan tulisi perustaa yhteinen vesivoimarahasto, josta rahoitetaan suurin osa tarvittavista ympäristötoimista. Energiatoimikunta ehdotti rahaston suuruudeksi 10 miljardia kruunua, joka maksetaan 20 vuoden kuluessa. Suurimmat toimijat investoivat rahastoon vesivoimatuotannon markkinaosuutensa mukaisesti. Fortumin osuuden odotetaan olevan 20–25 prosenttia rahaston kokonaisrahoituksesta. Ruotsin valtiopäivät hyväksyi lain 19.6.2018. Sitä tuki kuuden puolueen laaja enemmistö, joka oli yhtä mieltä energiatoimikunnan työn tuloksista.

Syyskuussa 2016 Ruotsin hallitus esitteli tulevien vuosien budjettiehdotuksensa. Budjetin mukaan ydinvoiman kapasiteettivero pienennetään 1 500 kruunuun/MW kuukaudessa 1.7.2017 alkaen ja poistetaan kokonaan 1.1.2018. Vuonna 2017 Fortumin Ruotsin ydinvoimatuotannon kapasiteettivero oli 44 miljoonaa euroa. Vuonna 2018 kapasiteettiveroa ei enää peritä. Lisäksi vesivoiman kiinteistövero laskee Ruotsissa 2,8 prosentista 0,5 prosenttiin. Veroa lasketaan neljässä vaiheessa: 2,2 prosenttiin vuoden 2017 tammikuussa; 1,6 prosenttiin vuoden 2018 tammikuussa; 1,0 prosenttiin vuoden 2019 tammikuussa; ja 0,5 prosenttiin vuoden 2020 tammikuussa. Vuonna 2017 vero pieneni Fortumin osalta 20 miljoonalla eurolla 95 miljoonaan euroon. Lisäksi sähkön hinnoista riippuvaa vesivoiman kiinteistöveron verotusarvoa tarkistetaan kuuden vuoden välein vuodesta 2019 alkaen. Tämänhetkisillä sähkön hinnoilla arvioituna verotusarvo olisi vuosina 2019–2024 nykyistä pienempi.

Ruotsalainen OKG AB päätti vuonna 2015 lopettaa sähköntuotannon Oskarshamnin ydinvoimalayksiköissä 1 ja 2. Ydinvoimalayksikkö 1:n tuotanto lopetettiin 17.6.2017, ja Oskarshamn 2 -yksikkö on ollut suljettuna kesäkuusta 2013 alkaen. Sulkemisprosessin arvioidaan kestävän useita vuosia.

City Solutions

City Solutions -divisioonan vakaa kasvu, rahavirta ja tulos syntyvät yritysostojen ja uusien laitosinvestointien kautta. Polttoainekulut, laitosten käyttöaste, joustavuus, tehokkuus ja jätteen vastaanottomaksut ovat kannattavuuden avaintekijöitä. Myös sähkön kysynnän ja tarjonnan tasapaino, sähkön hinta sekä sääolosuhteet vaikuttavat kannattavuuteen.

Fortum Oslo Varmen liiketoimintojen kehittämisen arvioidaan edellyttävän toiminnan integrointiin liittyviä kertaluonteisia kuluja sekä lisäinvestointeja tulevina vuosina. Kustannushyötyjä odotetaan syntyvän asteittain vuodesta 2019 alkaen, ja 5-10 miljoonan euron vuosittainen täysimääräinen hyöty saavutettaneen vuoden 2020 loppuun mennessä.

Consumer Solutions

Fortumin hallitus hyväksyi joulukuussa 2017 Consumer Solutions -divisioonan uuden liiketoimintastrategian elokuussa 2017 tehdyn Hafslund Markets -yritysoston jälkeen. Strategisena

tavoitteena on muodostaa johtava pohjoismainen asiakaskeskeinen kuluttajaliiketoiminta, jolla on useita tuotemerkkejä.

Pohjoismaisen kilpailun odotetaan pysyvän kireänä, mikä luo edelleen paineita myyntikatteisiin ja asiakasvaihuvuuteen. Consumer Solutions vastaa haasteelliseen markkinatilanteeseen ja vahvistaa kilpailukykyään jatkamalla panostusta uusien digitaalisten palvelujen kehittämiseen kuluttajille.

Hafslundin ja Fortumin kuluttajaliiketoiminnat täydentävät hyvin toisiaan, ja niiden yhdistämisellä voidaan saavuttaa sekä tuottoihin että kuluihin liittyviä synergiaetuja. Lyhyellä aikavälillä ensisijaisena tavoitteena on saavuttaa tuottoja lisäävää myyntiä hyödyntämällä molempien yhtiöiden parhaita käytäntöjä ja tarjoamalla lisätuotteita ja palveluita koko asiakaskunnalle. Kustannushyötyjä saadaan vuodesta 2019 alkaen, kun Hafslundin integraatio on saatu päätökseen. Kustannushyötyjen odotetaan kasvavan asteittain tulevina vuosina, ja tavoitellut noin 10 miljoonan euron vuosittaiset hyödyt saavutettaneen vuoden 2020 loppuun mennessä.

Russia

Russia-segmentin CSA-sopimukseen perustuvat kapasiteettimaksut ovat keskeinen yhtiön tuloskasvuun vaikuttava tekijä, sillä ne ovat huomattavasti korkeampia kuin CCS-huutokaupoista saatavat kapasiteettimaksut. Tällä hetkellä Fortumin CSA-kapasiteetti on 2 368 MW. Helmikuussa 2018 sähkön tukkukaupan viranomaisen julkaisi painotetun pääoman keskimääräisen kustannuksen (WACC) ja kuluttajahintaindeksin (CPI) vuodelle 2017. Näitä tietoja käytettiin CSA-maksujen määrittämiseen vuodelle 2018. Kapasiteettimaksuja laskettiin vastaamaan Venäjän pitkän aikavälin valtion obligaatioiden alemmaa korkoa. Viranomaisen tarkasteli myös energiamarkkinoilta saatuja tuottoja ja kapasiteettimaksuja nostettiin pienempien tuottojen vuoksi.

Fortumin muu kapasiteetti Venäjällä on 2 544 MW, ja sillä on oikeus osallistua CCS-huutokauppaan. Pitkän aikavälin CCS-huutokaupat vuosille 2017-2019 pidettiin vuoden 2015 lopussa. Huutokauppa vuodelle 2020 pidettiin syyskuussa 2016, ja huutokauppa vuodelle 2021 pidettiin syyskuussa 2017. Kaikki Fortumin huutokaupassa tarjoamat voimalaitokset tulivat valituiksi. Fortum sai myös forced mode -statuksen osalle Argayashin voimalaitoksen kapasiteettia, eli yhtiö saa korkeamman maksun 195 MW:lle vuosiksi 2017-2019; 175 MW:lle vuodeksi 2020; ja 105 MW:lle vuodeksi 2021. 15.9.2018 pidettäväksi suunniteltu vuoden 2022 CCS-huutokauppa on siirretty pidettäväksi 15.12.2018.

Kesäkuussa 2018 Fortum voitti CSA-huutokaupassa oikeuden rakentaa 110 MW aurinkovoimakapasiteettia. Voimalaitokset on määrä ottaa käyttöön vuosina 2021-2022, ja niiden tuotantokapasiteetille maksetaan 15 vuoden ajan takuuhintaa, joka vastaa noin 14 000 ruplaa/MWh.

Kesäkuussa 2018 Fortumin ja Rusnanon tuulivoimasijoitusrahasto (Fortumin osuus 50 %) voitti CSA-huutokaupassa oikeuden rakentaa 823 MW tuulivoimakapasiteettia. Tuulipuistot otetaan käyttöön vuosina 2019–2023, ja niiden tuotantokapasiteetille maksetaan 15 vuoden ajan takuuhintaa, joka vastaa noin 7 000–8 000 ruplaa megawattitunnilta.

Fortumin Uljanovskin tuulipuisto lisättiin kapasiteettirekisteriin tammikuussa 2018. Teholtaan 35 MW:n puisto on Venäjän ensimmäinen teollisen mittaluokan tuulipuisto. Sen tuotantokapasiteetille maksetaan käyttöönotosta alkaen noin 15 vuoden ajan takuuhintaa, joka vastaa nykyisin noin 11 000 ruplaa/MWh.

Joulukuussa 2017 Fortum osti kolme aurinkovoimayhtiötä. Kaikki kolme voimalaitosta ovat toiminnassa, ja niille maksetaan noin 15 vuoden ajan käyttöönotosta alkaen takuuhintaa, joka vastaa nykyisin noin 21 000:ta ruplaa/MWh. Laitokset otettiin käyttöön vuosina 2016 ja 2017.

Kesäkuussa 2017 Fortumin ja Rusnanon sijoitusrahasto voitti CSA-huutokaupassa oikeuden rakentaa 1 000 MW tuulivoimakapasiteettia. Tuulipuistot oli tarkoitus ottaa käyttöön vuosina 2018–2022, ja niiden

tuotantokapasiteetille maksetaan 15 vuoden ajan takuuhintaa, joka vastaa noin 7 000-9 000 ruplaa/MWh. Lokakuussa 2017 sijoitusrahasto teki päätöksen ensimmäisen 50 MW ja lokakuussa 2018 toisen 200 MW

tuulipuiston rakentamisesta. 50 MW tuulipuiston sähköntuotannon odotetaan käynnistyvän vuoden 2019 ensimmäisellä puoliskolla ja 200 MW tuulipuiston vuoden 2020 ensimmäisellä puoliskolla.

Kaasun keskimääräinen hinta Venäjällä nousi noin 2 % vuonna 2017. Fortum arvioi kaasun keskimääräisen hinnan nousevan Venäjällä 3,1 % vuonna 2018.

Muut toiminnot

Yksityiskohtaiset tiedot Uniper-osakeomistuksesta ovat luettavissa tämän katsauksen Uniper-investointi -kappaleessa sekä liitetiedossa 6.

Kesäkuussa 2018 Fortum voitti oikeuden rakentaa 250 MW tuulivoimaa Pavagadan tuulipuistoon Karnatakassa, Intiassa. Investoinnin arvioidaan olevan noin 120 miljoonaa euroa. Aurinkopuistossa tuotetulle sähkölle taataan kiinteä 2,85 INR/kWh takuuhinta 25 vuodeksi. Laitoksen käytön odotetaan alkavan vuoden 2019 aikana.

Verotus

Fortumin vuoden 2018 efektiiviseksi veroasteeksi arvioidaan 19–21 %, kun osakkuus- ja yhteisyritysten tulosta sekä verovapaita myyntivoittoja ei oteta huomioon.

Tukholman hallinto-oikeus antoi 11.5.2017 päätöksensä Fortumin vuotta 2013 koskevasta tuloverotuksesta. Oikeuden päätös oli Fortumille kielteinen, ja yhtiö valitti päätöksestä. Fortum ei ole tehnyt asiaan liittyvää varausta. Ruotsin valitustuomioistuin antoi 18.10.2018 myönteisen päätöksen Fortumin valitukseen yhtiön vuoden 2013 Ruotsin tuloverotuksesta. Tapaus koskee Fortumin tytäryhtiöiden lainoitukseen liittyvien korkokulujen vähennyskelpoisuutta. Valitustuomioistuin katsoi, että lainoitusjärjestelyille oli riittävät liiketoiminnalliset perusteet ja hyväksyi yhtiön valituksen. Fortum maksoi vuoden 2013 lisäverot korkoineen, yhteensä 273 miljoonaa kruunua (26 miljoonaa euroa), heinäkuussa 2017 ja kirjasi ne saamiseksi. Tämän saamisen takaisinmaksulla on positiivinen vaikutus Fortumin kassavirtaan. Fortum arvioi saavansa maksun vuoden 2018 aikana. Ruotsin veroviranomainen voi hakea valituslupaa korkeimmalta hallinto-oikeudelta (liite 19). Oikeuden päätös perustui pääasiassa eroon vuosien 2013 ja 2009 lainsäädännössä Ruotsissa.

Kesäkuussa 2018 Ruotsin hallitus päätti alentaa yhteisöveroa kahdessa vaiheessa: nykyisestä 22,0 prosentista 21,4 prosenttiin tammikuusta 2019 alkaen ja 20,6 prosenttiin tammikuusta 2021 alkaen.

Maaliskuussa 2018 Ruotsin korkein hallinto-oikeus päätti olla myöntämättä Fortumille valituslupaa tilikausien 2009–2012 verotuksen korkovähennyksistä Ruotsissa. Siten hallinto-oikeuden kesäkuussa 2017 tekemä epäsuotuisa päätös jää voimaan. Ylimääräinen vero ja korko, yhteensä 1 175 miljoonaa Ruotsin kruunua (122 miljoonaa euroa), kirjattiin kuluksi vuoden 2017 toisella neljänneksellä ja maksettiin jo vuonna 2016. On vahvoja perusteita väittää, että edellä mainitut hallinto-oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden päätökset ovat EU-lakien ja niiden mukaisten perusoikeuksien vastaisia. Fortum aikoo turvautua muutoksenhakukeinoihin, joita voidaan soveltaa EU-lakien rikkomuksiin (liite 19).

Osakkeet ja osakepääoma

Fortumin osake Nasdaq Helsingissä

Tammi-syyskuu 2018	Osakevaihto kpl	Arvo yhteensä euroa	Korkein euroa	Alin euroa	Keskihinta* euroa	Viimeisin euroa
FORTUM	375 206 672	7 145 983 142	22,91	16,43	19,03	21,59

* Kaupankäyntimäärillä painotettu.

	30.9.2018	30.9.2017
Markkina-arvo, milj. euroa	19 180	15 005
Osakkeenomistajia, kpl	122 715	130 933
Suomen valtion omistusosuus, %	50,8	50,8
Hallintarekisteröityjen ja ulkomaisten omistajien osuus, %	30,6	29,8
Kotitalouksien omistusosuus, %	9,5	10,7
Rahoitus- ja vakuutuslaitosten omistusosuus, %	1,7	1,4
Muiden kotimaisten sijoittajien osuus, %	7,5	7,3

Helsingin pörssin lisäksi Fortumin osakkeita vaihdettiin useilla vaihtoehtoisilla markkinapaikoilla, kuten Boat-, Cboe- ja Turquoise-markkinoilla sekä OTC-markkinoilla. Tammi-syyskuussa noin 67 % osakkeiden kokonaisvaihdosta käytiin muilla markkinapaikoilla kuin Nasdaq Helsingissä.

30.9.2018 Fortum Oyj:n osakepääoma oli 3 046 185 953 euroa ja rekisteröityjen osakkeiden kokonaismäärä 888 367 045 kappaletta. Fortum omisti 72 580 omaa osakettaan.

Yhtiökokous päätti 28.3.2018 valtuuttaa hallituksen päättämään yhtiön omien osakkeiden hankkimisesta ja luovuttamisesta. Hankittavien tai luovutettavien osakkeiden lukumäärä voi olla yhteensä enintään 20 000 000 osaketta eli noin 2,25 % yhtiön kaikista osakkeista. Valtuutus on voimassa seuraavaan varsinaiseen yhtiökokoukseen saakka, kuitenkin enintään 18 kuukautta. Valtuutusta ei ollut käytetty 24.10.2018 mennessä.

Konsernin henkilöstö

Fortumin toiminta on keskittynyt pääasiassa Pohjoismaihin, Venäjälle, Puolaan ja Baltiaan. Syyskuun 2018 lopussa Fortumin henkilöstömäärä oli 8 829 (8 785 vuoden 2017 lopussa).

Syyskuun 2018 lopussa Generation-segmentissä oli 1 121 työntekijää (1 035 vuoden 2017 lopussa), City Solutions -segmentissä oli 1 932 työntekijää (1 907 vuoden 2017 lopussa), Consumer Solutions -segmentissä oli 1 406 työntekijää (1 543 vuoden 2017 lopussa), Russia-segmentissä oli 3 471 työntekijää (3 495 vuoden 2017 lopussa) ja Muut-segmentissä oli 899 työntekijää (805 vuoden 2017 lopussa).

Muutoksia Fortumin johdossa

Fortum ilmoitti 29.8.2018, että Solar & Wind Development and M&A -toiminnosta vastaava johtaja Kari Kautinen jättää tehtävänsä. Kautinen lopetti yhtiön palveluksessa syyskuun 2018 lopussa.

Fortum ilmoitti 3.9.2018, että Diplomi-insinööri Arun Aggarwal, 49, oli nimitetty Fortumin johtoryhmään Business Technology -toiminnosta vastaavaksi johtajaksi. Tehtävä on uusi Fortumissa. Aggarwalin vastuualueena on koko Fortumin strateginen IT sekä digitaalinen innovaatiotoiminta ja muutos. Hän aloitti tehtävässään lokakuun 2018 puolivälissä ja raportoi toimitusjohtaja Pekka Lundmarkille.

Tutkimus ja kehitys

Kestävä kehitys on olennainen osa Fortumin strategiaa. Nykyisten liiketoimintojensa rinnalla yhtiö tutkii ja kehittää uusiutuvaan energiaan liittyviä uusia kasvuratkaisuja.

Fortumin tavoitteena on olla energiateknologian ja sovelluskehityksen edelläkävijä. Fortum kiihdyttää innovaatiotoimintaa ja uusien ratkaisujen kaupallistamista vahvistamalla omaa kehitystyötään ja digitalisaation hyödyntämistä sekä solmimalla kumppanuuksia maailman johtavien toimittajien ja tutkimuslaitosten kanssa. Fortum investoi suoraan ja välillisesti lupaavia uusia innovaatioita kehittäviin kasvuyrityksiin. Yhtiö keskittyy teknologioihin, jotka tarjoavat älykkäitä ratkaisuja tulevaisuuden hajautetun energijärjestelmän tarpeisiin ja joissa on potentiaalia muuttaa nykyistä energijärjestelmää ratkaisevasti sekä vauhdittaa siirtymää kiertotalouteen. Fortum investoi myös teknologioihin, jotka tukevat nykyisen tuotannon ja järjestelmien parempaa hyödyntämistä ja jotka voivat luoda uusia markkinoita ja tuotteita Fortumille. Fortum pyrkii jatkuvasti kehittämään puhtaan energian ratkaisuja sekä ratkaisuja, jotka parantavat resurssi- ja systeemitehokkuutta.

Fortum raportoi tutkimus- ja kehityksenot vuositasolla. Vuonna 2017 Fortumin tutkimus- ja kehityksenot olivat 53 (52) miljoonaa euroa eli 1,2 % (1,4 %) liikevaihdosta.

Kestävä kehitys

Fortum pyrkii ottamaan liiketoiminnassaan huomioon tasapainoisesti taloudellisen, sosiaalisen ja ympäristövastuun ja on määritellyt kestävän kehityksen painopistealueensa seuraavasti:

Taloudellinen vastuu	Sosiaalinen vastuu	Ympäristövastuu
Taloudellinen lisäarvo sidosryhmille	Laitos- ja työturvallisuus	Energia- ja resurssitehokkuus
Pitkän aikavälin arvonluonti ja kasvu	Energian toimitusvarmuus asiakkaille	Ympäristövaikutusten vähentäminen
Toimitusketjun vastuullisuus	Henkilöstön hyvinvointi	Ilmastomyönteinen energiantuotanto ja järjestelmät
Asiakastyytyväisyys	Liiketoiminnan eettisyys ja määräystenmukaisuus	Kaupunkien kestävät ratkaisut

Konsernitason kestävän kehityksen tavoitteet liittyvät tärkeimpiin painopistealueisiin ja painottavat Fortumin yhteiskunnallista roolia. Ympäristö- ja turvallisuustulosten lisäksi ne mittaavat yhtiön mainetta, asiakastyytyvyyttä, henkilöstön hyvinvointia sekä sähkön- ja lämmöntuotannon varmuutta. Tavoitteet asetetaan vuosittain ja ne perustuvat toiminnan jatkuvaan parantamiseen. Turvallisuuden osalta vuonna 2018 seurattavat tavoitteet ovat vakavien työtaturmien lukumäärä sekä yhdistetty oman henkilöstön ja urakoitsijoiden poissaoloon johtaneiden työtaturmien taajuus (LWIF). Uusi mittari vuonna 2018 on GAP-indeksi, joka mittaa, kuinka hyvin konsernin EHS-minimivaatimukset toteutuvat voimalaitostasolla.

Kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamista seurataan kuukausi-, neljännesvuosi- ja vuosiraportoinnin avulla. Fortum julkaisee vuosittain Kestävän kehityksen raportin, jossa on lisätietoja yhtiön kestävän kehityksen toiminnasta.

Kestävän kehityksen konsernitavoitteet ja tulokset 2018*

	Tavoite	III/18	I-III/18	2017	Viiden vuoden keskiarvo
Ympäristövastuu					
Energian kokonaistuotannon CO ₂ – ominaispäästö, viiden vuoden keskiarvo, g/kWh	< 200	222	192	188	186
Merkittävät EHS poikkeamat, kpl	≤ 20	5	17	20	-
Sosiaalinen vastuu					
CHP-laitosten energiakäytettävyys, %	> 95,0	95,3	96,0	96,1	-
Poissaoloon johtaneiden työtaturmien taajuus (LWIF), oma henkilöstö ja urakoitsijat	≤ 2,1	2,3	1,9	2,4	-
Vakavien työtaturmien lukumäärä, kpl	0	0	1	1	-
Työtaturmien, vakavien EHS-poikkeamien ja läheltä piti –tapausten tutkinnan laatu	Taso 3,0	Taso 2,0	Taso 3,0	Taso 2,0**	-
Sairauspoissaolot, %	≤ 2,2	2,4***	2,7***	2,2****	-

* Mainindeksiä, asiakastytyväisyyttä, energiatehokkuutta ja GAP-indeksiä koskevia konsernitavoitteita seurataan vuositasolla.

** Asteikko muuttunut

*** Sairauspoissaolot tammi-elokuulta 2018

**** Ei sisällä: DUON, Hafslund

Fortum on listattuna Nasdaq Helsingissä sekä mukana STOXX Global ESG Leaders, OMX GES Sustainability Finland, ECPI® ja Euronext Vigeo Eurozone 120 -indekseissä. Fortum on myös saanut luokituksen A- CDP:n (aikaisemmin Carbon Disclosure Project) vuosittaisessa arvioinnissa vuonna 2017 sekä Prime Status (B-) -luokituksen saksalaiselta oekom research AG:lta.

Fortumin kestävän kehityksen raportointi kattaa kaikki Fortumin määräysvallassa olevat toiminnot mukaan lukien tytäryritykset kaikissa toimintamaissa.

Taloudellinen vastuu

Fortumin tavoitteena on erinomainen taloudellinen menestys strategisesti valituilla keskeisillä alueilla vahvan osaamisen ja vastuullisten toimintatapojen avulla. Fortum mittaa taloudellista menestystään sijoitetun pääoman tuotolla (tavoite: vähintään 10 %) ja pääomarakenteella (tavoite: vertailukelpoinen nettovelka/käyttökate eli EBITDA noin 2,5).

Fortum edellyttää liiketoimintakumppaneidensa toimivan vastuullisesti ja noudattavan Fortumin Toimintaohjetta (Code of Conduct) sekä Fortumin Toimintaohjetta palvelun- ja tavarantoimittajille. Fortum arvioi liiketoimintakumppaneidensa toiminnan tasoa toimittajien kvalifioinnin ja toimittaja-auditointien avulla. Tammi-syyskuussa 2018 Fortum teki kahdeksan toimittaja-auditointia Suomessa, Puolassa, Venäjällä, Vietnamin ja Intiassa. Lisäksi yksi Fortumin venäläinen hiilentoimittaja auditointiin kolmannen osapuolen toimesta Bettercoalin toimintaohjeen vaatimuksia vasten.

Ympäristövastuu

Fortumin konsernitason ympäristötavoitteet liittyvät hiilidioksidipäästöihin, energiatehokkuuteen ja merkittävien ympäristö-, työterveys- ja turvallisuuspoikkeamien (EHS-poikkeamat) hallintaan.

Tuotantotoiminnot noudattavat ISO 14001 -ympäristöjärjestelmästandardia, ja 99,8 % (99,8 %) Fortumin sähkön- ja lämmöntuotannosta maailmanlaajuisesti on ISO 14001 -sertifioitu.

Fortumin tavoitteena on edistää resurssitehokkuuden parantamista ja siirtymistä kohti kattavampaa kiertotaloutta. Fortumin energiantuotanto perustuu pääosin hiilidioksidipäästöttömään vesi- ja ydinvoimaan sekä energiatehokkaaseen sähkön ja lämmön yhteistuotantoon. Fortumin strategian mukaisena tavoitteena on kasvaa aurinko- ja tuulivoimassa gigawattikokoluokkaan. Fortum olettaa huolen ilmastonmuutoksesta kasvattavan vähäpäästöisten ja energiatehokkaiden tuotteiden ja ratkaisujen kysyntää. Fortumin tavoitteena on hillitä ilmastonmuutosta investoimalla hiilidioksidipäästöttömään energiantuotantoon ja parantamalla energia- ja resurssitehokkuutta.

Tammi-syyskuussa 2018 Fortumin suorat hiilidioksidipäästöt olivat 14,5 (13,2) Mt. EU:n päästökauppajärjestelmän (ETS) piirissä oli 1,8 (1,7) Mt kokonaishiilidioksidipäästöistä. Arvio Fortumille myönnettävistä ilmaisista päästöoikeuksista vuodelle 2018 on 0,8 (1,0) Mt.

Fortumin kokonaishiilidioksidipäästöt (miljoonaa tonnia, Mt)	III/18	III/17	I-III/18	I-III/17	2017	Edelliset 12 kk
Kokonaispäästöt	3,8	3,4	14,5	13,2	18,4*	19,7
Päästökauppajärjestelmän alaiset päästöt	0,4	0,2	1,8	1,7	2,4*	2,4
Myönnettyt päästöoikeudet	-	-	-	-	1,0	-
Päästöt Venäjällä	3,3	3,1	12,2	11,0	15,4	16,6

* Luku on tarkentunut tilinpäätöstiedotteessa 2017, Taloudelliset tiedot 2017 -raportissa ja Kestävä kehitys 2017 -raportissa esitetystä.

Tammi-syyskuussa 2018 Fortumin energian kokonaistuotannon hiilidioksidin ominaispäästöt olivat 192 (185) g/kWh. Energian kokonaistuotannon hiilidioksidin ominaispäästöjen viiden vuoden keskiarvo oli 186 (188) g/kWh, mikä on parempi kuin Fortumin konsernitavoite 200 g/kWh.

Fortumin tavoitteena on korkeintaan 20 merkittävää EHS-poikkeamaa vuodessa. Merkittäviä EHS-poikkeamia seurataan, raportoidaan, tutkitaan ja tarvittavat korjaavat toimenpiteet toteutetaan. Tammi-syyskuussa 2018 Fortumin toiminnoissa tapahtui 17 (16) merkittävää EHS (ympäristö, työterveys ja turvallisuus) -poikkeamaa. Merkittävistä EHS-poikkeamista 11 oli tulipaloja, kaksi ympäristölupapoikkeamia, kolme vuotoa ja yksi patoturvallisuuspoikkeama. EHS-poikkeamilla ei ollut merkittäviä ympäristövaikutuksia.

Sosiaalinen vastuu

Fortumin sosiaalisen vastuun tavoitteet liittyvät sähkön ja lämmön toimitusvarmuuteen asiakkaille, laitos- ja työturvallisuuteen sekä henkilöstön hyvinvointiin.

Fortumille hyvä turvallisuus on liiketoiminnan perusta sekä tehokkaan ja häiriöttömän toiminnan ehdoton edellytys. Fortumin tavoitteena on olla turvallinen työpaikka sekä omille työntekijöille että yritykselle töitä tekeville urakoitsijoille ja palveluntoimittajille. OHSAS 18001 -sertifioitu turvallisuusjohtamisjärjestelmä kattaa 98,4 % (99,5 %) Fortumin sähkön- ja lämmöntuotannosta maailmanlaajuisesti.

Tammi-syyskuussa 2018 oman henkilöstön ja urakoitsijoiden poissaoloon johtaneiden työtaturmien taajuus (LWIF) oli 1,9 (2,0), mikä oli parempi kuin asetettu tavoitetaso ($\leq 2,1$). Tammi-syyskuussa 2018 yhtiön toiminnassa tapahtui 1 (0) vakava, työntekijän kuolemaan johtanut, työtaturma Ruotsissa. Konsernitavoite vuodelle 2018 oli nolla vakavaa työtaturmaa.

Tammi-syyskuussa 2018 työtaturmien, vakavien EHS-poikkeamien ja läheltä piti -tapausten tutkinnan laatu oli tasolla 3,0, ja asetettu tavoitetaso 3,0 saavutettiin. Vuonna 2018 Fortum ottaa käyttöön uusia työkaluja urakoitsijoiden turvallisuustulosten seurantaan osana toimittajien koulutusta sekä arvioi urakoitsijoiden turvallisuuskäytäntöjä systemaattisemmin työn aikana.

Tammi-elokuussa 2018 sairauspoissaoloprosentti oli 2,7 (2,1), mikä ei saavuttanut asetettua tavoitetasoa ($\leq 2,2$).

Yhteiskunnan toiminta edellyttää häiriötöntä ja luotettavaa energiansaantia. Yhtiön CHP-laitosten energiakäytettävyys tammi-syyskuussa 2018 oli keskimäärin 96,0 % (95,7 %), kun tavoitteena oli saavuttaa yli 95,0 %:n taso.

Katsauskauden jälkeiset tapahtumat

22.10.2018 Fortumin ja Rusnanon sijoitusrahasto päätti käynnistää 200 MW tuulivoimaprojektin Venäjällä. Tuulivoimapuiston tuotannon odotetaan käynnistyvän vuoden 2020 ensimmäisellä puoliskolla.

Ruotsin valitustuomioistuimien antoi 18.10.2018 myönteisen päätöksen Fortumin valitukseen yhtiön vuoden 2013 tuloverotuksesta. Tapaus koskee Fortumin tytäryhtiöiden lainoitukseen liittyvien korkokulujen vähennyskelpoisuutta. Valitustuomioistuin katsoi, että lainoitusjärjestelyille oli riittävät liiketoiminnalliset perusteet ja hyväksyi yhtiön valituksen. Fortum maksoi vuoden 2013 lisäverot korkoineen heinäkuussa 2017, yhteensä 273 miljoonaa kruunua (26 miljoonaa euroa), ja kirjasi ne saamiseksi. Tämän saamisen takaisinmaksulla on positiivinen vaikutus Fortumin kassavirtaan. Fortum arvioi saavansa maksun vuoden 2018 aikana. Ruotsin veroviranomainen voi hakea valituslupaa korkeimmalta hallinto-oikeudelta (liite 19).

Espoo, 23.10.2018

Fortum Oyj
Hallitus

Lisätietoja:

Sijoittajasuhteet ja talousviestintä: Ingela Ulfves, puh. 040 515 1531, Måns Holmberg, puh. 044 518 1518, Rauno Tiihonen, puh. 010 453 6150, Pirjo Lifländer, puh. 040 643 3317 ja investors@fortum.com

Media: Pauliina Vuosio, puh. 050 453 2383

Tämä lyhennetty osavuosisikatsaus on laadittu EU:ssa hyväksytyin IAS 34 *Osavuosisikatsaukset* -standardin mukaisesti. Osavuosisikatsauksen taloustiedot ovat tilintarkastamattomia.

Fortumin pääomamarkkinapäivä

Fortumin pääomamarkkinapäivä 2018 järjestetään 13.11.2018 Fortumin pääkonttorilla Espoossa. Lisätietoja ja ilmoittautumiset: www.fortum.com/cmd.

Tapahtumakalenteri 2019

Fortumin tilinpäätöstiedote vuodelta 2018 julkaistaan 1.2.2019 noin klo 9.

Fortumin tilinpäätös ja hallituksen toimintakertomus vuodelta 2018 julkaistaan viimeistään viikolla 8.

Fortum julkaisee kolme osavuosisikatsausta vuonna 2019:

- tammi–maaliskuun osavuosisikatsaus 26.4.2019 noin klo 9
- tammi–kesäkuun puolivuosisikatsaus 19.7.2019 noin klo 9
- tammi–syyskuun osavuosisikatsaus 24.10.2019 noin klo 9

Fortumin vuoden 2019 yhtiökokous on määrä pitää 26.3.2019, ja mahdolliseen osinkoon liittyvät päivämäärät ovat seuraavat:

- osingon irtoamispäivä 27.3.2019
- osingon täsmäytyspäivä 28.3.2019
- osingon maksupäivä 4.4.2019

Jakelu:

Nasdaq Helsinki
Keskeiset tiedotusvälineet
www.fortum.com/fi

Osavuosisikatsaukseen liittyvää lisätietoa (mukaan lukien vuosineljänneksitulokset) on Fortumin verkkosivuilla osoitteessa www.fortum.fi/sijoittajat.

Lyhennetty konsernin tuloslaskelma

milj. euroa	Liite	III/2018	III/2017	I-III/2018	I-III/2017	2017	Edelliset 12kk
Liikevaihto	4	971	919	3 643	3 088	4 520	5 075
Muut tuotot		47	8	89	26	55	118
Materiaalit ja palvelut		-545	-466	-1 925	-1 554	-2 301	-2 672
Henkilöstökulut		-105	-102	-340	-300	-423	-463
Poistot	4,9,10	-134	-116	-397	-336	-464	-525
Muut kulut		-138	-150	-417	-408	-576	-585
Vertailukelpoinen liikevoitto	4	96	94	654	516	811	949
Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät		-5	293	175	327	347	195
Liikevoitto	4	91	387	829	843	1 158	1 144
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta	4, 11	12	21	82	114	148	116
Korkokulut		-35	-39	-112	-122	-164	-154
Korkotuotot		10	9	28	26	32	34
Johdannaisten käyvän arvon muutokset		-1	-3	-3	-9	-12	-6
Muut rahoituserät - netto		-32	-25	-45	-40	-50	-55
Rahoituskulut - netto		-58	-58	-132	-146	-195	-181
Voitto ennen tuloveroja		45	351	779	811	1 111	1 079
Tuloverot	7	1	4	-118	-186	-229	-161
Kauden voitto		46	355	661	625	882	918
Jakautuminen:							
Emoyhtiön omistajille		51	357	651	622	866	895
Määräysvallattomille omistajille		-5	-2	10	3	16	23
		46	355	661	625	882	918
Emoyhtiön omistajille kuuluvasta konsernin voitosta laskettu osakekohtainen tulos (euroa per osake)							
Laimentamaton		0,05	0,40	0,73	0,70	0,98	1,01

Laimennetut osakekohtaiset tulokset ovat samat kuin normaalit osakekohtaiset tulokset yllä, koska Fortumilla ei tällä hetkellä ole ulkona olevia laimentavia instrumentteja.

milj. euroa	Liite	III/2018	III/2017	I-III/2018	I-III/2017	2017	Edelliset 12kk
Vertailukelpoinen liikevoitto		96	94	654	516	811	949
Arvonalentumiset	4	0	0	0	0	6	6
Myyntivoitot ja muut	4, 6	1	317	103	318	326	111
Tulevaisuuden kassavirtoja suojaavien johdannaisten käyvän arvon muutokset	4	-8	-19	96	9	14	101
Ydinjätehuoltorahastoon liittyvä oikaisu	4, 14	2	-5	-24	0	1	-23
Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät		-5	293	175	327	347	195
Liikevoitto		91	387	829	843	1 158	1 144

Lyhennetty konsernin laaja tuloslaskelma

milj. euroa	III/2018	III/2017	I-III/2018	I-III/2017	2017	Edelliset 12kk
Kauden voitto	46	355	661	625	882	918
Muut laajan tuloksen erät						
Erät, jotka siirretään tai saatetaan myöhemmin siirtää tulosvaikutteisiksi:						
Kassavirran suojaukset						
Käyvän arvon muutokset	164	-13	-478	22	22	-478
Siirrot tuloslaskelmaan	-11	8	4	58	76	22
Siirrot vaihto-omaisuuteen/aineellisiin hyödykkeisiin	0	0	-2	-4	-4	-2
Laskennalliset verot	-32	1	98	-16	-19	95
Nettosijoitusten suojaus						
Käyvän arvon muutokset	4	4	22	0	23	45
Laskennalliset verot	-1	-1	-4	0	-5	-9
Muuntoerot	-32	-31	-387	-203	-372	-556
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten muista laajan tuloksen eristä	3	-12	4	-11	-10	5
Muut muutokset	0	-10	0	-11	-2	9
	95	-54	-744	-165	-291	-870
Erät, joita ei myöhemmin tulla siirtämään tulosvaikutteisiksi:						
Vakuutusmatemaattiset voitot/tappiot	-2	13	-1	13	-13	-27
Vakuutusmatemaattiset voitot/tappiot osakkuus- ja yhteisyrityksissä	-2	14	-2	12	6	-8
	-4	27	-3	25	-7	-35
Muut laajan tuloksen erät, laskennallisten verojen jälkeen	91	-27	-747	-140	-298	-905
Laaja tulos yhteensä	137	327	-86	486	584	12
Laajan tuloksen jakautuminen						
Emoyhtiön omistajille	136	330	-94	484	571	-7
Määräysvallattomille omistajille	1	-3	8	1	13	20
	137	327	-86	486	584	12

Lyhennetty konsernin tase

milj. euroa	Liite	30.9.2018	30.9.2017	31.12.2017
VARAT				
Pitkäaikaiset varat				
Aineettomat hyödykkeet	9	1 097	1 076	1 064
Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet	10	9 969	10 603	10 510
Osuudet osakkuus- ja yhteisyrityksissä	4, 11	5 862	1 858	1 900
Osuus valtion ydinjätehuoltorahastosta	14	854	851	858
Muut pitkäaikaiset sijoitukset		137	147	140
Laskennalliset verosaamiset		64	51	73
Johdannaisinstrumentit	5	233	310	281
Pitkäaikaiset korolliset saamiset	12	778	965	1 010
Pitkäaikaiset varat yhteensä		18 994	15 860	15 835
Lyhytaikaiset varat				
Vaihto-omaisuus		252	233	216
Johdannaisinstrumentit	5	417	161	240
Lyhytaikaiset korolliset saamiset	12	461	417	395
Tuloverosaamiset		168	180	172
Myyntisaamiset ja muut saamiset		1 060	732	997
Talletukset ja arvopaperit (erääntyminen yli kolme kuukautta)		31	1 023	715
Rahat ja pankkisaamiset		699	2 853	3 182
Likvidit varat	13	731	3 877	3 897
Lyhytaikaiset varat yhteensä		3 088	5 600	5 918
Varat yhteensä		22 082	21 460	21 753
OMA PÄÄOMA				
Emoyhtiön omistajille kuuluva oma pääoma				
Osakepääoma		3 046	3 046	3 046
Ylikurssirahasto		73	73	73
Kertyneet voittovarot		9 168	9 801	9 875
Muut oman pääoman erät		-302	44	54
Yhteensä		11 986	12 963	13 048
Määräysvallattomat omistajat		241	239	239
Oma pääoma yhteensä		12 227	13 202	13 287
VIERAS PÄÄOMA				
Pitkäaikainen vieras pääoma				
Korollinen pitkäaikainen vieras pääoma	13	5 027	4 155	4 119
Johdannaisinstrumentit	5	302	216	214
Laskennalliset verovelat		741	793	819
Ydinvoimaan liittyvät varaukset	14	854	851	858
Muut varaukset	15	85	133	100
Eläkevelvoitteet		104	81	102
Muu pitkäaikainen vieras pääoma		172	174	175
Pitkäaikainen vieras pääoma yhteensä		7 285	6 403	6 388
Lyhytaikainen vieras pääoma				
Korollinen lyhytaikainen vieras pääoma	13	948	796	766
Johdannaisinstrumentit	5	705	211	200
Ostovelat ja muu lyhytaikainen vieras pääoma		917	848	1 112
Lyhytaikainen vieras pääoma yhteensä		2 571	1 855	2 078
Vieras pääoma yhteensä		9 856	8 258	8 466
Oma pääoma ja vieras pääoma yhteensä		22 082	21 460	21 753

Lyhennetty laskelma konsernin oman pääoman muutoksista

milj. euroa	Osake- pääoma	Ylikurssi- rahasto	Kertyneet voittovarot		Muut oman pääoman erät			Emo- yhtiön omistajat	Määräys- vallat- tomat omistajat	Oma pääoma yhteensä
			Kertyneet voitto- varat	Muunto- erot	Kassavirta- suojaukset	Muut laajan tuloksen erät	Muut laajan tuloksen erät osakkuus- ja yhteis- yrityksissä			
Oma pääoma 31.12.2017	3 046	73	12 062	-2 187	-40	70	24	13 048	239	13 287
Laskentakäytännön muutosten vaikutus (IFRS 9 ja 15)			7					7		7
Oma pääoma 1.1.2018	3 046	73	12 069	-2 187	-40	70	24	13 055	239	13 295
Kauden tulos			651					651	10	661
Muuntoerot				-390	0	1	-1	-389	2	-387
Kauden muut laajan tuloksen erät			0		-374	16	2	-356	-4	-360
Laaja tulos yhteensä			651	-390	-374	18	1	-94	8	-86
Osingonjako			-977					-977	-6	-983
Muut			2					2	-1	1
Oma pääoma 30.9.2018	3 046	73	11 745	-2 577	-413	87	25	11 986	241	12 227
Oma pääoma 31.12.2016	3 046	73	12 186	-1 817	-115	58	27	13 459	84	13 542
Kauden tulos			622					622	3	625
Muuntoerot				-202	0	0	0	-201	-2	-203
Kauden muut laajan tuloksen erät			-9		61	11	1	63	0	63
Laaja tulos yhteensä			613	-202	61	11	1	484	1	486
Osingonjako			-977					-977	-2	-979
Muut			-3					-3	156	154
Oma pääoma 30.9.2017	3 046	73	11 819	-2 019	-53	69	28	12 963	239	13 202
Oma pääoma 31.12.2016	3 046	73	12 186	-1 817	-115	58	27	13 459	84	13 542
Kauden tulos			866					866	16	882
Muuntoerot				-369	1	1	-1	-369	-3	-372
Kauden muut laajan tuloksen erät			-9		74	11	-2	73	0	74
Laaja tulos yhteensä			857	-369	75	11	-3	571	13	584
Osingonjako			-977					-977	-2	-979
Muut			-4					-4	145	141
Oma pääoma 31.12.2017	3 046	73	12 062	-2 187	-40	70	24	13 048	239	13 287

Muuntoerot

Muuntoerot vaikuttivat emoyhtiön omistajille kuuluvaan osuuteen omasta pääomasta -389 miljoonaa euroa vuoden 2018 kolmen ensimmäisen neljänneksen aikana (I-III/2017: -201) johtuen pääosin Venäjän ruplan ja Ruotsin kruunun vaikutuksesta (I-III/2017: Venäjän rupla). Osa tästä translaatiopositioista on suojattu ja suojaustuloksen kurssivaikutus, 19 miljoonaa euroa (I-III/2017: 3), sisältyy muihin laajan tuloksen eriin.

Ulkomaisten tytäryritysten tilinpäätöstiedot muunnetaan euroiksi käyttäen tuloslaskelman osalta keskimurssia ja taseen osalta tilinpäätöspäivän kurssia. Kurssiero, joka syntyy muunnosta euroiksi, kirjataan omaan pääomaan. Katso lisätietoja käytetyistä kursseista liitetiedosta 2 Laadintaperiaatteet.

Kassavirtasuojaukset

Emoyhtiön omistajille kuuluva osuus kassavirtasuojauksen käyvän arvon muutoksista oli -374 miljoonaa euroa vuoden 2018 kolmen ensimmäisen neljänneksen aikana (I-III/2017: 61), ja se liittyi lähinnä sähkön hinnan kassavirtasuojaukseen, johon sovelletaan suojauslaskentaa. Kun sähkön hinta on alhaisempi/korkeampi kuin suojaushinta, vaikutus omaan pääomaan on positiivinen/negatiivinen.

Osingonjako

Vuoden 2017 osingonjaosta päätettiin yhtiökokouksessa 28.3.2018. Lisätietoja liitetiedossa 8 Osakekohtainen osinko.

Määräysvallattomat omistajat

Määräysvallattomien omistajien osuus omasta pääomasta kasvoi 155 miljoonalla eurolla vuoden 2017 aikana johtuen pääosin Fortum Oslo Varme AS:n hankinnasta. Fortum Oslo Varme AS käsitellään tytäryhtiönä, jossa määräysvallattomilla omistajilla on 50 %:n osuus. Katso myös liite 6 Yrityshankinnat ja -myynnit.

Lyhennetty konsernin rahavirtalaskelma

milj. euroa	Liite	III/2018	III/2017	I-III/2018	I-III/2017	2017	Edelliset 12kk
Liiketoiminnan rahavirta							
Kauden voitto		46	355	661	625	882	918
Oikaisuerät:							
Tuloverot	7	-1	-4	118	186	229	161
Rahoitustuotot ja -kulut		58	58	132	146	195	181
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta	11	-12	-21	-82	-114	-148	-116
Poistot	9, 10	134	116	397	336	464	525
Liikevoitto ennen poistoja (Käyttökate)		225	503	1 225	1 179	1 623	1 669
Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät	4	5	-293	-175	-327	-347	-195
Vertailukelpoinen käyttökate		230	210	1 051	852	1 275	1 474
Muut tuotot ja kulut, joihin ei liity maksua		-42	-22	-68	-55	-76	-89
Saadut korot		8	10	18	28	35	25
Maksetut korot		-21	-13	-155	-148	-187	-194
Saadut osingot		0	5	53	58	58	53
Toteutuneet kurssierot		72	-8	205	-72	-83	194
Maksetut välittömät verot		-23	-41	-69	-71	-83	-81
Muut erät		-3	-17	-6	-19	-28	-15
Rahavirta ennen käyttöpääoman muutosta		222	124	1 030	573	912	1 369
Käyttöpääoman muutos		-89	61	-263	126	81	-308
Liiketoiminnan rahavirta yhteensä		133	185	767	699	993	1 061
Investointien rahavirta							
Investoinnit käyttöomaisuuteen	9, 10	-142	-162	-394	-470	-657	-581
Hankitut osakkeet	6	-163	-878	-3 913	-929	-972	-3 956
Käyttöomaisuuden myynnit	9, 10	2	2	37	7	8	38
Myydyt osakkeet ja pääoman palautukset	6	88	740	258	740	741	259
Osakaslainat osakkuusyrityksille ja yhteisyrityksille	12	-25	-27	-29	36	43	-22
Pantattujen rahavarojen muutos	12	89	-97	-87	-24	-3	-66
Muutos muissa korollisissa saamisissa	12	4	10	23	29	34	28
Investointien rahavirta yhteensä		-147	-412	-4 107	-611	-807	-4 303
Rahavirta ennen rahoitusta		-14	-227	-3 340	88	187	-3 241
Rahoituksen rahavirta							
Pitkäaikaisten lainojen nostot	13	0	-1	1 764	35	35	1 764
Pitkäaikaisten lainojen lyhennykset	13	-2	-2	-553	-467	-543	-629
Lyhytaikaisten lainojen muutos	13	-6	8	-22	68	68	-22
Osingonjako emoyhtiön omistajille	8	0	0	-977	-977	-977	-977
Muut rahoituserät		-8	-4	-9	-8	-12	-13
Rahoituksen rahavirta yhteensä		-16	1	202	-1 348	-1 428	122
Laskelman mukainen likvidien varojen muutos		-31	-226	-3 138	-1 261	-1 241	-3 118
Likvidit varat kauden alussa ¹⁾	13	770	4 106	3 896	5 155	5 155	3 877
Valuuttakurssierot likvideissä varoissa		-8	-3	-27	-17	-16	-26
Likvidit varat kauden lopussa	13	731	3 877	731	3 877	3 897	731

1) Avaavaan taseeseen 1.1.2018 on tehty -1 miljoonan euron oikaisu IFRS 9:n käyttöönoton vuoksi, katso liitetieto 2.1. Uusien IFRS standardien soveltaminen.

Toteutuneet kurssierot

Toteutuneet kurssierot aiheutuivat pääasiassa Fortumin venäläisten ja ruotsalaisten tytäryritysten rahoituksesta sekä siitä, että konsernin ulkoinen rahoitus on pääasiassa euroissa. Toteutuneet kurssierot johtuvat näiden konsernin sisäisiä lainoja suojaavien valuuttatermiinien jatkamisesta ja siitä, että suurin osa näistä termeistä erääntyy 12 kk sisällä.

Rahavirtalaskelman lisätietoja

Käyttöpääoman muutos

milj. euroa	III/2018	III/2017	I-III/2018	I-III/2017	2017	Edelliset 12kk
Muutos selvitettyissä futuureissa, vähennys(+)/lisäys(-)	-8	30	-298	124	141	-281
Korottomien saamisten muutos, vähennys(+)/lisäys(-)	-67	23	194	168	-94	-68
Vaihto-omaisuuden muutos, vähennys(+)/lisäys(-)	-9	6	-25	2	19	-8
Korottomien velkojen muutos, vähennys(-)/lisäys(+)	-6	1	-134	-168	15	49
Yhteensä	-89	61	-263	126	81	-308

Fortumin rahavirtalaskelmassa futuurien päivittäinen selvitys näytetään käyttöpääoman muutoksessa, kun taas pantattujen rahavarojen muutokset esitetään investointien rahavirrassa. Pantatut rahavarat sisältyvät lyhytaikaisiin korollisiin saamisiin, katso liitetieto 12.

Maksetut käyttöomaisuusinvestoinnit

milj. euroa	III/2018	III/2017	I-III/2018	I-III/2017	2017	Edelliset 12kk
Käyttöomaisuusinvestoinnit	160	174	385	482	690	593
Muutokset maksamattomissa investoinneissa, vähennys(+)/lisäys(-)	-13	-9	17	0	-17	0
Vieraan pääoman menot	-4	-3	-7	-12	-16	-11
Yhteensä	142	162	394	470	657	581

Käyttöomaisuusinvestoinnit aineettomiin ja aineellisiin käyttöomaisuushyödykkeisiin vuoden 2018 kolmen ensimmäisen neljänneksen aikana olivat 385 miljoonaa euroa (I-III/2017: 482). Maksetut käyttöomaisuusinvestoinnit vuoden 2018 kolmen ensimmäisen neljänneksen aikana, 394 miljoonaa euroa (I-III/2017: 470), sisältävät aikaisemmalta vuodelta maksamattomia investointeja, toisin sanoen investointeihin liittyvien ostovelkojen muutosta määrältään 17 miljoonaa euroa (I-III/2017: 0), mutta ei aktivoituja vieraan pääoman menoja määrältään -7 miljoonaa euroa (I-III/2017: -12). Aktivoidut vieraan pääoman menot on esitetty maksetuissa koroissa.

Hankitut osakkeet rahavirtalaskelmassa

Osakehankintojen nettovaikutus oli vuoden 2018 kolmen ensimmäisen neljänneksen aikana 3 913 miljoonaa euroa (I-III/2017: 929). Osakehankinnat vuoden 2018 kolmannen neljänneksen aikana sisältää pääasiassa Uniper SE osakkeiden hankinnan. Katso lisätietoja liitetiedosta 6 Yrityshankinnat ja -myynnit.

Myydyt osakkeet rahavirtalaskelmassa

milj. euroa	III/2018	III/2017	I-III/2018	I-III/2017	2017	Edelliset 12kk
Myydyt tytäryritysosakkeet pl. myytyjen yritysten rahavarat	88	53	88	53	54	89
Myydyt osakkuus- ja yhteisyritysosakkeet ja pääoman palautukset	0	687	169	687	687	169
Yhteensä	88	740	258	740	741	259

Vuoden 2018 kolmannen neljänneksen aikana Fortum myi 54 prosentin osuuden aurinkovoimayhtiöstään, jolla on Intiassa neljä toiminnassa olevaa aurinkovoimalaitosta. Katso lisätietoja liitetiedosta 6 Yrityshankinnat ja -myynnit.

Pääomarakenne ja tunnusluvut

Fortumin taloudelliset tavoitteet vastaavat yhtiön näkemystä pitkän aikavälin arvonluontimahdollisuuksista, uudesta kasvustrategiasta ja liiketoiminnasta. Pitkän aikavälin taloudelliset tavoitteet (julkaistu helmikuussa 2016) yli suhdannesyklin ovat: Sijoitetun pääoman tuotto (ROCE) vähintään 10 % ja vertailukelpoinen nettovelka/käyttökate noin 2,5x.

Nettovelan muutokset

milj. euroa	III/2018	III/2017	I-III/2018	I-III/2017	2017	Edelliset 12kk
Nettovelka kauden alussa	5 271	605	988	-48	-48	1 075
Laskentakäytännön muutosten vaikutus (IFRS 9)			1			1
Muuntoerot	13	-6	10	-3	-15	-2
Vertailukelpoinen käyttökate	230	210	1 051	852	1 275	1 474
Muut tuotot ja kulut, joihin ei liity maksua	-41	-22	-68	-55	-76	-89
Maksetut nettorahoituskulut	57	-23	117	-153	-199	71
Maksetut välittömät verot	-23	-41	-69	-71	-83	-81
Käyttöpääoman muutos	-89	61	-263	126	81	-308
Käyttöomaisuusinvestoinnit	-142	-162	-394	-470	-657	-581
Yrityshankinnat	-163	-878	-3 913	-929	-972	-3 956
Yritys- ja käyttöomaisuusmyynnit	90	742	294	747	749	296
Osakaslainat osakkuusyrietyksille	-25	-27	-29	36	43	-22
Muutos muissa korollisissa saamisissa	93	-86	-64	5	31	-38
Osingot	0	0	-977	-977	-977	-977
Muut rahoitustoiminnot	-9	-4	-9	-8	-17	-18
Nettorahavirta (- nettovelan kasvu)	-23	-231	-4 326	-898	-802	-4 230
Joukkovelkakirjojen käypien arvojen muutos, arvostus jaksotettuun hankintamenoön, hankitut tytäryhtiölainat ja muut muutokset	-62	246	-80	229	248	-61
Nettovelka kauden lopussa	5 244	1 075	5 244	1 075	988	5 244

Vertailukelpoinen nettovelka/käyttökate tunnusluku

milj. euroa	Edelliset 12kk	2017
Korolliset velat	5 975	4 885
- Likvidit varat ¹⁾	731	3 897
Nettovelka	5 244	988
Liikevoitto	1 144	1 158
+ Poistot	525	464
Käyttökate	1 669	1 623
- Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät	195	347
Vertailukelpoinen käyttökate	1 474	1 275
Vertailukelpoinen nettovelka/käyttökate	3,6	0,8

1) Nettovelka lasketaan korollisten velkojen ja likvidien varojen erotuksena vähentämättä korollisia saamisia, määrältään 1 239 miljoonaa euroa (vuoden 2017 lopussa: 1 406).

Sijoitetun pääoman tuotto, %

milj. euroa	Edelliset 12kk	2017
Tulos ennen veroja	1 079	1 111
Korkokulut	154	164
Muut rahoituskulut ¹⁾	31	25
+Korkokulut ja muut rahoituskulut	185	189
Tulos ennen veroja + korkokulut ja muut rahoituskulut	1 264	1 300
1) Muut rahoituskulut kuten raportoitu tilinpäätöksessä 2017 liitetiedossa 11 Rahoituskulut - netto		
Sijoitettu pääoma		
Taseen loppusumma	22 082	21 753
Velat yhteensä	9 856	8 466
- Korolliset velat	5 975	4 885
- Korottomat velat	3 881	3 581
Sijoitettu pääoma	18 201	18 172
Sijoitettu pääoma edellisen raportointijakson lopussa	18 153	18 649
Sijoitettu pääoma keskimäärin	18 177	18 411
Sijoitetun pääoman tuotto, %	7,0 %	7,1 %

Tunnusluvut

Tunnuslukujen laskentakaavat ovat esitetty liitetiedossa 22.

	30.9.2018	30.9.2017	31.12.2017	Edelliset 12kk
Vertailukelpoinen käyttökate, milj. euroa	1 051	852	1 275	1 474
Tulos/osake (laimentamaton), euroa	0,73	0,70	0,98	1,01
Sijoitettu pääoma, milj. euroa	18 201	18 153	18 172	18 201
Korollinen nettovelka, milj. euroa	5 244	1 075	988	
Käyttöomaisuus- ja bruttoinvestoinnit osakkeisiin, milj. euroa	4 305	1 484	1 815	4 636
Käyttöomaisuusinvestoinnit, milj. euroa	385	482	690	593
Sijoitetun pääoman tuotto, % ¹⁾			7,1	7,0
Oman pääoman tuotto, % ¹⁾			6,6	7,2
Vertailukelpoinen nettovelka/käyttökate ¹⁾			0,8	3,6
Korkokate			8,7	9,5
Korkokate sisältäen aktivoidut vieraan pääoman menot			7,8	8,7
Rahavirta ennen käyttöomaisuuden muutosta/korollinen nettovelka, %			83,9	26,1
Velkaantumisaste, %	43	8	7	43
Oma pääoma/osake, euroa	13,49	14,59	14,69	
Omavaraisuusaste, %	55	62	61	55
Henkilöstön lukumäärä	8 829	9 045	8 785	
Henkilöstö keskimäärin	8 843	8 387	8 507	
Osakkeiden lukumäärä keskimäärin, 1 000 osaketta	888 312	888 367	888 367	
Laimennettu osakkeiden keskimääräinen lukumäärä, 1 000 osaketta	888 312	888 367	888 367	
Rekisteröityjen osakkeiden lukumäärä, 1 000 osaketta	888 367	888 367	888 367	
Rekisteröityjen osakkeiden lukumäärä ilman omia osakkeita, 1 000 osaketta ²⁾	888 294	-	-	

1) Tiedot vuosineljänneksittäin on muunnettu vuositasolle lukuun ottamatta vertailukelpoisuuteen vaikuttavia eriä

2) 30.9.2018 Fortumilla oli 72 580 omaa osaketta johtuen yhtiökokouksen 28.3.2018 tekemästä päätöksestä. Yhtiökokous päätti, että oikeudet kaikkiin sellaisiin yhteistilillä olleisiin osakkeisiin ja niihin perustuviin oikeuksiin, joiden kirjaamista arvo-osuusjärjestelmään ei ollut vaadittu ennen yhtiökokouksen päätöstä, on menetetty. Länsivoima Oyj:n (entinen Lounais-Suomen Sähkö Oy) sulautuessa Fortum Oyj:hin vuonna 2000 Fortum suoritti sulautumisvastikkeena annetut Fortum Oyj:n osakkeet niille Länsivoima Oyj:n osakkeenomistajille, jotka eivät olleet esittäneet osakekirjoajan ja vaatineet oikeuksiensa kirjaamista arvo-osuusjärjestelmään, näiden osakkeenomistajien lukuun perustetulle yhteiselle arvo-osuustilille. Menetettyihin osakkeisiin sovelletaan yhtiön hallussa olevia omia osakkeita koskevia säännöksiä.

Konsernin lyhennetyt osavuositiedot

1. Laadintaperusta

Konsernin lyhennetty osavuositiedot on laadittu EU:ssa käyttöön otettua kansainvälistä (IAS) 34 Osavuositiedot -standardia noudattaen. Osavuositiedosta tulee lukea yhdessä vuoden 2017 konsernitilinpäätöksen kanssa.

Osavuositiedoksessa esitetyt luvut on pyöristetty, joten yksittäisten esitettyjen lukujen yhteenlaskettu summa voi poiketa esitetystä summaluvusta. Tunnusluvut on laskettu käyttäen tarkkoja arvoja.

ESMA vaihtoehtoisia tunnuslukuja koskevien ohjeiden (ESMA Guidelines on Alternative Performance Measures) mukaan vaihtoehtoisena tunnusluku (APM) pidetään taloudellista tunnusluku, joka kuvaa mennyttä tai tulevaa tulosta, taloudellista asemaa tai rahavirtoja ja joka on muu kuin sovellettavassa tilinpäätösnormistossa määritelty tai nimetty taloudellinen tunnusluku.

Fortum käyttää vaihtoehtoisia tunnuslukuja (APM) taloudellisessa tavoiteasetannassa ja ennustamisessa, segmenttien ja konsernin tuloskehityksen seurannassa sekä resurssien allokoinnissa osana konsernin liiketoiminnan johtamisprosessia. Liiketoimintojen tulosta ei voi vertailla eri raportointikausien välillä huomioimatta vertailukelpoisuuden vaikuttavia eriä ja siksi nämä erät eivät sisälly vertailukelpoiseen liikevoittoon eivätkä vertailukelpoiseen käyttökatteeseen (EBITDA). Keskeisiä liiketoiminnan suoritusmittareita on käytetty johdonmukaisesti vuodesta 2005 lähtien.

Fortumin taloudellisia tavoitteita pääomarakenteelle, pitkän aikavälin arvonluonnille ja kannattavuudelle mitataan Vertailukelpoinen nettovelka/käyttökate (EBITDA) –tunnusluvulla (pitkän aikavälin tavoite yli suhdannesyklin 2,5x), sekä Sijoitetun pääoman tuotto prosentilla (pitkän aikavälin tavoite yli suhdannesyklin vähintään 10%).

Tunnuslukujen määritelmät ja täsmäytyslaskelmat on esitetty 'Pääomarakenne ja tunnusluvut' -osiossa rahavirtalaskelman jälkeen sekä liitetiedossa 22.

2. Laadintaperiaatteet

Noudatettavat laadinta- ja esittämisperiaatteet ovat yhtenevät konsernitilinpäätöksessä 2017 noudatettujen periaatteiden ja esitystavan kanssa lukuun ottamatta kahta uutta IFRS-standardia (IFRS 9 Rahoitusinstrumentit ja IFRS 15 Myyntituotot asiakassopimuksista) sekä IFRS 2 Osakeperusteisen maksut -standardiin tehtyä muutosta. IFRS 9 ja IFRS 15 -standardien käyttöönoton myötä päivitettyt uudet laadintaperiaatteet sisältyvät vuoden 2018 ensimmäiseen osavuositiedotukseen.

2.1 Uusien IFRS standardien soveltaminen

Fortum on soveltanut IFRS 9 "Rahoitusinstrumentit" laskentastandardia 1.1.2018 lähtien. Standardissa on uusia vaatimuksia rahoitusvarojen luokittelua ja arvostamista, suojauslaskentaa ja rahoitusvarojen arvonalentumista koskien. Fortum on soveltanut uusia säännöksiä takautuvasti, mutta käyttäen siirtymäsäännösten mahdollisuutta olla muuttamatta vertailukauden tietoja. Siitä johtuen siirtymän vaikutus on esitetty muutoksena kertyneissä voittovaroissa 1.1.2018. Suojauslaskennan muutoksia on kuitenkin sovellettu prospektiivisesti ja siten niillä ei ole vaikutusta edellisten kausien lukuihin tai niiden esittämiseen.

IFRS 15 Myyntituotot asiakassopimuksista sisältää kattavan viiden vaiheen mallin liikevaihdon tulouttamiseksi. Viisivaiheista mallia soveltamalla liikevaihto tuloutuu, kun tavarat tai palvelut luovutetaan asiakkaalle. Liikevaihto tuloutetaan sillä hinnalla, johon yhtiö odottaa olevansa oikeutettu. Fortum on ottanut uuden standardin käyttöön 1.1.2018 osittain takautuvasti, eli vuoden 2017 vertailutietoja muuttamatta. Osittain takautuvassa soveltamisvaihtoehdossa uuteen standardiin siirtymisestä aiheutuva kumulatiivinen vaikutus oikaistaan yhtiön avaavan taseen 1.1.2018 kertyneisiin voittovariin.

IFRS 9 ja IFRS 15 -siirtymästä aiheutuvat vaikutukset 1.1.2018 avaavaan taseeseen on esitetty vuoden 2018 ensimmäisessä osavuositiedotuksessa.

2.2 IFRS 9 -siirtymän vaikutukset

Suojauslaskenta

IFRS 9 yksinkertaistaa suojauslaskennan vaatimuksia ja yhdenmukaistaa ne yrityksen riskienhallinnan strategioiden ja tavoitteiden kanssa. Fortumin suojaavista hyödykejohdannaisista johtuva tulosvolatiliteetti tulee pienentymään, koska suojauslaskennan piirissä olevien johdannaisten käyvän arvon muutokset esitetään täysimääräisinä laajassa tuloksessa. Tuloslaskelman volatiliteetti pienenee vähitellen johtuen prospektiivisestä soveltamisesta.

Arvonalentuminen

Uudet arvonalentumissäännökset pohjautuvat odotettavissa oleviin luottotappiomalleihin ("ECL") ja ne korvaavat aiemmat IAS 39:n toteutuneisiin tappioihin pohjautuvat mallit. Uusia arvonalentumismalleja sovelletaan rahoitusomaisuuteen kuten myyntisaamisiin, lainasaamisiin ja likvideihin varoihin. Uusien arvonalentumismallien vaikutus on vähäinen.

2.3 IFRS 15 -siirtymän vaikutukset

IFRS 15-siirtymällä ei ole merkittävää vaikutusta Fortumin tilinpäätökseen. Suurin muutos on asiakkaiden hankinnasta aiheutuvien myyntiprovisioiden käsittely Consumer Solutions -segmentissä. IFRS 15-standardin mukaan myyntiprovisiot aktivoitetaan ja poistetaan sopimuksen odotetun keston kuluessa. Ennen IFRS 15-standardin käyttöönottoa myyntiprovisiot kirjattiin pääasiassa kuluksi ja uuden laadintaperiaatteen käyttöönotto muuttaa siten kulujen ajoittamista ja luokittelua. Muutos vaikuttaa vertailukelpoiseen käyttökatteeseen sekä investointeihin Consumer Solutions -segmentissä.

Myyntiprovisioiden käsittelyn muutoksen lisäksi joitakin eriä tuloslaskelmassa ja taseessa on uudelleen luokiteltu IFRS 15-soveltamisalaan ja päämies vs. agentti-tarkasteluun liittyen.

Vaikutus vuoden 2018 kolmannen neljänneksen tulokseen ja taseeseen on esitetty alla:

Tulosvaikutus milj. euroa	III/2018 ilman IFRS 15:tä	Myynti- provisiot	Uudelleen- luokittelut	Raportoitu III/2018	I-III/2018 ilman IFRS 15:tä	Myynti- provisiot	Uudelleen- luokittelut	Raportoitu I-III/2018
Liikevaihto	1 043		-72	971	3 878		-234	3 643
Muut tuotot	40		7	47	68		21	89
Materiaalit ja palvelut	-609		65	-545	-2 139		213	-1 925
Poistot	-127	-8	0	-134	-374	-23		-397
Muut kulut	-147	9	0	-138	-440	23		-417
Vertailukelpoinen liikevoitto	95	1	0	96	654	0	0	654
Tuloverot	2	0		1	-117	0		-118
Kauden voitto	46	0	0	46	662	0	0	661
Vertailukelpoinen käyttökatte	221	9	0	230	1 028	23	0	1 051

Vaikutus taseeseen EUR million	30.9.2018 ilman IFRS15:ta	Myynti- provisiot	Uudelleen- luokittelut	Raportoitu 30.9.2018
Aineettomat hyödykkeet	1 075	22		1 097
Muut pitkäaikaiset sijoitukset	144	-6		137
Vaihto-omaisuus	246		5	252
Myyntisaamiset ja muut saamiset	1 069	-3	-5	1 060
Varat yhteensä	22 070	12	0	22 082
Kertyneet voittovarot	9 159	9		9 168
Laskennalliset verovelat	743	-1		741
Myyntisaamiset ja muut saamiset	913	4		917
Oma pääoma ja vieras pääoma yhteensä	22 070	12	0	22 082

2.4 Muutos IFRS 2:een Osakeperusteiset maksut

Muutos tarkoittaa osakeperusteisten maksujen luokittelua omaan pääomaan ja velkoihin. Muutoksella ei ole olennaista vaikutusta tilinpäätökseen.

2.5 IFRS 16 Vuokrasopimukset

IFRS 16 Vuokrasopimukset –standardia sovelletaan 1.1.2019 alkaen. Voimassa olevan IAS 17 –standardin mukaan vuokralle ottaja luokittelee vuokrasopimuksensa joko rahoitusleasingisopimuksiksi tai muiksi vuokrasopimuksiksi. Uudessa IFRS 16 –standardissa luokittelu poistuu vuokralle ottajan osalta, sillä melkein kaikki käyttöoikeutta koskevat hyödykkeet tullaan kirjaamaan taseeseen. IFRS 16:n olennaiset muutokset koskevat lähinnä vuokralle ottajia:

- Kaikki vuokrasopimukset, lyhytaikaisia ja rahamääräisesti epäolennaisia lukuun ottamatta, kirjataan taseeseen.
- Sekä käyttöoikeutta koskeva omaisuuserä että siihen liittyvä vuokrasopimusvelka esitetään taseessa.

Tällä hetkellä Fortum on arvioimassa uuden standardin vaikutuksia taloudelliseen asemaansa. Arviointi sisältää:

- Nykyisen standardin mukaisten vuokrasopimusten läpikäynnin
- Toimittajalistojen läpikäynnin vuokrajärjestelyjen tunnistamiseksi
- Lisäluoton koron määrittämisen
- Tilinpäätösvaikutuksen määrittämisen
- Uuden laskentajärjestelmän implementoinnin ja integraation

Suurin osa sopimuksista on kerätty ja analysoitu. Uusia olennaisia vuokrasopimuksia ei ole tunnistettu tähän mennessä. Suurin osa vuokrasopimuksista käsittää maa-alueita ja toimistorakennuksia. Vuokrasopimuksiin liittyvät sitoumukset olivat 183 miljoonaa euroa raportointikauden lopussa, joten IFRS 16 –standardin käyttöönoton vaikutusten konsernin tilinpäätökseen ei odoteta olevan merkittäviä. Arviointi saadaan päätökseen vuoden 2018 aikana.

Fortum suunnittelee soveltavansa siirtymäsäännösten vaihtoehtoa, jossa vertailukausia ei oikaista. Standardin käyttöönottohetkellä käyttöoikeutta koskeva omaisuuserä kirjataan yhtä suurena kuin vuokrasopimusvelka oikaistuna ennen standardin käyttöönottoa kirjatulla vuokramaksuihin liittyvillä siirtosaamisilla tai -veloilla.

2.6 Fortumin käyttämät keskeisimmät valuuttakurssit

Kauden lopun valuuttakurssit perustuvat Euroopan keskuspankin julkaisemiin tilinpäätöshetken kursseihin. Keskimääräinen valuuttakurssi on laskettu kunkin kuukauden lopun Euroopan keskuspankin kurssien ja edellisen vuoden viimeisen päivän kurssien keskiarvona.

Keskeisimmät Fortum-konsernissa käytetyt kurssit ovat:

Keskimääräinen valuuttakurssi							
	1-9/2018	1-6/2018	1-3/2018	1-12/2017	1-9/2017	1-6/2017	1-3/2017
Ruotsi (SEK)	10,2392	10,1722	9,9962	9,6392	9,5803	9,5900	9,5257
Norja (NOK)	9,6121	9,6294	9,6737	9,3497	9,2343	9,1923	9,0030
Puola (PLN)	4,2467	4,2316	4,1790	4,2556	4,2707	4,2707	4,3189
Venäjä (RUB)	72,9249	71,5430	69,7770	66,0349	65,1995	63,4507	62,6996
Kauden lopun valuuttakurssi							
	30.9.2018	30.6.2018	31.3.2018	31.12.2017	30.9.2017	30.6.2017	31.3.2017
Ruotsi (SEK)	10,3090	10,4530	10,2843	9,8438	9,6490	9,6398	9,5322
Norja (NOK)	9,4665	9,5115	9,6770	9,8403	9,4125	9,5713	9,1683
Puola (PLN)	4,2774	4,3732	4,2106	4,1770	4,3042	4,2259	4,2265
Venäjä (RUB)	76,1422	73,1582	70,8897	69,3920	68,2519	67,5449	60,3130

3. Kriittiset tilinpäätösarvot ja harkinnat

Osavuositiedon laatiminen edellyttää, että yhtiön johto tekee arvioita ja oletuksia, jotka vaikuttavat raportoitujen varojen ja velkojen sekä tuottojen ja kulujen määriin. Toteutuneet erät saattavat olla erilaisia näihin arvioihin verrattuna. Varausten kirjaaminen olemassa olevista velvoitteista edellyttää johdon parasta arviota menoista, joita olemassa olevan velvoitteen täyttäminen edellyttää raportointikauden päättymispäivänä.

Tämän osavuositiedon laatimisen yhteydessä johdon tekemät merkittävät konsernin laadintaperiaatteisiin ja keskeisimpiin epävarmuustekijöihin liittyneet arviot ovat samoja, joita sovellettiin konsernitilinpäätöksessä 2017.

4. Tiedot segmenteittäin

Segmentitiedot edelliseltä 12 kk:lta	Liite	Generation ¹⁾		City Solutions ¹⁾		Consumer Solutions		Russia		Muut toiminnot		Yhteensä	
		Edell. 12kk	2017	Edell. 12kk	2017	Edell. 12kk	2017	Edell. 12kk	2017	Edell. 12kk	2017	Edell. 12kk	2017
Tuloslaskelman tiedot segmenteittäin													
Sähkönmyynti		1 681	1 649	103	121	1 426	862	861	837	28	15	4 098	3 483
Lämmönmyynti		0	0	603	523	0	0	216	258	0	0	820	782
Jätteiden käsittelyn myynti		0	0	208	195	0	0	0	0	0	0	208	195
Muu myynti		35	28	161	175	231	235	2	6	96	87	524	531
Liikevaihto		1 716	1 677	1 077	1 015	1 657	1 097	1 079	1 101	124	102	5 650	4 991
Eliminoinnit		5	-15	-36	-19	-5	-3	0	0	-77	-67	-112	-103
Nord Pool netotus ²⁾												-461	-367
Ulkoinen liikevaihto		1 721	1 662	1 040	996	1 652	1 094	1 079	1 101	47	35	5 075	4 520
Vertailukelpoinen käyttökate		729	603	281	262	104	57	412	438	-48	-83	1 474	1 275
Poistot		-127	-125	-174	-163	-50	-16	-146	-142	-28	-18	-525	-464
Vertailukelpoinen liikevoitto		603	478	105	98	54	41	267	296	-78	-102	949	811
Arvonalentumiset		6	6	0	0	0	0	0	0	0	0	6	6
Myyntivoitot ja muut	6	77	1	0	1	0	2	1	0	32	322	111	326
Tulevaisuuden kassavirtoja suojaavien johdannaisten käyvän arvon muutokset		54	15	11	3	35	-4	0	0	0	0	101	14
Ydinjätehuoltorahastoon liittyvä oikaisu	14	-23	1	0	0	0	0	0	0	0	0	-23	1
Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät		114	23	11	4	35	-2	1	0	32	322	195	347
Liikevoitto		717	501	116	102	89	39	267	295	-46	221	1 144	1 158
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta	11	-4	-1	81	80	0	0	39	31	0	38	116	148
Rahoitustuotot ja -kulut												-181	-195
Tuloverot	7											-161	-229
Kauden voitto												918	882
Bruttoinvestoinnit / -divestoinnit segmenteittäin													
Bruttoinvestoinnit osakkeisiin	6	7	90	16	386	0	486	141	125	3 881	39	4 043	1 125
Investoinnit käyttöomaisuuteen	9, 10	173	174	197	170	35	7	77	152	111	187	593	690
josta aktivoituja vieraan pääoman menoja		3	3	4	2	0	0	0	7	4	4	11	16
Osakkeiden bruttodivestoinnit	6	160	0	0	0	1	55	0	0	147	687	307	742

1) Sekä ulkoinen että sisäinen liikevaihto sisältää realisoituneiden suojausinstrumenttien vaikutukset. Vaikutus liikevaihtoon voi olla positiivinen tai negatiivinen riippuen keskimääräisen sopimushinnan ja realisoituneen spot-hinnan erotuksesta.

2) Tuntiperusteiset myynnit ja ostot netotetaan konsernitason ja esitetään joko tuottona tai kuluna sen mukaan onko Fortum tietynä hetkenä nettomyyjä vai -ostaja.

4. Tiedot segmenteittäin

Varat ja velat segmenteittäin

milj. euroa	Liite	Generation		City Solutions		Consumer Solutions		Russia		Muut toiminnot		Yhteensä	
		30.9. 2018	31.12. 2017	30.9. 2018	31.12. 2017	30.9. 2018	31.12. 2017	30.9. 2018	31.12. 2017	30.9. 2018	31.12. 2017	30.9. 2018	31.12. 2017
Korottomat varat		6 204	6 097	3 473	3 517	906	923	2 461	2 812	354	452	13 398	13 801
Osuudet osakkuus- ja yhteisyrityksissä	11	876	785	586	611	0	0	482	472	3 918	32	5 862	1 900
Eliminoinnit												-38	-19
Segmenttien varat yhteensä		7 080	6 882	4 059	4 128	906	923	2 943	3 284	4 272	483	19 222	15 682
Korolliset saamiset	12											1 239	1 406
Laskennalliset verosaamiset												64	73
Muut varat												827	696
Likvidit varat												731	3 897
Varat yhteensä												22 082	21 753
Segmenttien velat		1 169	1 210	371	400	275	285	89	124	146	207	2 050	2 227
Eliminoinnit												-38	-19
Segmenttien velat yhteensä												2 012	2 208
Laskennalliset verovelat												741	819
Muu vieras pääoma												1 127	554
Sijoitettuun pääomaan sisältyvä vieras pääoma												3 881	3 581
Korollinen vieras pääoma	13											5 975	4 885
Oma pääoma												12 227	13 287
Oma pääoma ja vieras pääoma yhteensä												22 082	21 753
Henkilöstön lukumäärä		1 121	1 035	1 932	1 907	1 406	1 543	3 471	3 495	899	805	8 829	8 785
Henkilöstö keskimäärin ¹⁾		1 086	1 036	1 941	1 807	1 494	1 180	3 439	3 710	883	774	8 843	8 507

1) Henkilöstö keskimäärin lasketaan käyttäen koko raportointikauden kuukausittaisia keskiarvoja.

Vertailukelpoinen liikevoitto sisältäen osuuden osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta sekä Vertailukelpoinen sidottu pääoman

milj. euroa	Liite	Generation		City Solutions		Consumer Solutions		Russia		Muut toiminnot	
		Edell. 12kk	31.12. 2017	Edell. 12kk	31.12. 2017	Edell. 12kk	31.12. 2017	Edell. 12kk	31.12. 2017	Edell. 12kk	31.12. 2017
Vertailukelpoinen liikevoitto		603	478	105	98	54	41	267	296	-78	-102
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta	11	-4	-1	81	80	0	0	39	31	0	38
Oikaisu erään Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta		-3	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Vertailukelpoinen liikevoitto sisältäen osuuden osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta		595	482	186	178	54	41	306	327	-78	-63
Segmenttien varat kauden lopussa		7 080	6 882	4 059	4 128	906	923	2 943	3 284	4 272	483
Segmenttien velat kauden lopussa		1 169	1 210	371	400	275	285	89	124	146	207
Vertailukelpoinen sidottu pääoma		5 912	5 672	3 688	3 728	631	638	2 853	3 161	4 126	276
Vertailukelpoinen sidottu pääoma keskimäärin ¹⁾		5 755	5 753	3 692	3 218	673	348	3 041	3 248	1 829	475
Vertailukelpoinen sidottu pääoman tuotto, %		10,3	8,4	5,0	5,5	8,0	11,7	10,1	10,1	-4,2	-13,3

5. Rahoitusriskien hallinta

Konsernin riskienhallinnan periaatteisiin ei ole tehty merkittäviä muutoksia katsauskaudella. Riskienhallinnan tavoitteet ja periaatteet ovat yhdenmukaisia vuoden 2017 konsernitilinpäätöksessä esitettyjen tietojen kanssa.

Käypien arvojen hierarkiatasot

Taseessa käypään arvoon arvostetut rahoitusinstrumentit on esitetty seuraavien käyvän arvon määrittämiseen perustuvien hierarkiatasojen mukaisesti:

Taso 1: täysin samanlaisten varojen tai velkojen noteeratut (oikaisemattomat) hinnat toimivilla markkinoilla;

Taso 2: muut tiedot kuin tasoon 1 sisältyvät noteeratut hinnat, jotka kyseiselle omaisuuserälle tai velalle on todettavissa joko suoraan (ts. hintana) tai epäsuorasti (ts. hinnoista johdettuina);

Taso 3: omaisuuserää tai velkaa koskevat tiedot, jotka eivät perustu todettavissa olevaan markkinatietoon (ei todettavissa olevat tiedot).

Katso myös laadintaperiaatteet konsernitilinpäätöksen 2017 liitetiedossa 15 Rahoitusvarat ja -velat käypään arvoon.

Rahoitusvarat

milj. euroa	Taso 1			Taso 2			Taso 3			Netotus ²⁾			Yhteensä		
	30.9. 2018	30.9. 2017	31.12. 2017	30.9. 2018	30.9. 2017	31.12. 2017	30.9. 2018	30.9. 2017	31.12. 2017	30.9. 2018	30.9. 2017	31.12. 2017	30.9. 2018	30.9. 2017	31.12. 2017
Pitkäaikaisissa varoissa															
Muut sijoitukset ¹⁾	0	0	0				52	63	65				52	63	65
Johdannaisinstrumentit															
Sähköjohdannaiset															
Sovelletaan suojauslaskentaa				23	3	5							-23	-3	-5
Ei sovelleta suojauslaskentaa			0	182	95	66							-142	-44	-30
Korko- ja valuuttajohdannaiset															
Sovelletaan suojauslaskentaa				144	173	153								144	173
Ei sovelleta suojauslaskentaa				4	78	85								4	78
Muut hyödykefutuurit ja -termiinit															
Ei sovelleta suojauslaskentaa	120	17	8	0	0	0							-76	-10	-1
Korolliset saamiset							55		76				55		76
Pitkäaikaisissa varoissa yhteensä	120	17	8	353	349	309	107	63	141	-241	-57	-36	340	373	422
Lyhytaikaisissa varoissa															
Johdannaisinstrumentit															
Sähköjohdannaiset															
Sovelletaan suojauslaskentaa				76	11	28							-67	-4	-7
Ei sovelleta suojauslaskentaa	47	8	8	480	198	253							-427	-151	-192
Korko- ja valuuttajohdannaiset															
Sovelletaan suojauslaskentaa				32	37	85								32	37
Ei sovelleta suojauslaskentaa				82	22	29								82	22
Muut hyödykefutuurit ja -termiinit															
Ei sovelleta suojauslaskentaa	484	120	186	1	2	1							-293	-80	-151
Korolliset saamiset							30		32				30		32
Lyhytaikaisissa varoissa yhteensä	531	128	194	671	270	396	30	0	32	-787	-235	-350	445	161	272
Yhteensä	651	145	202	1 024	619	705	137	63	173	-1 028	-292	-386	786	534	694

Rahoitusvelat

milj. euroa	Taso 1			Taso 2			Taso 3			Netotus ²⁾			Yhteensä		
	30.9. 2018	30.9. 2017	31.12. 2017	30.9. 2018	30.9. 2017	31.12. 2017	30.9. 2018	30.9. 2017	31.12. 2017	30.9. 2018	30.9. 2017	31.12. 2017	30.9. 2018	30.9. 2017	31.12. 2017
Pitkäaikaisissa veloissa															
Korolliset velat ³⁾				934	1 235	1 037							934	1 235	1 037
Johdannaisinstrumentit															
Sähköjohdannaiset															
Sovelletaan suojauslaskentaa				232	24	28				-23	-3	-5	209	22	23
Ei sovelleta suojauslaskentaa				181	152	131				-142	-44	-30	39	108	100
Korko- ja valuuttajohdannaiset															
Sovelletaan suojauslaskentaa				30	42	45							30	42	45
Ei sovelleta suojauslaskentaa				2	42	43							2	42	43
Muut hyödykefutuurit ja -termiinit															
Ei sovelleta suojauslaskentaa	96	13	3	0	1	1				-74	-10	-1	22	3	3
Pitkäaikaisissa veloissa yhteensä	96	13	3	1 379	1 496	1 285	0	0	0	-239	-57	-36	1 236	1 452	1 251
Lyhytaikaisissa veloissa															
Johdannaisinstrumentit															
Sähköjohdannaiset															
Sovelletaan suojauslaskentaa				468	39	39				-67	-4	-7	401	35	31
Ei sovelleta suojauslaskentaa	57	0	7	465	251	315				-427	-151	-192	95	101	131
Korko- ja valuuttajohdannaiset															
Sovelletaan suojauslaskentaa				3	10	12							3	10	12
Ei sovelleta suojauslaskentaa				65	29	12							65	29	12
Muut hyödykefutuurit ja -termiinit															
Ei sovelleta suojauslaskentaa	423	114	160	3	3	4				-284	-80	-151	142	36	13
Lyhytaikaisissa veloissa yhteensä	480	114	167	1 004	332	382	0	0	0	-778	-235	-350	706	211	200
Yhteensä	576	127	170	2 383	1 828	1 667	0	0	0	-1 017	-292	-386	1 942	1 663	1 451

1) Muut sijoitukset ovat muita kuin osakkuus- ja yhteisyritysosakkeita ja koostuvat pääosin listaamattomien yhtiöiden osakkeista, arvoltaan 52 miljoonaa euroa (vuoden 2017 lopussa: 65). Osakkeiden käypää arvoa ei pystytä määrittämään luotettavasti. Nämä sisältävät myös Fortumin omistuksen Fennovoimassa, 29 miljoonaa euroa (vuoden 2017 lopussa: 25).

2) Kun sähkö- ja muiden hyödykeperässien kanssa tehdyillä standardijohdannaisopimuksilla on samanaikainen toimitus, saamiset ja velat netotetaan.

3) Osuus joukkovelkakirjalainoista, joihin sovelletaan käyvän arvon suojauslaskentaa.

Korko- ja valuuttajohdannaisien netto käypä arvo on 163 miljoonaa euroa, josta varoja 262 miljoonaa euroa ja velkoja 99 miljoonaa euroa. Fortumilla on käteisvakuuksia perustuen Credit Support Annex sopimuksiin, joita Fortumilla on joidenkin vastapuolten kanssa. Kesäkuun 2018 lopussa Fortum oli saanut 106 miljoonaa euroa näistä Credit Support Annex sopimuksista. Saatu raha on kirjattu lyhytaikaisiin velkoihin.

Lisätietoja korollisista saamisista ja veloista on liitetiedoissa 12 Korolliset saamiset ja 13 Korollinen nettovelka sekä liitetiedossa 18 Pantatut varat ja vastuut.

6. Yrityshankinnat ja -myynnit

6.1 Yrityshankinnat

milj. euroa	III/2018	III/2017	I-III/2018	I-III/2017	2017	Edelliset 12kk
Hankitut tytäryhtiöosakkeet (brutto)	7	860	19	902	982	99
Hankitut osakkuus- ja yhteisyritysosakkeet (brutto)	145	87	3 895	94	135	3 936
Hankitut muut osakkeet	4	3	6	6	8	8
Osakehankinnat (brutto)	156	950	3 920	1 002	1 125	4 043

Yrityshankinnat vuoden 2018 aikana

Syyskuussa 2017 Fortum ja E.ON allekirjoittivat sopimuksen, jonka mukaan E.ONilla oli oikeus tarjota 46,65 %:n omistusosuutensa Uniper SE:ssä Fortumille julkisessa ostotarjouksessa. Fortum teki marraskuussa 2017 vapaaehtoisen julkisen ostotarjouksen kaikille Uniperin osakkeenomistajille. 8.1.2018 E.ON päätti osallistuvansa ostotarjoukseen. Helmikuussa 2018 Fortum ilmoitti, että yhtiön Uniper-ostotarjouksen lopullinen hyväksymisaste oli 47,12 %. Fortumin ostotarjouksen toteutuminen edellytti useamman kilpailu- ja sääntelyviranomaisen hyväksynnät. Lopulliset viranomaispäätökset saatiin 15.6.2018. Fortumilla on mahdollisuus hankkia lisää Uniperin osakkeita Venäjän viranomaispäätösten asettamissa rajoissa 50 prosentin omistusosuuteen saakka. Ostotarjous saatettiin päätökseen 26.6.2018.

Ostotarjouksessa osakkeensa tarjonneille osakkeenomistajille maksettiin 21,31 euroa osaketta kohden. Osakkeenomistajat saivat myös Uniperin osingon vuodelta 2017, joka maksettiin varsinaisen yhtiökokouksen jälkeen kesäkuun 2018 alussa. Fortum maksoi yhteensä 3,7 miljardia euroa ostetuista osakkeista. Kauppahinnasta 1,95 miljardia euroa rahoitettiin kassavaroista ja 1,75 miljardia euroa ostotarjousta varten otetulla lainalla. Ostotarjous saatettiin päätökseen 26. kesäkuuta 2018 ja Fortumista tuli 47,35 %:n omistuksellaan Uniperin suurin osakkeenomistaja.

Uniper on kansainvälinen energiayhtiö, joka toimii Euroopassa, Venäjällä ja lukuisilla muilla markkina-alueilla ympäri maailman. Uniperin liiketoiminta on hyvin linjassa Fortumin ydinosaamisen kanssa. Yhtiön voimalaitokset sijaitsevat Euroopassa ja Venäjällä ja niiden sähköntuotantokapasiteetti on yhteensä noin 36 gigawattia. Yhtiöllä on myös mittavaa trading-liiketoimintaa ja kaasuvaroja Saksassa, Itävallassa sekä Ison-Britanniassa.

Uniperin vuoden 2017 liikevaihto oli 72,2 miljardia euroa ja vertailukelpoinen käyttökate oli 1,7 miljardia euroa. Yhtiö työllistää noin 12.000 henkilöä. Uniperin osake noteerataan Frankfurtin pörssissä.

Uniper konsolidoidaan Fortum-konserniin osakkuusyhtiönä 30.6.2018 alkaen. Hankintameno ja siihen liittyvät välittömät kustannukset, 3,9 miljardia euroa, raportoidaan kohdassa "Osuudet osakkuus- ja yhteisyrityksissä".

Fortum käyttää Uniperin kesäkuun 2018 lopun tasetta hankintamenolaskelman lähtökohdana (julkaistu 7.8.2018). Hankintamenolaskelman laatiminen on edelleen työn alla ja Fortum arvioi hankittujen varojen ja velkojen mahdollisia käyvän arvon oikaisuja sekä harmonisoi Fortumin ja Uniperin soveltamat laskentaperiaatteet. Hankintamenolaskelman laatiminen tulee viemään aikaa transaktion koon takia ja se tullaan saattamaan päätökseen yhden vuoden kuluessa hankintahetkestä.

Fortumin osuus Uniperin tuloksesta raportoidaan neljännesvuoden viiveellä mahdollisine oikaisuneen, koska Uniper julkaisee osavuositarkastuksensa myöhemmin kuin Fortum. Fortumin kolmannen vuosineljänneksen 2018 osavuositarkastus ei sisällä osuutta Uniperin tuloksesta. Fortumin neljänneksen vuosineljänneksen 2018 osavuositarkastus sisältää Fortumin osuuden vain Uniperin kolmannen vuosineljänneksen tuloksesta (julkaistaan 13.11.2018).

Elokuussa 2018 Fortum hankki kolmen latvialaisen lämmöntuotantoyhtiön SIA BK Energijan, SIA Energy & Communicationin ja SIA Sprinon kaikki osakkeet sekä SIA Lake Developmentin koko osakekannan. Hankitut tuotantoyhtiöt jatkavat lämmön toimittamista Daugavpilsin alueen kaukolämpöyhtiölle, PAS Daugavpils Siltumtikli:lle.

Vuoden 2018 kolmen ensimmäisen neljänneksen aikana ei ole ollut muita olennaisia yrityshankintoja.

Yrityshankinnat vuoden 2017 aikana

Fortum sai päätökseen kolmen tuulipuiston koko osakekannan hankinnan norjalaiselta Nordkraftilta tammikuussa 2017. Kauppa sisältää jo toiminnassa olevan Nygårdsfjellin tuulipuiston, kuten myös täysin luvitetut Ånstadblåheian ja Sørjordin projektit. Fortum on aloittanut Ånstadblåheian ja Sørjordin rakentamisen ja arvioi käyttöönoton tapahtuvan vuosina 2018 ja 2019. Näiden kolmen tuulipuiston kapasiteetin arvioidaan valmistuttuaan olevan 180 MW.

Lokakuussa 2016 Fortum käynnisti vähemmistöosakkeiden lunastusprosessin hankkiakseen loput Ekokem Oyj:n (nimi muutettu Fortum Waste Solutions Oy:ksi) osakkeet. Prosessi saatiin päätökseen maaliskuussa 2017, minkä jälkeen Fortum omistaa 100 % yhtiön osakkeista.

Huhtikuussa 2017 Fortum ja RUSNANO päättivät 50/50 yhteistyösopimuksesta, jonka tavoite on varmistaa mahdollisuus takuuhinnan piirissä (CSA) olevan tuulivoiman rakentamiseen Venäjällä. RUSNANO on Venäjän valtion omistama kehitysyhtiö. Fortumin ja RUSNANO:n 50/50 omistama sijoitusrahasto voitti kesäkuussa 2017 Venäjän valtion tuulihuutokaupassa oikeuden rakentaa 1000 megawattia takuuhintaista tuulivoimakapasiteettia. Jokainen investointi päätetään tapauskohtaisesti sijoitusrahaston kokonaisvaltuutuksen puitteissa. Fortumin sijoitusrahastoon sijoittaman oman pääoman määrä on enintään 15 miljardia ruplaa. Pääoma sitoutuu mikäli investointipäätöksiä tehdään (noin 5 vuoden aikana).

Hafslundin omistuksen uudelleenjärjestelyt Oslon kaupungin kanssa saatiin päätökseen 4.8.2017. Fortum myi omistamansa 34,1 %:n osuuden Hafslund ASA:sta Oslon kaupungille. Fortum hankki 100 %:n osuuden Hafslund Markets AS:stä, 50 %:n osuuden Hafslund Varme AS:stä sisältäen Oslon kaupungin jätteenpolttolaitoksen Klemetsrudanlegget AS (KEA):n, nykyisin Fortum Oslo Varme AS, sekä 10 %:n osuuden Hafslund Produksjon Holding AS:stä. Järjestelyn velaton kokonaiskauppahinta oli noin 940 miljoonaa euroa.

Järjestelyn nettokauppahinta sisältäen toukokuussa 2017 saadun osingon oli noin 230 miljoonaa euroa.

Hafslund Markets ja Fortum Oslo Varme yhdistellään Fortum konserniin 1.8.2017 lähtien. Hafslund Markets yhdistellään Consumer Solutions -segmenttiin. Fortumilla on operatiivinen vastuu tytäryhtiönä City Solutions -segmenttiin yhdistelystä Fortum Oslo Varmesta, jossa määräysvallattomilla omistajilla on 50 %:n osuus. Hafslund Produksjon Holding yhdisteltiin osakkuusyhtiönä ja se raportoitiin Generation -segmentissä kesäkuussa 2018 tapahtuneeseen myyntiin asti. Katso lisätietoja myynnistä kohdassa 6.2.

Vuoden 2018 kolmannella neljänneksellä valmistunut lopullinen hankintamenolaskelma perustuu taseeseen per 31.7.2018. Hankintamenolaskelmaan ei tehty olennaisia muutoksia vuoden 2017 tilinpäätöksessä julkistettuihin tietoihin verrattuna.

Lokakuussa 2017 Fortum ja SUENKO perustivat yhteisyrityksen JSC Ural-Siberian Heat and Power Company (YUSTEK) vastaamaan Tyumenin alueen lämmönjakelusta Venäjällä. Fortum jatkaa yhdistetyn sähkön ja lämmön tuottajana alueella ja myy lämpöä YUSTEKille.

Joulukuussa 2017 Fortum hankki kolme aurinkovoimayhtiötä Hevel Groupilta. Pleshanovskayan (10 MW) ja Grachevskayan (10 MW) aurinkovoimalaitokset sijaitsevat Orenburgin alueella ja Bugulchanskayan (15 MW) aurinkovoimalaitos Bashkortostanin tasavallassa. Kaikki kolme voimalaitosta ovat toiminnassa ja saavat noin 15 vuoden ajan käyttöönotosta alkaen takuuhintaista (Capacity Supply Agreement, CSA) kapasiteettimaksua, joka vastaa noin 400 euroa/MWh. Laitokset otettiin käyttöön vuosina 2016 ja 2017.

2017	Hafslund Markets AS	Fortum Oslo Varme AS	Muut	Fortum yhteensä
milj. euroa				
Maksettu vastike	589	152	70	811
Maksamaton vastike	0	0	9	9
Vastike yhteensä	589	152	79	820
Hankittujen nettovarojen käypä arvo	374	84	77	535
Kurssierot	1	0	2	2
Liikearvo	215	69	1	286

milj. euroa	Hafslund Markets AS			Fortum Oslo Varme AS			Fortum yhteensä ¹⁾		
	Hankitun omaisuuden kirjanpitoarvo	Käypien arvojen kohdistukset	Käypä arvo yhteensä	Hankitun omaisuuden kirjanpitoarvo	Käypien arvojen kohdistukset	Käypä arvo yhteensä	Hankitun omaisuuden kirjanpitoarvo	Käypien arvojen kohdistukset	Käypä arvo yhteensä
Hankittujen nettovarojen käyvät arvot									
Rahavarat	158		158	37		37	201		201
Aineeton omaisuus	12	284	296	0		0	17	334	352
Käyttöomaisuus	5		5	526	207	733	604	208	811
Muut varat	179		179	21		21	206		206
Laskennalliset verovelat	-19	-68	-88	-21	-50	-71	-46	-129	-175
Muu koroton vieras pääoma	-176		-176	-39		-39	-217		-217
Korollinen vieras pääoma	0		0	-445		-445	-489		-489
Hankitut nettovarat	158	216	374	79	157	237	275	413	688
Määräysvallattomat omistajat	0	0	0	51	102	153	51	102	153
Yhteensä	158	216	374	29	55	84	225	310	535

1) Sisältää Norjan tuulipuistojen, Venäjän aurinkovoimayhtiöiden sekä muiden pienempien yrityshankintojen kautta hankitun omaisuuden kirjanpitoarvot ja käypien arvojen kohdistukset.

milj. euroa	Hafslund Markets AS	Fortum Oslo Varme AS	Muut	Fortum yhteensä
Bruttoinvestoinnit				
Rahana suoritettu vastike	589	152	70	811
Rahavarat hankituissa tytäryrityksissä	158	37	6	201
Kurssierot	1	0	2	3
Hankinnan rahavirta	432	116	65	613
Maksamaton vastike			9	9
Korollinen velka hankituissa tytäryrityksissä		445	44	489
josta Fortumin myöntämät lainat		-213		-213
Hankintahinnan oikaisut velan luonteisiin eriin	54	26	0	80
Kurssierot	0	1	2	4
Bruttoinvestoinnit hankittuihin tytäryrityksiin	486	375	121	982

6.2 Yritysmyyntit

milj. euroa	III/2018	III/2017	I-III/2018	I-III/2017	2017	Edelliset 12kk
Myydyt tytäryhtiöosakkeet (brutto)	147	54	146	54	55	147
Myydyt osakkuus- ja yhteisyritysosakkeet (brutto)	0	687	160	687	687	160
Myydyt osakkeet (brutto)	147	741	306	741	742	307

Yritysmyyntit vuoden 2018 aikana

Kesäkuussa 2018 Fortum myi 10 prosentin omistusosuutensa Hafslund Produksjon Holding AS:stä Svartisen Holding AS:lle. Svartisen on norjalainen yhtiö, jonka omistajina ovat Vantaan Energia Oy, Oy Turku Energia - Åbo Energi Ab ja Oulun Seudun Sähkö. Fortum osti nyt myytävän osuuden Hafslund-omistusjärjestelyn yhteydessä vuonna 2017. Osakkeiden kauppahinta oli 160 miljoonaa euroa ja Fortum kirjasi 77 miljoonan euron myyntivoiton Generation-segmentin vuoden 2018 toisen vuosineljänneksen tulokseen.

Elokuussa 2018 Fortum myi 54 prosentin osuuden aurinkovoimayhtiöstään UK Climate Investmentsille (40%) ja Elite Alfred Bergille (14%). Kaupan kohteena olevalla yhtiöllä on Intiassa neljä toiminnassa olevaa aurinkovoimalaitosta. 'Capital recycling' -liiketoimintamallin mukaisesti myynnistä syntyvä 26 miljoonan euron tulosvaikutus on kirjattu Muut-toiminnot -segmentin Vertailukelpoiseen liikevoittoon. Kaupan velaton kokonaisarvo 54 prosentin osuuden myynnistä mukaan lukien Fortumin vähemmistöosuus nettovelasta, joka ei kaupan myötä enää sisälly Fortum-konserniin, on 147 miljoonaa euroa. Lisäksi, Elite Alfred Bergillä on optio ostaa korkeintaan 16 prosentin lisäosuus Fortumilta.

Vuoden 2018 kolmen ensimmäisen neljänneksen aikana ei ole ollut muita olennaisia yritysmyyntejä.

Yritysmyyntit vuoden 2017 aikana

Fortum myi 34,1% :n omistusosuutensa Hafslund ASA:ssa Oslon kaupungille 3.8.2017 osana Hafslundin omistuksen uudelleenjärjestelyä. Fortum kirjasi 324 miljoonan euron verovapaan myyntivoiton Muut-segmenttiin vuoden 2017 kolmannella neljänneksellä. Myyntivoitto sisältää transaktiokulut ja se vastaa 0,36 euron osakekohtaista tulosta.

Marraskuussa 2017 Fortum myi 51%:n omistusosuutensa norjalaisesta sähkömyyntiyhtiöstä Røyken Kraft AS:stä vähemmistöosakkaalle Røyken Energiverk AS:lle. Yhtiö hankittiin osana Hafslund Markets AS:n konsernia Hafslundin omistuksen uudelleenjärjestelyssä.

Heinäkuussa 2017 Fortum myi puolalaisen kaasunjakelu-yhtiön DUON Dystrybcja S.A.:n koko osakekannan Infracapitalille. Infracapital on M&G Investmentsiin kuuluva infrastruktuuri-investointeihin keskittyvä rahastoyhtiö. DUON Dystrybcja S.A. toimii Puolassa verkkokaasun ja nesteytetyn maakaasun jakelu-yhtiönä. Fortum hankki yhtiön vuonna 2016 osana sähkön- ja kaasunmyyntiyhtiö DUONin yritysostoa (nykyisin Fortum Markets Polska S.A.). Fortum kirjasi Consumer Solutions -segmentin vuoden 2017 kolmannen neljänneksen tulokseen 2 miljoonan euron myyntivoiton ennen veroja.

7. Tuloverot

Tuloverot tammi-syyskuulta 2018 olivat 118 miljoonaa euroa (I-III/2017: 186). Efektiivinen tuloverokanta tuloslaskelman mukaan oli 15,1 % (I-III/2017: 22,9 %). Vertailukelpoinen efektiivinen tuloverokanta, ilman osuutta osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta, verovapaita myyntivoittoja, verokantojen muutoksia sekä muita merkittäviä kertaluontoisia tuloveroeriä, oli 21,2 % (I-III/2017: 19,1 %)

Merkittävä kertaluontoinen tuloveroerä vuoden 2017 toisella neljänneksellä liittyi Ruotsin valitustuomioistuimelta saatuun päätökseen. Vuosilta 2009-2012 Fortumin oli maksettava ylimääräistä veroa ja korkoa, yhteensä 1 175 miljoonaa Ruotsin kruunua (122 miljoonaa euroa).

Fortum on aikaisempina vuosina maksanut veroja liittyen käynnissä oleviin verokiistoihin. Valitusprosessit ovat kesken ja lainopillisten arvioiden sekä niitä tukevien lausuntojen perusteella maksut on kirjattu saamiseksi, 141 miljoonaa euroa (vuoden 2017 lopussa: 142), sisältyen verosaamisiin. Katso lisätietoja liitetiedosta 20 Oikeudenkäynnit ja viranomaismenettelyt.

8. Osakekohtainen osinko

Vuoden 2017 osingonjaosta, 1,10 euroa osaketta kohti, yhteensä 977 miljoonaa euroa, päätettiin yhtiökokouksessa 28.3.2018. Osinko maksettiin 10.4.2018.

Vuoden 2016 osingonjaosta, 1,10 euroa osaketta kohti, yhteensä 977 miljoonaa euroa, päätettiin yhtiökokouksessa 4.4.2017. Osinko maksettiin 13.4.2017.

9. Aineettomien hyödykkeiden muutos

milj. euroa	30.9.2018	30.9.2017	31.12.2017
Kirjanpitoarvo 31.12.	1 064	467	467
Laskentakäytännön muutosten vaikutus (IFRS 15) ¹⁾	20	0	0
Kirjanpitoarvo 1.1.	1 083	467	467
Tytäryhtiöhankinnat	16	638	637
Käyttöomaisuusinvestoinnit	36	10	18
Päästöoikeuksien muutos	-3	-6	0
Poistot	-60	-20	-30
Myynnit	-6	0	0
Uudelleenryhmittelyt	32	10	14
Muuntoerot ja muut muutokset	0	-22	-41
Kirjanpitoarvo kauden lopussa	1 097	1 076	1 064

1) Katso lisätietoja liitetiedossa 2 Laadintaperiaatteet vuoden 2018 ensimmäisen vuosineljänneksen osavuositiedossa.

Liikearvon osuus aineettomista hyödykkeistä			
milj. euroa	30.9.2018	30.9.2017	31.12.2017
Kirjanpitoarvoon sisältyvä liikearvo kauden alussa	613	353	353
Yrityshankinnat ¹⁾	0	291	286
Muuntoerot ja muut muutokset	-4	-12	-27
Kirjanpitoarvoon sisältyvä liikearvo kauden lopussa	609	633	613

1) Katso lisätietoja liitetiedosta 6 Yrityshankinnat ja -myynnit

10. Aineellisten käyttöomaisuushyödykkeiden muutos

milj. euroa	30.9.2018	30.9.2017	31.12.2017
Kirjanpitoarvo kauden alussa	10 510	9 930	9 930
Tytäryhtiöhankinnat	10	796	811
Käyttöomaisuusinvestoinnit	348	472	672
Ydinvoiman käytöstäpoistamiskulut	-16	-5	-6
Vähennykset	-2	-6	-8
Poistot	-336	-316	-434
Myynnit	-136	-53	-53
Uudelleenryhmittelyt	-32	-10	-14
Muuntoerot ja muut muutokset	-378	-206	-389
Kirjanpitoarvo kauden lopussa	9 969	10 603	10 510

11. Muutokset osuuksissa osakkuus- ja yhteisyrityksissä

milj. euroa	30.9.2018	30.9.2017	31.12.2017
Kirjanpitoarvo 31.12.	1 900	2 112	2 112
Laskentakäytännön muutosten vaikutus (IFRS 9) ¹⁾	166	-	-
Kirjanpitoarvo 1.1.	2 066	2 112	2 112
Osakkuusyritysten hankinnat	3 895	94	135
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta	82	114	148
Saadut osingot	-53	-58	-58
Myynnit	-83	-365	-363
Muutos osakaslainoissa, jotka luokiteltu osuuksiksi yhteisyrityksissä	25	-	-
Uudelleenryhmittelyt	20	-	-
Pääoman palautukset	-10	0	0
Osakkuusyritysten muut laajan tuloksen erät	1	1	-3
Muuntoerot ja muut muutokset	-80	-40	-71
Kirjanpitoarvo kauden lopussa	5 862	1 858	1 900

1) Katso lisätietoja liitetiedossa 2 Laadintaperiaatteet vuoden 2018 ensimmäisen vuosineljänneksen osavuositiedossa.

Osuudet osakkuus- ja yhteisyrityksissä

Teollisuuden Voima Oyj:n (TVO) rakentamaa Olkiluoto 3 -ydinvoimalaa rahoitetaan ulkoisilla lainoilla, osakeantilla ja osakaslainoilla TVO:n osakkeenomistajien välisten osakassopimusten perusteella. TVO:n osakaslaina, 145 miljoonaa euroa, luokiteltiin 1.1.2018 alkaen osuudeksi yhteisyrityksissä. Katso lisätietoja liitetiedossa 2 Laadintaperiaatteet vuoden 2018 ensimmäisen vuosineljänneksen osavuositiedossa. Fortumin osakkaaminen liittyy Olkiluoto 3 -ydinvoimalan rakentamiseen oli 30.9.2018 170 miljoonaa euroa. Tämän lisäksi Fortum on sitoutunut antamaan projektille korkeintaan 63 miljoonaa euroa lisärahoitusta.

Elokuussa 2018 Fortum myi 54 prosentin osuuden aurinkovoimayhtiöstään, jonka myötä tytäryhtiö uudelleenryhmiteltiin yhteisyritykseksi.

Lisätietoa hankinnoista liitetiedossa 6 Yrityshankinnat ja -myynnit.

Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta

Fortumin osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta vuoden 2018 kolmannella neljänneksellä oli 12 miljoonaa euroa (III/2017: 21), josta Territorial Generating Company 1:n (TGC-1) osuus oli 9 miljoonaa euroa (III/2017: 8) ja Stockholm Exergin (entinen Fortum Värme) osuus 3 miljoonaa euroa (III/2017: -5). Vuoden 2017 kolmannen neljänneksen tulos sisältää 9 miljoonaa euroa vuoden 2017 kolmannella neljänneksellä myydystä Hafslund ASA:n tuloksesta.

Fortumin laadintaperiaatteiden mukaisesti Uniper SE:n ja TGC-1:n (sekä vuonna 2017 Hafslund ASA:n) tulos sisältyy Fortumin lukuihin edellisen neljänneksen julkaistujen lukujen perusteella, sillä tavallisesti viimeisin osavuositiedon ei ole vielä saatavilla. Katso lisätietoja Uniperin hankinnasta liitetiedosta 6 Yrityshankinnat ja -myynnit.

Fortumin osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta tammi-syyskuulta 2018 oli 82 miljoonaa euroa (I-III/2017: 114), josta Territorial Generating Company 1:n (TGC-1) osuus oli 38 miljoonaa euroa (I-III/2017: 28) ja Stockholm Exergin osuus 40 miljoonaa euroa (I-III/2017: 40). Vuoden 2017 kolmen ensimmäisen neljänneksen tulos sisältää 40 miljoonaa euroa vuoden 2017 kolmannella neljänneksellä myydystä Hafslund ASA:n tuloksesta.

Lisätietoja osakkuus- ja yhteisyritysten osuuksien myynnistä, katso liitetieto 6.2 Yritysmyyntit.

Saadut osingot

Vuoden 2018 kolmen ensimmäisen neljänneksen aikana Fortum sai osakkuus- ja yhteisyrityksistään osinkoa 53 miljoonaa euroa (I-III/2017: 58), josta Stockholm Exergiltä saatu osinko oli 39 miljoonaa euroa (I-III/2017: 21). Saadut osingot vuoden 2017 kolmen ensimmäisen neljänneksen aikana sisältää 23 miljoonaa euroa Hafslund ASA:lta.

12. Korolliset saamiset

milj. euroa	Tasearvo		Käypä arvo	
	30.9.2018	30.9.2018	31.12.2017	31.12.2017
Pitkäaikaiset lainasaamiset osakkuusyrityksiltä	632	655	656	689
Pitkäaikaiset lainasaamiset yhteisyrityksiltä	59	68	208	229
Rahoitusleasingasaamiset yhteisyrityksiltä	37	37	41	41
Muut pitkäaikaiset korolliset saamiset	50	50	106	111
Pitkäaikaiset korolliset saamiset yhteensä	778	810	1 010	1 071
Lyhytaikaiset korolliset saamiset	461	461	395	395
Korolliset saamiset yhteensä	1 239	1 271	1 406	1 466

Pitkäaikaisiin lainasaamisiin sisältyy saamia osakkuus- ja yhteisyrityksiltä yhteensä 729 miljoonaa euroa (vuoden 2017 lopussa: 905). Näihin sisältyy saamia 615 miljoonaa euroa (vuoden 2017 lopussa: 638) ruotsalaisilta ydinvoima-osakkuusyrityksiltä OKG AB:lta ja Forsmarks Kraftgrupp AB:lta, joita rahoitetaan pääsääntöisesti osakaslainoilla osakkaiden omistuosuuksien suhteessa.

Rahoitusleasingsaamiset liittyvät Tjumenin alueella sijaitsevan kaukolämpöputkiston vuokraukseen yhteisyritykselle YUSTEKille.

Korolliset saamiset sisältää myös 78 miljoonan euron (vuoden 2017 lopussa: 102) saamisen venäläiseltä kaasunjalostus- ja petrokemianyhtiöltä SIBURilta liittyen myytyihin OOO Tobolsk CHP:n osakkeisiin.

Lyhytaikaiset korolliset saamiset sisältää 430 miljoonaa euroa (vuoden 2017 lopussa: 363) pantattuja rahavaroja, jotka on pääasiassa annettu vakuudeksi hyödykejohtannaispörsseille. EMIR-asetus edellyttää täysimääräisiä vakuuksia.

Vuoden 2016 lopussa Nasdaqin markkinatakaus termiinisopimuksille päättyi ja kaupankäynti siirtyi termiineistä päivittäin selvitettäviin futuureihin. Fortumin rahavirtalaskelmassa futuurien päivittäinen selvitys näytetään käyttöpääoman muutoksessa, kun taas pantattujen rahavarojen muutokset esitetään investointien rahavirrassa.

13. Korollinen nettovelka

Nettovelka			
milj. euroa	30.9.2018	30.9.2017	31.12.2017
Korolliset velat	5 975	4 951	4 885
Likvidit varat	731	3 877	3 897
Nettovelka	5 244	1 075	988

Nettovelka lasketaan korollisten velkojen ja likvidien varojen erotuksena vähentämättä korollisia saamisia, määrältään 1 239 miljoonaa euroa (vuoden 2017 lopussa: 1 406). Korolliset saamiset sisältävät pääasiassa pitkäaikaiset osakaslainat osittain omistetuille ydinvoimayhtiöille. Katso lisätietoja liitetiedosta 12 Korolliset saamiset.

Korolliset velat	Tasearvo		Käypä arvo	
	30.9.2018	30.9.2018	31.12.2017	31.12.2017
milj. euroa				
Joukkovelkakirjalainat	2 493	2 630	2 943	3 143
Lainat rahoituslaitoksilta	1 874	1 935	283	303
Takaisinlainaus Valtion ydinjätehuoltorahastosta	1 158	1 217	1 129	1 192
Muut pitkäaikaiset korolliset velat ¹⁾	324	369	324	373
Pitkäaikaiset korolliset velat yhteensä ²⁾	5 849	6 151	4 679	5 011
Lyhytaikaiset korolliset velat	126	126	206	207
Yhteensä	5 975	6 277	4 885	5 218

1) Sisältää lainat suomalaisilta eläkelaitoksilta 43 miljoonaa euroa (vuoden 2017 lopussa: 48) ja muita lainoja 281 miljoonaa euroa (vuoden 2017 lopussa: 276).

2) Tasearvot sisältävät pitkäaikaisen lainan lyhytaikaisen osuuden 822 miljoonaa euroa (vuoden 2017 lopussa: 560).

Takaisinlainaus Valtion ydinjätehuoltorahastosta sisältää Loviisan ydinvoimalaitokseen liittyvän osan sekä lainauksen TVO:n kautta.

Vuoden 2018 ensimmäisen neljänneksen aikana Fortum lisäsi takaisinlainaustaan Valtion ydinjätehuoltorahastosta ja Teollisuuden Voimalta 29 miljoonalla eurolla yhteensä 1 158 miljoonaa euroon. Maaliskuussa Fortum maksoi takaisin kaksi SEK määräistä joukkovelkakirjalainaa vasta-arvolta 413 miljoonaa euroa (4,15 miljardia Ruotsin kruunua). Kesäkuussa Fortum Oyj nosti 1,75 miljardia euroa lainaa Uniper-tarjoukseen liittyvästä valmiusluotosta.

Lyhytaikainen rahoitus sisälsi syyskuun 2018 lopussa 106 miljoonaa euroa (vuoden 2017 lopussa: 113) Credit Support Annex sopimuksia. Korollinen velka laski toisen neljänneksen aikana 66 miljoonaa euroa 6 041 miljoonasta eurosta 5 975 miljoonaa euroon.

Pääasiassa euro- ja Ruotsin kruunumääräisistä lainoista koostuvan lainasalkun keskimääräinen korkokulu tilinpäätöspäivänä oli 1,6 % (vuoden 2017 lopussa: 2,4 %). Osa ulkoisista lainoista, 716 miljoonaa euroa (vuoden 2017 lopussa: 773), on vaihdettu johdannaisopimuksilla Venäjän ruplamääräisiksi. Näiden lainojen keskimääräinen korkokulu kauden lopussa oli 7,9 % sisältäen Venäjän ruplasuojauksen kulut (vuoden 2017 lopussa: 9,5 %). Koko lainasalkun keskimääräinen korkokulu johdannaisineen oli kauden lopussa 2,4 % (vuoden 2017 lopussa: 3,6 %).

Korollisten lainojen erääntyminen			
milj. euroa	30.9.2018		
2018 ¹⁾			160
2019			803
2020			67
2021			2 266
2022			1 039
2023 ja myöhemmin			1 640
Yhteensä			5 975

1) Sisältäen käteisvakuuksia 106 miljoonaa euroa perustuen Credit Support Annex sopimuksiin. Saatu raha on kirjattu lyhytaikaisiin velkoihin.

Likvidit varat			
milj. euroa	30.9.2018	30.9.2017	31.12.2017
Talletukset ja arvopaperit, joiden maturiteetti yli 3 kuukautta	31	1 023	715
Rahat ja pankkisaamiset	699	2 853	3 182
Yhteensä	731	3 877	3 897

Likvidit varat vähenivät vuoden 2018 kolmannen neljänneksen aikana 39 miljoonaa euroa, 770 miljoonasta eurosta 731 miljoonaan euroon.

Likvidit varat sisältävät talletuksia ja rahaa pankkitileillä 527 miljoonaa euroa ja yritystodistuksia 204 miljoonaa euroa. Talletukset ja arvopaperit koostuvat määräaikaista talletuksista ja yritystodistuksista, joiden maturiteetti on yli 3 mutta alle 12 kuukautta. Sijoitusten keskiporkko ilman Venäjän talletuksia 30.9.2018 oli -0,03 % (vuoden 2017 lopussa: -0,27 %). PAO Fortumissa likvidien varojen määrä oli 289 miljoonaa euroa (vuoden 2017 lopussa: 246), sisältäen pankkitalletuksia EUR 252 miljoonaa (vuoden 2017 lopussa: 231), joiden keskimääräinen korkotuotto tilinpäätöspäivänä oli 7,2 %.

Likvideistä varoista 268 miljoonaa euroa (vuoden 2017 lopussa: 3 348) on talletettu sellaisten vastapuolien kanssa, joilla on hyvä (investment grade) luottoluokitus. Lisäksi 463 miljoonaa euroa (vuoden 2017 lopussa: 549) on talletettu sellaisten vastapuolien kanssa, jotka konsernin luotonvalvonta on erikseen arvioinut ja hyväksynyt.

Syyskuun 2018 lopussa luottolimiittien yhteismäärä ja nostamaton määrä oli 1,8 miljardia euroa (vuoden 2017 lopussa: 1,8). Vuoden vaihteessa Uniper-tarjoukseen liittyen Fortumilla oli omalla ilmoituksella käytettävissään sitoumukset 12,0 miljardin euron luottolimiittiin 10:stä yhteistyöpankista. Helmikuussa 2018 luottolimiittien määrä laskettiin 3,8 miljardiin euroon ja kesäkuussa 2018 1,75 miljardin lainan noston jälkeen koko Uniper- tarjoukseen liittyvä luottolimiitti mitätöitiin.

14. Ydinvoimaan liittyvät varat ja velat

Fortum omistaa Suomessa Loviisan ydinvoimalaitoksen. Fortumin konsernitaseen erät Osuus valtion ydinjätehuoltorahastosta ja Ydinvoimaan liittyvät varaukset liittyen ydinjätehuoltoon koskevat Loviisan ydinvoimalaa.

Fortumilla on myös vähemmistöosuuksia ydinvoimayhtiöissä, joita ovat Teollisuuden Voima Oyj (TVO) Suomessa sekä omistukset OKG Aktiebolagissa (OKG) ja Forsmarks Kraftgrupp AB:ssa (Forsmark) Ruotsissa. Vähemmistöosuudet on luokiteltu osakkuus- ja yhteisyrityksiksi ja konsolidoidaan pääomaosuusmenetelmällä. Yhtiöt Suomessa ja Ruotsissa toimivat omakustannusperiaatteella. Omistajat ostavat sähköä paikallisen kirjanpitoikäytännön mukaisesti lasketulla tuotantokustannushinnalla, joka sisältää myös poistot, korkokulut ja tuotantoverot.

Sekä Suomessa että Ruotsissa ydinvoimaoperaattorit ovat lakisääteisesti velvollisia huolehtimaan laitosten käytöstäpoistamisesta ja käytetyn polttoaineen loppusijoituksesta (ydinjätehuolto). Molemmissa maissa ydinvoimaoperaattorit ovat veloitettuja turvaamaan ydinjätehuollon rahoittamisen suorittamalla maksuja viranomaisten hallinnoimiin ydinjäterahastoihin. Ydinvoimaoperaattoreiden pitää myös antaa vakuuksia taatakseen riittävät varat laitosten tulevista käytöstäpoistoista ja käytetyn polttoaineen loppusijoituksesta aiheutuvien kustannusten kattamiseksi.

14.1 Ydinvoimaan liittyvät varat ja velat kokonaan omistetuissa ydinvoimalaitoksissa, Loviisa

milj. euroa	30.9.2018	30.9.2017	31.12.2017
Taseeseen sisältyvät erät			
Ydinvoimaan liittyvät varaukset	854	851	858
Fortumin osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta	854	851	858
Lainmukainen vastuu ja osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta			
Ydinjätehuoltovastuu Suomen ydinenergialain mukaan	1 161	1 141	1 161
Rahastotavoite	1 153	1 125	1 153
Fortumin osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta	1 153	1 125	1 125
Taseeseen kirjaamaton rahasto-osuus	299	274	267

Loviisan ydinvoimalaitoksen lainmukainen vastuu

Työ- ja elinkeinoministeriön joulukuussa 2017 tekemään päätökseen perustuva lainmukainen vastuu 30.9.2018 oli yhteensä 1 161 miljoonaa euroa.

Lainmukainen vastuu perustuu vuosittain tehtävään kustannusarvioon sekä joka kolmas vuosi tehtävään tekniseen suunnitelmaan. Uusi tekninen suunnitelma valmistui vuonna 2016. Uuden teknisen suunnitelman myötä lainmukainen vastuu kasvoi johtuen käytetyn ydinpolttoaineen välivarastointiin ja loppusijoittamiseen liittyvien kustannusarvioiden päivityksestä. Lainmukainen vastuu määritetään olettaen, että laitoksen käytöstäpoisto tapahtuisi arviointivuotta seuraavan vuoden alussa.

Fortumin osuus Valtion ydinjätehuoltorahastossa

Suomen ydinenergialain mukaisesti Fortumilla on velvoite kattaa lainmukainen vastuunsa kokonaisuudessaan Valtion ydinjätehuoltorahaston kautta. Viranomaiset päättävät Fortumin rahastotavoitteen Valtion ydinjätehuoltorahastossa samassa yhteydessä, kun lainmukaisen vastuun määrä päätetään vuosittain joulukuussa. Fortum suorittaa ydinjätehuoltomaksuja Valtion ydinjätehuoltorahastoon kyseisten päätösten mukaisesti. Nykyinen rahastotavoite perustuu joulukuun 2017 päätökseen ja on yhteensä 1 153 miljoonaa euroa.

IFRS-standardien mukainen ydinvoimaan liittyvä varaus ja rahasto-osuus

Ydinvoimaan liittyvät varaukset sisältävät käytöstäpoistamista ja käytetyn polttoaineen loppusijoittamista varten tehdyt varaukset. IAS 37:n mukaan lasketut ydinvoimaan liittyvät varaukset pienenevät 4 miljoonaa euroa vuoden 2017 lopusta ja olivat 854 miljoonaa euroa 30.9.2018. Varaukset perustuvat samoihin tulevien kustannusten kassavirtoihin kuin lainmukainen vastuu, mutta lainmukaista vastuuta ei diskontata nykyarvoon.

Fortumin osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta 30.9.2018 oli 1 153 miljoonaa euroa, kun taas rahasto-osuuden tasearvo vastaavalla hetkellä oli 854 miljoonaa euroa. Fortumin rahasto-osuuden tasearvo ei saa ylittää IFRS:n mukaisesti laskettua varauksen määrää taseessa. Rahasto on IFRS:n näkökulmasta yllirahastoitu yhteensä 299 miljoonaa euroa. Niin kauan kuin ydinjätehuoltorahasto pysyy IFRS:n näkökulmasta yllirahastoitettuna, kirjataan positiivinen vaikutus liikevoittoon, kun varaus kasvaa enemmän kuin nettomaksut ydinjätehuoltorahastoon. Negatiivinen kirjaus kirjataan liikevoittoon aina, kun nettomaksut ydinjätehuoltorahastoon ovat suuremmat kuin varauksen kasvu. Edellä mainittua kirjausta ei sisällytetä Fortumin vertailukelpoiseen liikevoittoon, katso liitetieto 4 Tiedot segmenteittain.

Takaisinlainaus Valtion ydinjätehuoltorahastosta

Suomalaisilla Valtion ydinjätehuoltorahaston osapuolilla on mahdollisuus ottaa lainaa rahastolta tietyin ehdoin. Fortum on käyttänyt oikeuttaan lainata rahastolta ja pantannut Kemijoki Oy:n osakkeita vakuudeksi. Lainat uusitaan vuosittain. Katso liitetieto 13 Korollinen nettovelka sekä liitetieto 18 Pantatut varat ja vastuut.

14.2 Ydinvoimalaitokset osakkuus- ja yhteisyrityksissä

OKG, Forsmark ja TVO ovat omakustannusperiaatteella toimivia yrityksiä, joista omistajat ostavat sähköä tuotantokustannuksia vastaavaan hintaan sisältäen myös poistot, korkokulut ja tuotantoverot. Fortum kirjaa lasketut kustannukset paikallisten kirjanpitosäännösten mukaisina. Lasketun sähköntuotantokustannuksen lisäksi Fortum kirjaa IFRS-oikaisuja Fortumin laadintaperiaatteiden mukaisesti. Oikaisut sisältävät myös Fortumin osuudet yhtiöiden ydinjäterahastoista ja ydinvoimaan liittyvistä varauksista.

Alla olevissa taulukoissa on esitetty yhtiöiden ydinjäterahastojen ja -varausten määrät (100%) sekä Fortumin osuudet näistä.

TVO:n ydinvoimaan liittyvät varat ja velat (100 %)			
milj. euroa	30.9.2018	30.9.2017	31.12.2017
TVO:n taseeseen sisältyvät erät			
Ydinvoimaan liittyvät varaukset	975	973	953
TVO:n osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta	975	973	953
joista Fortumin nettomääräinen osuus pääomaosuusmenetelmällä yhdisteltynä	0	0	0
TVO:n lainmukainen vastuu ja osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta			
Ydinjätehuoltovastuu Suomen ydinenergialain mukaan	1 482	1 450	1 482
Osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta	1 471	1 428	1 437
Taseeseen kirjaamaton rahasto-osuus	496	455	484

TVO:n lainmukainen vastuu ja osuus rahastosta perustuvat samoihin periaatteisiin kuin yllä on kuvattu Loviisan ydinvoimalan osalta.

TVO:n osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta Suomessa on IFRS-näkökulmasta yllirahastoitu 496 miljoonaa euroa (josta Fortumin osuus on 132 miljoonaa euroa), koska TVO:n osuus rahastosta 30.9.2018 oli 1 471 miljoonaa euroa ja tasearvo 975 miljoonaa euroa.

Suomalaisilla Valtion ydinjätehuoltorahaston osapuolilla on mahdollisuus ottaa lainaa rahastolta tietyin ehdoin. Fortum käyttää oikeuttaan lainata rahastolta TVO:n kautta omistusosuutensa mukaisesti. Katso lisätietoja liitetiedosta 13 Korollinen nettovelka.

OKG:n ja Forsmarkin ydinvoimaan liittyvät varat ja velat (100 %)			
milj. euroa	30.9.2018	30.9.2017	31.12.2017
OKG:n ja Forsmarkin ydinvoimaan liittyvät varat ja velat ¹⁾			
Ydinvoimaan liittyvät varaukset	3 253	3 423	3 398
Osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta	3 037	3 131	3 105
Nettomäärä	-216	-293	-293
joista Fortumin nettomääräinen osuus pääomaosuusmenetelmällä yhdisteltynä	-89	-116	-114

1) Kirjattu Fortumin laadintaperiaatteiden mukaan. Yhtiöiden erillistilinpäätöksiä ei laadita IFRS-standardien mukaan.

Ydinvoimaoperaattorien omistama Svensk Kärnbränslehantering AB (SKB) huolehtii Ruotsissa kaikesta ydinjätehuollosta ydinvoimaoperaattorien puolesta. SKB:n toimintaa rahoittaa Ruotsin Valtion Ydinjätehuoltorahasto, joka puolestaan on ydinvoimaoperaattoreiden rahoittama.

Ydinjätehuoltomaksujen lisäksi ydinvoimayhtiöt antavat takauksia kattamattomien vastuiden ja ennakoimattomien tapahtumien vakuudeksi. Fortumin antamat takaukset ydinvoima-osakkuusyritysten puolesta esitetään liitetiedossa 18 Pantatut varat ja vastuut.

Ydinjätehuoltomaksujen ja -vastuiden tarkistus tehdään kolmen vuoden välein viranomaispäätöksellä Ruotsin ydinturvallisuusviranomaisen (Strålsäkerhetsmyndigheten, SSM) esityksestä. Esitys perustuu SKB:n laatimaan kustannusarvioon. SKB on tehnyt uuden teknisen suunnitelman vuonna 2016. Vuonna 2017 SKB lähetti ehdotetun teknisen suunnitelman SSM:lle, jonka jälkeen Ruotsin hallitus päätti ydinjätemaksuista ja vastuista vuosille 2018-2020. Ydinjätemaksut perustuvat tulevaisuuden kustannusennusteisiin olettaen, että ydinvoimalan yksiköiden käyttöikä on 50 vuotta (aikaisemmin 40 vuotta).

15. Muut varaukset

milj. euroa	Ympäristövaraukset			Muut varaukset		
	30.9.2018	30.9.2017	31.12.2017	30.9.2018	30.9.2017	31.12.2017
Varaukset kauden alussa	43	47	47	79	82	82
Yrityshankinnat	0	0	0	0	0	7
Varausten lisäys	0	1	0	6	27	31
Käytetyt varaukset	0	0	0	-21	-13	-35
Käyttämättömien varausten purku	0	0	0	-2	-3	-10
Diskonttauksen purkautuminen	0	0	0	0	0	0
Kurssierot ja muut muutokset	-1	-3	-4	-3	3	4
Varaukset kauden lopussa	42	45	43	60	95	79
Lyhytaikaiset varaukset ¹⁾	0	1	0	17	6	22
Pitkäaikaiset varaukset	42	43	43	43	89	57

1) Sisältyy tase-erään ostovelat ja muu lyhytaikainen vieras pääoma.

Ympäristövaraukset muodostuvat pääasiassa kaatopaikkojen peitto- ja valvontavelvoitteista sekä saastuneiden alueiden puhdistusvelvoitteista. Varauksista suurimman osan arvioidaan tulevan käytetyksi seuraavien 10-15 vuoden kuluessa.

Inkoon hiilivoimalaitoksen käytöstäpoistamisvaraus sisältyy muihin varauksiin.

16. Vuokrasopimuksiin liittyvät sitoumukset

milj. euroa	30.9.2018	30.9.2017	31.12.2017
Vuoden sisällä erääntyvät	30	17	23
Yli vuoden, mutta viiden vuoden sisällä erääntyvät	76	66	72
Yli viiden vuoden kuluttua erääntyvät	77	59	65
Yhteensä	183	142	160

17. Investointisitoumukset

milj. euroa	30.9.2018	30.9.2017	31.12.2017
Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet	361	426	362

Muut sitoumukset

Fortum on sitoutunut rahoittamaan enintään 89 miljoonalla eurolla Voimaosakeyhtiö SF:ää liittyen sen osuuteen Fennovoiman ydinvoimahankkeeseen Suomessa. Lisäksi Fortumin jäljellä oleva suora rahoitussitoumus liittyen jätepoltoainetta käyttävään sähkön ja lämmön yhteistuotantolaitokseen Liettuan Kaunaksessa on enintään 7 miljoonaa euroa. Voimalaitosinvestointi toteutetaan Fortumin ja Lietuovos Energijan yhdessä omistaman Kauno Kogeneraciné Jégainén kautta.

Fortum on myös sitoutunut osallistumaan korkeintaan 13 miljoonalla eurolla yhteisyritykseen Numaligarh Refinery Limitedin (NRL) ja Chempoliksen kanssa. Yhteisyritys rakentaa ja operoi biojalostamoa Assamissa, Intiassa.

Lisätietoa osakkuus- ja yhteisyritysten osakaslainasitoumuksista, katso liitetieto 12 Korolliset saamiset.

Kesäkuussa 2018 Ruotsin hallitus hyväksyi lainsäädännön liittyen Ruotsin kansalliseen strategiaan EU:n vesipolitiikkadirektiivin implementoinnista. Suurimmat vesivoimayhtiöt perustavat yhteisen vesivoimarahaston rahoittamaan tarvittavat ympäristötoimenpiteet. Rahaston rahoituskatto on 10 miljardia Ruotsin kruunua, joka maksetaan 20 vuoden aikana ja suurimmat toimijat rahoittavat rahastoa vesivoiman tuotannon markkinaosuus suhteessa. Fortumin osuuden oletetaan olevan 20-25% rahaston kokonaisrahoituksesta.

18. Pantatut varat ja vastuut

milj. euroa	30.9.2018	30.9.2017	31.12.2017
Omasta puolesta pantatut varat			
Lainoista			
Pantit	288	288	300
Kiinteistökiinnitykset	137	137	177
Muista sitoumuksista			
Pantit	393	390	346
Kiinteistökiinnitykset	21	141	141
Muiden puolesta pantatut varat			
Pantit	34	11	12
Vastuut omasta puolesta			
Muut vakuudet ja vastuut	161	173	161
Vastuut osakkuus- ja yhteisyritysten puolesta			
Takaukset	562	609	598

Lainojen vakuudeksi pantatut varat

Valtion ydinjätehuoltorahaston osapuolilla on mahdollisuus ottaa lainaa rahastosta. Fortumilla on tätä lainaa varten vakuutena Kemijoki Oy:n osakkeita. Pantattuina olevien osakkeiden arvo 30.9.2018 oli 269 miljoonaa euroa (vuoden 2017 lopussa: 269).

Virolainen Fortum Tartu (Fortumin omistusosuus 60 %) on antanut kiinteistökiinnityksiä arvoltaan 96 miljoonaa euroa (vuoden 2017 lopussa: 96) lainan vakuudeksi. Fortumin eläkesäätiön myöntämän lainan vakuudeksi on annettu 41 miljoonan euron (vuoden 2017 lopussa: 41) kiinteistökiinnitykset.

Ensimmäisen neljänneksen aikana Venäjän aurinkopuistojen lainojen vakuutena olleet kiinnitykset vapautettiin (vuoden 2017 lopussa: 41).

Lisätietoja näihin kiinnityksiin liittyvistä korollisista veloista on liitetiedossa 13 Korollinen nettovelka.

Muiden sitoumusten vakuudeksi pantatut varat

Pantit -erään sisältyy myös pantattuja rahavaroja 393 miljoonaa euroa (vuoden 2017 lopussa: 346), jotka on annettu Nasdaq Commodities Euroopassa, kansainvälisissä ICE- ja EEX-pörssissä sekä Puolan sähköpörssissä (TGE) käytävän sähkö- ja maakaasukaupan sekä hiilidioksidipäästöoikeuksilla käytävän kaupan vakuudeksi. Katso myös liitetieto 12 Korolliset saamiset.

Fortum on antanut Valtion ydinjätehuoltorahastolle vakuudeksi suomalaisiin voimalaitoksiin liittyviä kiinteistökiinnityksiä arvoltaan 21 miljoonaa euroa (vuoden 2017 lopussa: 141). Vakuudet on annettu turvaamaan kattamattomat lainmukaiset vastuut ja mahdolliset odottamattomat tapahtumat liittyen Loviisan ydinvoimalan käytöstäpoistosta ja ydinjätteen loppusijoituksesta aiheutuviin tuleviin kustannuksiin. Suomen ydinenergiain lain mukaan Fortum on veloitettu maksamaan tarvittavat varat Valtion ydinjätehuoltorahastoon kattaakseen lainmukaiset vastuut. Mahdollinen kattamaton lainmukainen vastuu liittyy rahastolle suoritettavien maksujen jaksottamiseen. Kiinnitysten arvo tarkistetaan vuosittain toisen neljänneksen aikana perustuen edellisvuoden vaihteessa päivitettyyn lainmukaiseen vastuuseen ja rahastotavoitteeseen.

Katso lisää liitetiedosta 14 Ydinvoimaan liittyvät varat ja velat.

Muiden puolesta pantatut varat

Muiden puolesta pantatut varat sisältävät rahavaroja, jotka on annettu vakuudeksi Nasdaq Clearing AB:lle kattamaan Fortumin osuuden Commodity Market Default Fundista (vakuusrahasto). Vakuusrahasto on keskinäinen rahasto, johon kaikki Pohjoismaisen hyödykeporssin (OMX Nasdaq Commodities) osapuolet antavat markkinariskiinsä pohjautuvan vakuuden. Rahasto kattaa jäsenten tappioista aiheutuvat mahdolliset laiminlyönnit, joita jäsenten omat vakuudet eivät kata. Pantatun määrän kasvu johtuu syyskuussa maksetusta täydennyksestä. Katso myös liitetieto 12 Korolliset saamiset.

Omasta puolesta annetut vakuudet

Fortum omistaa Suomessa Meri-Porin hiililauhdevoimalan, johon Teollisuuden Voima Oyj:llä (TVO) on sopimukseen perustuva 45,45 %:n osallistumisosoikeus. Osallistumissopimuksen nojalla Fortumin on annettava vakuus TVO:lle mahdollisen sopimusrikkomuksen varalta. Vakuus on määrältään 125 miljoonaa euroa (vuoden 2017 lopussa: 125).

Vastuut osakkuusyritysten puolesta

Osakkuus- ja yhteisyritysten puolesta annettavat vastuut koostuvat pääasiassa Fortumin ydinvoimaosakkuusyrityksille (Teollisuuden Voima Oyj, Forsmarks Kraftgrupp AB ja OKG AB) annetuista takauksista. Takauksia on annettu Forsmarks Kraftgrupp AB:n ja OKG AB:n puolesta 30.9.2018 yhteensä 5 393 miljoonaa Ruotsin kruunua eli 523 miljoonaa euroa (vuoden 2017 lopussa: 548 miljoonaa euroa). Takauksia on kahdenlaisia. Rahoitusmäärä (Financierings belopp) annetaan ydinjätehuoltorahaston tarkasteluhetken mukaisen alijäämän kattamiseksi olettaen, että rahastoon ei suoriteta lisämaksuja. Alijäämä lasketaan ennakoitun kulun sekä veloitteen kattamiseksi tarkoitettujen varojen erotuksena laskentahetkellä. Lisämäärä (Kompletterings belopp) annetaan sellaisen alijäämän kattamiseksi, joka voi muodostua ennakoimattomien tapahtumien seurauksena. Fortumin Forsmark Kraftgrupp AB:n ja OKG AB:n puolesta antamat rahoitusmäärät olivat 3 843 miljoonaa Ruotsin kruunua (373 miljoonaa euroa) ja lisämäärät 1 550 miljoonaa Ruotsin kruunua (150 miljoonaa euroa) 30.9.2018.

Teollisuuden Voima Oyj:n puolesta annettu takaus ydinjätehuoltorahastolle oli 36 miljoonaa euroa 30.9.2018 (vuoden 2017 lopussa: 50). Takaus kattaa ydinjätehuoltomaksujen jaksotuksesta aiheutuvan lainmukaisen vastuun maksamattoman osuuden sekä ennakoimattomien tapahtumien riskin.

Fortumilla on vähemmistöosuuksia yhtiöissä, jotka omistavat ydinvoimalaitoksia Suomessa ja Ruotsissa. Nämä yhtiöt käsitellään pääomaosuusmenetelmällä, missä Fortumin osuus yhtiöiden varoista ja veloista esitetään taseessa nettomääräisenä. Lisätietoa Loviisan ydinvoimalaitokseen sekä Fortumin Ruotsin ja Suomen vähemmistöomisteisten ydinvoimaosakkuusyritysten liittyvistä varoista ja veloista on esitetty liitetiedossa 14 Ydinvoimaan liittyvät varat ja velat.

Muut vastuut

Fortum Oil and Gas Oy:n vuoden 2004 jakautumisen seurauksena Fortumin kokonaan omistamalla Fortum Heat and Gas Oy:llä on yhteinen vastuusitoumus Neste Oy:n kanssa. Vastuusitoumus perustuu osakeyhtiölain (734/1978) 14a luvun 6§:n säädökseen.

19. Oikeudenkäynnit ja viranomaismenettelyt

Verovaateet ja -oikeudenkäynnit Suomessa

Suomessa ei ole verovaateita tai -oikeudenkäyntejä, joiden vaikutus olisi olennainen.

Verovaateet ja -oikeudenkäynnit Ruotsissa

Ruotsin korkovähennyksiin liittyvät verovaateet ja -oikeudenkäynnit

Maaliskuussa 2018 Ruotsin korkein hallinto-oikeus päätti, ettei se myönnä Fortumille valituslupaa vuosien 2009-2012 korkovähennyksiin liittyvässä riita-asiassa. Valitustuomioistuimen kesäkuussa 2017 antama epäsuotuisa päätös jää siten voimaan. Vuosilta 2009-2012 Fortumin oli maksettava ylimääräistä veroa ja korkoa, yhteensä 1 175 miljoonaa Ruotsin kruunua (122 miljoonaa euroa), joka kirjattiin kuluksi toisella vuosineljänneksellä 2017 ja joka maksettiin jo vuonna 2016. Nähdäksemme on perusteltua katsoa, että edellä mainitut valitustuomioistuimen ja korkeimman hallintotuomioistuimen päätökset loukkaavat EU-oikeutta ja EU-oikeuden mukaisia perusvapauksia. Fortum aikoo käyttää EU-oikeuden takaamia tapaukseen soveltuvia käytettävissä olevia oikeussuojakeinoja. Lisäksi Fortum on jättänyt pyynnön keskinäisen sopimusmenettelyn aloittamisesta Ruotsin ja Alankomaiden välillä vuoden 2012 osalta.

Lisäksi Fortum on saanut vuotta 2013, 2014 ja 2015 koskevat jälkiverotuspäätökset Ruotsissa joulukuussa 2015, joulukuussa 2016 sekä lokakuussa 2017. Päätökset koskevat Fortumin alankomaalaisen rahoitusyhtiön ruotsalaisille konserniyhtiöille myöntämiä lainoja vuosina 2013, 2014 ja 2015. Näihin lainoihin liittyvät korkotulot on verotettu Alankomaissa. Ruotsin veroviranomainen katsoo kuitenkin vain puolet kunkin lainan koroista vähennyskelpoisiksi eli liiketoimintalähtöisiksi. Muita korkoja verottaja ei pidä vähennyskelpoisina. Päätökset perustuvat vuonna 2013 toteutettuun verolainsäädännön muutokseen. Fortumin näkemyksen mukaan vaatimukset ovat perusteettomia ja Fortum on valittanut päätöksistä. Toukokuussa 2017 Tukholman hallinto-oikeus hylkäsi Fortumin valituksen koskien tilikauden 2013 tuloverotusta. Fortum oli eri mieltä oikeuden tulkinnasta ja valitti päätöksestä Tukholman valitustuomioistuimeen Lokakuun 18. päivänä 2018 Tukholman valitustuomioistuin antoi päätöksensä koskien tilikauden 2013 verotusta. Päätös oli Fortumin kannalta myönteinen. Valitustuomioistuin vahvisti, että Fortumilla oli liiketaloudellisia syitä lainoille. Ruotsin veroviranomainen voi hakea valituslupaa korkeimmalta hallinto-oikeudelta. Vuosia 2014 ja 2015 koskevat tapaukset ovat edelleen vireillä hallinto-oikeudessa.

Ruotsin veroviranomaisen vaatiman jälkiveron määrä on ollut 239 miljoonaa Ruotsin kruunua (24 miljoonaa euroa) vuodelta 2013, 242 miljoonaa Ruotsin kruunua (24 miljoonaa euroa) vuodelta 2014 ja 179 miljoonaa Ruotsin kruunua (17 miljoonaa euroa) vuodelta 2015. Vuoden 2013 jälkivero on jo maksettu vuonna 2017 ja se tullaan palauttamaan Fortumille valitustuomioistuimen päätöksen johdosta. Jälkiveroja ja korkoja vuosilta 2014 ja 2015 ei ole maksettu.

Ruotsin vesivoiman kiinteistöveroja koskevat oikeudenkäynnit

Fortum Sverige AB on saanut kielteisen päätöksen Tukholman valitustuomioistuimelta kesäkuussa 2018 koskien Ruotsin vesivoiman kiinteistöveron oikaisuhakemusta vuosilta 2009-2014. Päätös on vastoin hallinto-oikeuden aiemmin antamaa päätöstä. Fortum aikoo hakea valituslupaa korkeimmalta hallinto-oikeudelta. Kiistanalainen kiinteistövero viidelle vuodelle oli veroa 508 miljoonaa Ruotsin kruunua ja korkoa 12 miljoonaa Ruotsin kruunua (veroa 50 miljoonaa euroa ja korkoa 1 miljoonaa euroa). Mikäli valitustuomioistuimen päätös jäisi voimaan valitusprosessin jälkeen, sillä ei olisi vaikutusta Fortumin tulokseen.

Verovaateet ja -oikeudenkäynnit Belgiassa

Fortum on saanut vuosien 2008, 2009, 2010 ja 2011 tuloveroja koskevat jälkiverotuspäätökset Belgiassa. Veroviranomaiset ovat eri mieltä Fortum EIF NV:n verokohtelusta. Fortumin mielestä veroviranomaisten tulkinta ei perustu paikalliseen lainsäädäntöön ja on valittanut päätöksestä. Ensimmäisen asteen tuomioistuimien Antwerpenissa hylkäsi Fortumin valituksen vuosilta 2008 ja 2009 kesäkuussa 2014. Fortumin näkemyksen mukaan päätös oli perusteeton ja Fortum valitti asiassa valitustuomioistuimeen.

Tammikuussa 2016 Forum sai myönteisen päätöksen valitustuomioistuimesta, jossa tuomioistuimien hylkäsi veroviranomaisten tulkinnan ja vuoden 2008 verotuspäätös poistettiin. Veroviranomaiset olivat tyytymättömiä päätökseen ja valittivat päätöksestä korkeimpaan oikeuteen, Hof van Cassatie'in maaliskuussa 2016. Fortumin valitukset koskien vuosia 2009-2011 ovat edelleen vireillä ja Fortum arvioi myös näiden valitusten noudattavan vuotta 2008 koskevan lopullisen päätöksen linjauksia. Osavuositarkastukseen ei ole lainopillisten arvioiden ja lausuntojen perusteella tehty jälkiverotuspäätöksistä verovarausta. Vaadittujen jälkiverojen määrä on vuoden 2008 osalta noin 36 miljoonaa euroa, vuoden 2009 osalta noin 27 miljoonaa euroa, vuoden 2010 osalta noin 15 miljoonaa euroa ja vuoden 2011 osalta noin 21 miljoonaa euroa. Kyseessä olevat verot on jo maksettu.

Marraskuussa 2015 Fortum sai Belgian veroviranomaisilta jälkiverotuspäätöksen koskien vuotta 2012. Veroviranomaiset ovat eri mieltä Fortum Project Finance NV:n verokohtelusta. Fortumin mielestä veroviranomaisten tulkinta ei perustu paikalliseen lainsäädäntöön ja on valittanut päätöksestä. Vuosia 2008-2011 koskevan periaatteellisen kannan mukaisesti osavuositarkastukseen ei ole tehty asiasta verovarausta. Vaaditun jälkiveron määrä vuoden 2012 osalta on noin 15 miljoonaa euroa. Vero on jo maksettu.

Oikeudenkäynnit osakkuusyrityksissä

Suomessa Fortum on osakkaana maan viidennessä ydinvoimalaitosyksikössä, Olkiluoto 3:ssa (OL3), omistamiensa Teollisuuden Voima Oyj -osakkeiden (TVO) kautta. Fortumin 25 %:n omistusosuus vastaa noin 400 MW:n kapasiteettia. Olkiluoto 3-laitosyksikön rakennustekniset työt ovat pääosin valmiit. Sähkö-, automaatio- ja mekaaniset asennukset ovat edelleen osin kesken.

Huhtikuussa 2016 jätettiin käyttö lupahakemus työ- ja elinkeinoministeriölle (TEM). Käyttöhenkilökunnan simulaattorikoulutus käynnistyi helmikuussa 2017. Kuumakokeet saatiin päätökseen toukokuussa 2018. Kuumakokeissa reaktori- ja turbiinilaitosta käytettiin ensimmäistä kertaa yhtenä kokonaisuutena. Kuumakokeissa kävi ilmi, että reaktorin jäähdytyspiiriin kuuluva paineistimen yhdysohjaus värähtelee. Värinä tullaan korjaamaan putkiston tuentaa muuttamalla. Kun selvitykset ja testaukset ratkaisusta on hyväksytty tehty, TVO:lla on edellytykset saada Säteilyturvakeskuksen OL3:n käyttö lupaa koskeva lausunto ja sen jälkeen valtioneuvoston käyttö lupaa koskeva päätös.

OL3 on tilattu kiinteähintaisena avaimet käteen -periaatteella konsortiolta (laitostoimittaja), jonka muodostavat AREVA GmbH, AREVA NP SAS ja Siemens AG. Konsortioon kuuluvat yhtiöt ovat laitostoimitussopimuksen mukaisesti yhteisvastuussa sopimusvelvoitteista. Laitostoimittajan kesäkuussa 2018 päivittämän aikataulun mukaan OL3:n säännöllinen sähköntuotanto alkaa syyskuussa 2019. Laitostoimittajan mukaan polttoaine asennetaan reaktoriin tammikuussa 2019 ja laitosyksikkö liitetään ensimmäistä kertaa valtakunnan verkkoon toukokuussa 2019. Käyttöönotto-ohjelman mukaisesti laitosyksikkö tuottaa 2-4 terawattituntia sähköä vaihtelevin tehoihin aikana, joka alkaa verkkoon liittamisestä ja päättyy säännöllisen sähköntuotannon aloittamiseen.

TVO ja OL3 EPR -laitostoimittaja peruuttivat maaliskuussa 2018 allekirjoitetun sovintosopimuksen mukaisesti kansainvälisen kauppakamarin (ICC) sääntöjen mukaisen välimiesmenettelyn, joka koski OL3 EPR:n valmistumisen viivästymistä ja siitä aiheutuneita kustannuksia. Välimiesosoikeus vahvisti kesäkuussa 2018 välimiesmenettelyä koskevan sovinnon sovintotuomiolla ja välimiesmenettely lopetettiin. Osapuolet peruuttivat myös Euroopan unionin yleisessä tuomioistuimessa vireillä olleet valitukset.

OL3 EPR -projektin loppuunsaattamista ja projektin kiistoja koskeva sovintosopimus laitostoimittajakonsortioon kuuluvien yhtiöiden, Areva NP:n, Areva GmbH:n ja Siemens AG:n sekä Ranskan valtion sataprosenttisesti omistaman Areva-yhtiöiden emoyhtiö Areva SA:n tuli voimaan maaliskuun lopulla.

Sopimuksen ehtojen mukaan:

Varatakseen ja säilyttääkseen OL3 EPR -projektin loppuunsaattamiseen riittävät ja pätevät tekniset ja henkilöresurssit Areva hankkii tarpeelliset lisäresurssit Framatome S.A.S -yhtiöltä, jonka enemmistöomistaja on Electricité de France (EDF). Laitostoimittajakonsortioon kuuluvat yhtiöt sitoutuvat siihen, että OL3 EPR -hankkeen loppuunsaattamiseen tarkoitettavat varat ovat riittävät ja ne kattavat myös kaikki asianmukaiset takuukaudet. Tätä varten on perustettu Areva-yhtiöiden rahoittama rahastomekanismi turvaamaan OL3 EPR projektin loppuunsaattamisesta aiheutuvien kustannusten kattamisen.

OL3 EPR -laitostoimitussopimuksen avaimet käteen -periaate ja laitostoimittajakonsortioon kuuluvien yhtiöiden yhteisvastuu sopimusvelvoitteista ovat edelleen täysimittaisesti voimassa. Sopimus myös totesi laitostoimittajan sopimuksen allekirjoittamishetkellä voimassa olleen aikataulun, jonka mukaan laitostuotuksen säännöllinen sähköntuotanto olisi alkanut toukokuussa 2019. Välimiesmenettely sovittiin 450 miljoonan euron korvauksella, jonka laitostoimittajakonsortioon kuuluvat yhtiöt maksavat TVO:lle kahdessa erässä.

Osapuolet vetäytyvät käynnissä olevista OL3 EPR -projektiin liittyvistä oikeustoimista, mukaan lukien välimiesmenettelystä ja Euroopan Unionin yleisessä tuomioistuimessa olevista valituksista.

Laitostoimittajakonsortioon kuuluvat yhtiöt ovat oikeutettuja saamaan TVO:lta enimmillään 150 miljoonan euron suuruisen kannustinmaksun projektin aikataulunmukaisesta valmistumisesta. Mikäli laitostoimittajakonsortioon kuuluvat yhtiöt eivät saisi OL3 EPR -projektia valmiiksi vuoden 2019 loppuun mennessä, ne maksavat valmistumisen ajankohdasta riippuvan, enimmillään 400 miljoonan euron lisäkorvauksen TVO:lle.

TVO sai sovintoon liittyvän korvauksen ensimmäisen maksuerän, 328 miljoonaa euroa, sovintosopimuksen tullessa voimaan maaliskuussa 2018. Toinen, 122 miljoonan euron erä maksetaan OL3 EPR -projektin valmistuessa tai viimeistään 31.12.2019. TVO teki vuoden 2018 ensimmäisellä neljänneksellä 150 miljoonan euron varauksen maksimimääräisestä kannustinmaksusta, joka maksetaan laitostoimittajakonsortioon kuuluville yhtiöille OL3 EPR -projektin valmistuessa aikataulussa. TVO on saanut laitostoimittaja Areva-Siemens -konsortiolta päivitetyn aikataulun kesäkuussa 2018 laitostuotuksen käyttöönotosta. Saadun tiedon mukaan OL3:n säännöllinen sähköntuotanto alkaa syyskuussa 2019, joten varausta purettiin 50 miljoonaa euroa vuoden toisella neljänneksellä. Sovintoon liittyvän korvauksen mukaiset erät TVO:lle, TVO:n maksettavaksi tuleva kannustinmaksu ja mahdollisesta projektin lisäviiveestä TVO:lle maksettava lisäkorvaus on otettu huomioon OL3 EPR -projektin kokonaiskustannusarviossa. Korvauksen mukaiset erät sekä TVO:n maksettavaksi tuleva kannustinmaksu on kirjattu katsauskaudella TVO:n konsernin taseen aineellisten käyttöomaisuushyödykkeiden hankintamenuun.

Katsauskauden jälkeen TVO julkaisi 3. lokakuuta pörssitiedotteen, että Areva-Siemens-konsortio päivittää OL3 EPR -laitostuotuksen projektiaikataulua ja toimittaa sen TVO:lle joulukuun aikana. TVO ei pysty arvioimaan, tuleeko laitostoimittajan aikataulupäivityksellä olemaan vaikutusta säännöllisen sähköntuotannon aloittamiseen.

Arevan vuonna 2016 julkistama suunnitelma liiketoiminnan uudelleenjärjestelystä toteutui vuoden 2018 alussa. Pääosa Areva NP:n liiketoiminnasta siirtyi Framatome-nimiseen yhtiöön, josta Electricité de France (EDF) omistaa 75,5 prosenttia. OL3 EPR -projekti ja sen valmistamiseen tarvittavat toimenpiteet sekä erät muut toiminnot jäivät Areva NP ja Areva GmbH -yhtiöihin, jotka ovat Areva SA:n tytäryhtiöitä.

Edellä mainittujen oikeusprosessien lisäksi jotkin konserniyhtiöt ovat asianosaisina erässä konsernin normaaliin liiketoimintaan ja verotukseen liittyvissä riita-asioissa. Johdon mukaan näillä asioilla ei kuitenkaan ole olennaista vaikutusta konsernin rahoitusasemaan.

20. Lähipiiritapahtumat

Lähipiiriin kuuluvat osapuolet on esitetty Fortumin vuoden 2017 konsernitilinpäätöksessä. Vuoden 2018 aikana ei ole tapahtunut olennaisia muutoksia lukuun ottamatta Uniperin osakkeiden hankintaa, lisätietoa liitetiedosta 6 Yrityshankinnat ja -myynnit.

Suomen valtion omistusosuus Fortumin osakkeista vuoden 2017 lopussa oli 50,76 %. Vuonna 2018 omistusosuus ei ole muuttunut.

Liiketoimet osakkuus- ja yhteisyritysten kanssa

milj. euroa	I-III/2018	I-III/2017	2017
Myynnit	42	78	110
Ostot	286	388	472
Korkotuotot lainasaamisista	10	12	13

Avoimet saldot osakkuus- ja yhteisyritysten kanssa

milj. euroa	30.9.2018	30.9.2017	31.12.2017
Pitkäaikaiset korolliset lainasaamiset	692	885	864
Rahoitusleasingsaamiset yhteisyrityksiltä	37		41
Myyntisaamiset	14	22	24
Muut saamiset	19	17	17
Pitkäaikaiset velat	293	288	287
Ostovelat	7	3	19
Muut velat	5	4	7

21. Katsauskauden jälkeiset tapahtumat

Tukholman valitustuomioistuimien antoi 18.10.2018 päätöksensä koskien Fortumin valitusta tilikauden 2013 tuloverotuksesta Ruotsissa. Päätös oli Fortumille myönteinen. Katso lisätietoa liitetiedosta 19 Oikeudenkäynnit ja viranomaismenettelyt.

22. Tunnuslukujen laskentakaavat

Vaihtoehtoiset tunnusluvut

Liiketoimintojen tulos	Määritelmä	Tunnusluvun käyttämisen syy	Viittaus täsmäytyksen
Vertailukelpoinen käyttökate	Liikevoitto + poistot ja arvonalentumiset - vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät	Vertailukelpoinen käyttökate edustaa koko konsernin ja segmenttien tuottamaa kassavirtaa. Käytetään osatekijänä pääomarakenteen tavoitteen tunnusluvussa vertailukelpoinen nettovelka/EBITDA.	Pääomarakenne ja tunnusluvut rahavirtalaskelman jälkeen.
Vertailukelpoinen liikevoitto	Liikevoitto - vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät	Vertailukelpoista liikevoittoa käytetään taloudellisessa tavoiteasetannassa ja ennustamisessa, tuloskehityksen seurannassa sekä resurssien allokoinnissa osana konsernin liiketoiminnan johtamisprosessia.	Tuloslaskelma
Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät	Arvonalentumiset + myyntivoitot ja muut + tulevaisuuden kassavirtoja suojaavien johdannaisten käyvän arvon muutokset + ydinjätehuoltorahastoon liittyvä oikaisu	Osatekijää käytetään vertailukelpoisen liikevoiton ja vertailukelpoisen käyttökäteen (EBITDA) laskelmissa.	Tuloslaskelma
Arvonalentumiset	Arvonalentumiset ja niihin liittyvät varaukset (pääasiassa käytöstä poistoon liittyvät), jotka on oikaistu poistoista ja arvonalentumisista.	Osatekijää käytetään vertailukelpoisen liikevoiton ja vertailukelpoisen käyttökäteen (EBITDA) laskelmissa.	Tuloslaskelma
Myyntivoitot ja transaktiokulut	Myyntivoitot ja hankintojen transaktiokulut, jotka on oikaistu liiketoiminnan muista tuotoista ja liiketoiminnan muista kuluista. Tehokkaaseen pääoman kierrätykseen tähtäävän liiketoimintamallin voitot raportoidaan vertailukelpoisessa liikevoitossa, koska liiketoiminnan tulokset toteutuvat osittain tai kokonaan osakkeiden myynnillä.	Osatekijää käytetään vertailukelpoisen liikevoiton ja vertailukelpoisen käyttökäteen (EBITDA) laskelmissa.	Tuloslaskelma
Tulevaisuuden kassavirtoja suojaavien johdannaisten käyvän arvon muutokset	Tulevaisuuden kassavirtoja suojaavat johdannaisinstrumentit, joihin ei voida soveltaa suojauslaskentaa IAS 39 mukaisesti, mitkä on oikaistu liiketoiminnan muista tuotoista.	Osatekijää käytetään vertailukelpoisen liikevoiton ja vertailukelpoisen käyttökäteen (EBITDA) laskelmissa.	Tuloslaskelma

22. Tunnuslukujen laskentakaavat

Liiketoimintojen tulos	Määritelmä	Tunnusluvun käyttämisen syy	Viittaus täsmäytyksen
Ydinjätehuoltorahastoon liittyvä oikaisu	IFRIC tulkinnan nro 5 mukainen vaikutus, joka aiheutuu siitä, että taseen saamiin kirjattu Fortumin osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta ei voi ylittää vastaavaa velkaa ja joka on oikaistu materiaaleista ja palveluista.	Osatekijää käytetään vertailukelpoisen liikevoiton ja vertailukelpoisen käyttökattteen (EBITDA) laskelmissa.	Tuloslaskelma
Vertailukelpoinen sidotun pääoman tuotto, %	Vertailukelpoinen liikevoitto + osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta (tappiosta) + oikaisu liittyen osuuteen osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta Vertailukelpoinen sidottu pääoma keskimäärin	x 100 Vertailukelpoista sidotun pääoman tuottoa käytetään taloudellisessa tavoiteasetannassa ja ennustamisessa, tuloskehityksen seurannassa sekä resurssien allokoinnissa osana konsernin liiketoiminnan johtamisprosessia.	Liitetieto 4 Tiedot segmenteittäin
Oikaisu liittyen osuuteen osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta	Oikaisu liittyen IFRS 9 - kirjauksiin, merkittäviin myyntivoittoihin sekä arvonalentumisiin	Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta sisältyy voittokomponenttiin vertailukelpoisen sidotun pääoman tuoton laskelmassa ja oikaisut tehdään perustuen vastaaviin komponentteihin kuin vertailukelpoisuuteen vaikuttavissa erissä.	Liitetieto 4 Tiedot segmenteittäin
Vertailukelpoinen sidottu pääoma	Korottomat varat + Valtion ydinjätehuoltorahastoon liittyvät korolliset varat - korottomat velat - varaukset (korottomat varat ja velat eivät sisällä rahoitukseen, veroihin ja laskennallisiin veroihin liittyviä eriä sekä varoja ja velkoja, jotka syntyvät tulevaisuuden kassavirtoja suojaavien johdannaissopimusten käypään arvoon arvostamisesta)	Vertailukelpoinen sidottu pääoma on osatekijä vertailukelpoisen sidotun pääoman tuoton laskelmassa, jossa mitataan suoraan liiketoimintoihin sijoitetun pääoman tuottoa.	Liitetieto 4 Tiedot segmenteittäin

22. Tunnuslukujen laskentakaavat

Pääomarakenne	Määritelmä	Tunnusluvun käyttämisen syy	Täsmäytys
Vertailukelpoinen nettovelka/käyttökate	<u>Korollinen nettovelka</u> Vertailukelpoinen käyttökate	Fortumin taloudelliset tavoitteet vastaavat yhtiön näkemystä pitkän aikavälin arvonluontimahdollisuuksista, uudesta kasvustrategiasta ja liiketoiminnasta. Vertailukelpoinen nettovelka/käyttökate on yksi Fortumin pitkän aikavälin taloudellisista tavoitteista, joka mittaa konsernin pääomarakennetta.	Pääomarakenne ja tunnusluvut rahavirtalaskelman jälkeen.
Korolliset nettovelat	Korolliset velat - likvidit varat	Korollisia nettovelkoja käytetään konsernin velkaantuneisuuden, ts. pääomarakenteen, seurannassa erityisesti osatekijänä konsernin pitkän aikavälin taloudellisessa tavoitteessa vertailukelpoisessa nettovelassa/käyttökate.	Liitetieto 13 Korolliset nettovelat

Pääomarakenne	Määritelmä	Tunnusluvun käyttämisen syy	Täsmäytys
Sijoitetun pääoman tuotto, %	$\frac{\text{Voitto ennen veroja} + \text{korko- ja muut rahoituskulut}}{\text{Sijoitettu pääoma keskimäärin}} \times 100$	Sijoitetun pääoman tuotto on pitkän aikavälin tunnusluku, joka kuvaa kannattavuutta sekä kuinka tehokkaasti sijoitettua pääomaa käytetään. Tämä vastaa yhtiön näkemystä pitkän aikavälin arvonluontimahdollisuuksista, uudesta kasvustrategiasta ja liiketoiminnasta.	Pääomarakenne ja tunnusluvut rahavirtalaskelman jälkeen.
Sijoitettu pääoma	Taseen loppusumma - korottomat velat	Sijoitettu pääoma on sijoitetun pääoman kirjanpitoarvo ja sitä käytetään osatekijänä konsernin sijoitetun pääoman tuoton laskelmassa.	Pääomarakenne ja tunnusluvut rahavirtalaskelman jälkeen.

Muut tunnusluvut

Osakeperusteiset tunnusluvut

Tulos/osake (EPS)	$\frac{\text{Kauden voitto} - \text{määräysvallattomat omistajat}}{\text{Osakkeiden keskimääräinen osakeantioikaistu lukumäärä tilikauden aikana}}$
Oma pääoma/osake, euroa	$\frac{\text{Oma pääoma}}{\text{Osakkeiden lukumäärä kauden lopussa}}$

22. Tunnuslukujen laskentakaavat

Muut tunnusluvut

Rahavirta ennen käyttö pääoman muutosta (FFO) /Nettovelka, %	$\frac{\text{Rahavirta ennen käyttö pääoman muutosta (FFO)}}{\text{Korollinen nettovelka}} \times 100$
Rahavirta ennen käyttö pääoman muutosta	Liiketoiminnan rahavirta ennen käyttö pääoman muutosta
Investoinnit käyttöomaisuuteen	Aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin tehdyt investoinnit mukaan lukien kunnossapito-, tuottavuus- ja kasvuinvestoinnit sekä lainsäädännön edellyttämät investoinnit. Investointeihin kuuluvat myös investointien rakennusaikana taseeseen aktivoituneet korkokulut. Kunnossapitoinvestoinnit pidentävät olemassaolevan omaisuuserän vaikutusaikaa, ylläpitävät käytettävyyttä sekä/tai ylläpitävät luotettavuutta. Tuottavuusinvestoinnit parantavat olemassaolevan hyödykkeen tuottavuutta. Kasvuinvestointien tarkoitus on rakentaa uutta kapasiteettia ja/tai lisätä olemassaolevien liiketoimintojen asiakaskantaa. Lainsäädännön edellyttämät investoinnit tehdään tiettyinä ajankohtina lakien vaatimusten mukaan.
Bruttoinvestoinnit osakkeisiin	Investoinnit tytäryhtiöosakkeisiin, osakkuusyritysosakkeisiin ja muihin sijoituksiin. Investoitujen tytäryhtiöosakkeiden hankintahintaan on lisätty hankittavan yhtiön nettovelka.
Oman pääoman tuotto, %	$\frac{\text{Kauden voitto}}{\text{Oma pääoma keskimäärin}} \times 100$
Velkaantumisaste, %	$\frac{\text{Korolliset nettovelat}}{\text{Oma pääoma}} \times 100$
Omavaraisuusaste, %	$\frac{\text{Oma pääoma sisältäen määräysvallattomat omistajat}}{\text{Taseen loppusumma}} \times 100$
Korkokate	$\frac{\text{Liikevoitto}}{\text{Nettokorkokulut}}$
Korkokate sisältäen aktivoituneet vieraan pääoman menot	$\frac{\text{Liikevoitto}}{\text{Nettokorkokulut - aktivoituneet vieraan pääoman menot}}$
Efektiivinen tuloverokanta	$\frac{\text{Tuloverot}}{\text{Voitto ennen veroja}}$
Vertailukelpoinen efektiivinen tuloverokanta	$\frac{\text{Tuloverot - verokannan muutosten vaikutukset ja merkittävät kertavaikutteiset veroerät}}{\text{Voitto ennen veroja ilman osakkuus- ja yhteisyritysten voittoja ja verottomia myyntivoittoja tai tappioita}}$
Edelliset 12 kk	Raportointitietä edeltävät 12 kuukautta

Markkinatilanne ja saavutetut sähkön tukkumyyntihinnat

Sähkön kulutus						
TWh	III/2018	III/2017	I-III/2018	I-III/2017	2017	Edelliset 12kk
Pohjoismaat	82	82	291	283	392	399
Venäjä	238	235	767	756	1 038	1 049
Tjumen	22	23	68	68	94	92
Tseljabinsk	8	7	26	24	35	35
Venäjän Uralin alue	60	61	190	191	260	260

Keskimääräiset hinnat						
	III/2018	III/2017	I-III/2018	I-III/2017	2017	Edelliset 12kk
Sähkön spot-hinta Nord Pool -sähköpörssissä, euroa/MWh	50,5	28,5	42,8	29,0	29,4	39,7
Sähkön spot-hinta Suomessa, euroa/MWh	53,5	35,9	45,9	33,3	33,2	42,6
Sähkön spot-hinta Ruotsissa, SE3, Tukholma euroa/MWh	52,2	33,6	43,3	31,3	31,2	40,2
Sähkön spot-hinta Ruotsissa, SE2, Sundsvall euroa/MWh	51,9	33,0	43,1	31,1	30,8	39,9
Sähkön spot-hinta Venäjän ensimmäisellä hinta-alueella, RUB/MWh ¹⁾	1 302	1 269	1 227	1 198	1 204	1 225
Keskimääräinen kapasiteettihinta, tRUB/MW/kk	556	484	585	521	535	583
Sähkön spot-hinta Saksassa, euroa/MWh	53,5	32,7	41,7	34,6	34,2	39,5
Keskimääräinen kaasun rajahinta Uralin alueella, RUB/1000 m ³	3 812	3 755	3 774	3 661	3 685	3 769
Keskimääräinen kapasiteettihinta CCS-kapasiteetille, tRUB/MW/kk ²⁾	138	139	144	145	148	147
Keskimääräinen kapasiteettihinta CSA-kapasiteetille, tRUB/MW/kk ²⁾	993	808	1 033	870	899	1 021
Sähkön spot-hinta (markkinahinta), Uralin alue, RUB/MWh ¹⁾	1 059	1 080	1 025	1 042	1 041	1 028
CO ₂ , (ETS EUA), euroa/tonni CO ₂	19	6	14	5	6	13
Hiili (ICE Rotterdam), USD/tonni	99	87	92	81	84	92
Öljy (Brent Crude), USD/bbl	76	52	73	53	55	70

1) Ilman kapasiteettitariffia.

2) Kapasiteettihinnat maksettu ainoastaan kunakin ajankohtana saatavilla olevalle kapasiteetille.

Vesivarastot				
TWh	30.9.2018	30.9.2017	31.12.2017	
Pohjoismaiset vesivarastot	89	99	86	
Pohjoismaiset vesivarastot, pitkän ajan keskiarvo	101	101	83	

Vienti / tuonti						
TWh (+ = tuonti, - = vienti Pohjoismaista)	III/2018	III/2017	I-III/2018	I-III/2017	2017	Edelliset 12kk
Vienti / tuonti Pohjoismaiden ja Manner-Euroopan + Baltian välillä	-1	-3	-6	-11	-15	-9
Vienti / tuonti Pohjoismaiden ja Venäjän välillä	2	1	6	4	6	7
Vienti / tuonti Pohjoismaat, Yhteensä	1	-2	0	-7	-9	-2

Venäjän sähköreformi						
%	III/2018	III/2017	I-III/2018	I-III/2017	2017	Edelliset 12kk
Osuus sähkön myynnistä vapautetulla sähkön hinnalla	80%	81%	80%	80%	81%	81%

Saavutetut sähkön myyntihinnat						
	III/2018	III/2017	I-III/2018	I-III/2017	2017	Edelliset 12kk
Generation-segmentin sähkön tukkumyyntihinta Pohjoismaissa, EUR/MWh	34,6	32,5	33,7	31,7	31,8	33,2
Russia-segmentin sähkönhinta, RUB/MWh	1 884	1 790	1 854	1 801	1 813	1 852
Russia-segmentin sähkönhinta, EUR/MWh ¹⁾	24,8	25,8	25,4	27,6	27,5	25,8

¹⁾ Muunnettu käyttäen keskiarvoja.

Fortumin tuotanto- ja myyntivolyymit

Sähkötuotanto						
TWh	III/2018	III/2017	I-III/2018	I-III/2017	2017	Edelliset 12kk
Sähkötuotanto Euroopassa	7,9	9,9	32,8	34,6	46,6	44,8
Sähkötuotanto Venäjällä	6,5	6,1	21,5	19,1	26,3	28,7
Sähkötuotanto muissa maissa	0,1	0,1	0,3	0,2	0,3	0,4
Yhteensä	14,6	16,1	54,7	53,9	73,2	74,0

Lämmöntuotanto						
TWh	III/2018	III/2017	I-III/2018	I-III/2017	2017	Edelliset 12kk
Lämmöntuotanto Euroopassa	0,9	1,3	6,2	5,6	8,6	9,2
Lämmöntuotanto Venäjällä	1,5	1,7	13,9	13,0	20,0	20,9
Yhteensä	2,4	3,0	20,1	18,6	28,6	30,1

Sähkötuotantokapasiteetti segmenteittäin						
MW		30.9.2018	30.9.2017	31.12.2017		
Generation ¹⁾		7 861	7 847	7 862		
City Solutions		778	775	775		
Russia		4 913	4 512	4 794		
Muut		107	155	292		
Yhteensä		13 658	13 288	13 722		

1) Kapasiteetti sisältää Meri-Porin 308 MW, joka on Energiaviraston tehoreservissä heinäkuusta 2017 kesäkuuhun 2020. Kapasiteetti on vähentynyt Oskarshamnin 1-yksikön (205 MW) sulkemisen takia kesäkuun 2017 lopussa.

Lämmöntuotantokapasiteetti segmenteittäin						
MW		30.9.2018	30.9.2017	31.12.2017		
City Solutions		4 739	4 860	4 671		
Russia		10 229	9 920	10 094		
Yhteensä		14 968	14 780	14 765		

Sähkötuotanto lähteittäin Pohjoismaissa						
TWh	III/2018	III/2017	I-III/2018	I-III/2017	2017	Edelliset 12kk
Vesi- ja tuulivoima	2,9	5,0	14,5	15,2	20,9	20,2
Ydinvoima	4,7	4,6	16,6	17,4	23,0	22,2
Lämpövoima	0,2	0,1	1,0	1,2	1,6	1,4
Yhteensä	7,8	9,7	32,1	33,8	45,4	43,7

Sähkötuotanto lähteittäin Pohjoismaissa						
%	III/2018	III/2017	I-III/2018	I-III/2017	2017	Edelliset 12kk
Vesi- ja tuulivoima	38	51	45	45	46	46
Ydinvoima	60	48	52	52	51	51
Lämpövoima	2	1	3	3	3	3
Yhteensä	100	100	100	100	100	100

Sähkönmyynti						
milj. euroa	III/2018	III/2017	I-III/2018	I-III/2017	2017	Edelliset 12kk
Sähkönmyynti Euroopassa	556	496	2 009	1 513	2 244	2 740
Sähkönmyynti Venäjällä	192	183	635	611	837	861
Sähkönmyynti muissa maissa	3	2	15	5	9	19
Yhteensä	751	681	2 659	2 129	3 089	3 619

Fortumin tuotanto- ja myyntivolyymit

Lämmönmyynti						
milj. euroa	III/2018	III/2017	I-III/2018	I-III/2017	2017	Edelliset 12kk
Lämmönmyynti Euroopassa	60	64	410	331	524	603
Lämmönmyynti Venäjällä	8	15	129	171	258	216
Yhteensä	67	79	539	501	782	820

Sähkönmyynti alueittain						
TWh	III/2018	III/2017	I-III/2018	I-III/2017	2017	Edelliset 12kk
Suomi	4,6	5,1	16,9	16,5	22,5	22,9
Ruotsi	5,1	6,5	21,7	22,3	30,8	30,2
Venäjä	7,8	7,1	25,0	22,1	30,5	33,4
Norja	2,3	1,9	10,6	2,7	7,2	15,1
Muut maat	0,4	0,6	1,3	2,0	2,9	2,2
Yhteensä	20,2	21,2	75,5	65,5	93,9	103,9

Nord Poolissa tehdyt ostot ja myynnit on netotettu tunneittain konsernitasolla.

Lämmönmyynti alueittain						
TWh	III/2018	III/2017	I-III/2018	I-III/2017	2017	Edelliset 12kk
Venäjä	1,1	1,6	13,0	13,1	19,8	19,7
Suomi	0,4	0,4	2,6	2,7	3,9	3,8
Puola	0,2	0,2	2,2	2,4	3,7	3,5
Muut maat	0,3	0,3	2,3	1,3	2,5	3,5
Yhteensä	2,0	2,6	20,1	19,5	29,9	30,5